

Zasebni premogovniki

Medtem ko imajo naši premogovniki precejšnje težave z premogom, za katerega je vse manj kupcev, pa — sodeč po vesti iz Tuzle — zasebniki, ki na skrivaj kopljejo premog, takih skrbi nimajo. Pravi, da vsaj v domačem kraju lepo konkurirajo celo Kreki. Menda ni zanje nobeno naročilo preveliko, s tovarnjaki — ki pa so pogosto državni — pripeljejo na dom tudi po 10 ali 20 ton premoga. Sicer pa je navšnja »zasebniška« cena za 20 odstotkov nižja od uradne.

Tovariš — 30. III. 1971

Zgrešeni poklic

Sodnik beograjskega okrožnega sodišča RADOMIR MILOVIC je nedavno zasliševal neko pričo in to privatnega prevoznika. Na koncu ga je vprašal še kolikšno odškodnino zahteva za izgubljeni čas.

— TRIDESET TISOČ STARIH DINARJEV — se je odrezal le-ta.

— TODA ČLOVEK, KAJ TOLIKO SAMO ZA URO IZGUBLJENEGA ČASA? — se začudi sodnik! — SAJ JAZ ZA VES DAN DELA ZASLUŽIM SAMO OSEM IN POL TISOČ.

— KDO PA NAJ VAM POMAGA, ČE STE ZGREŠILI SVOJ POKLIC! — mu je prevoznik odvrnil z vrat, ne da bi počakal, da mu napišejo nalog za tri tisoč starih dinarjev, kolikor mu po zakonu gre.

Večernje novosti — 31. III. 1971

Mastni dohodki na račun študentov

Direktor študentskega servisa se je očitno znašel v dokaj nerodnem položaju, ko je prišlo na »beli dan«, da lahko da pred njegovim osebnim dohodkom »kapo dol« tudi direktor kakšnega uglednejšega podjetja.

Kaj bi še besedili, spregovore naj kar številke! Navedli bomo čiste osebne dohodke uslužbencev študentskega servisa, ki so na plačilnem seznamu zapisani na prvih treh mestih. Direktor je leta 1970 zaslužil, 94.172,64 dinarja (od tega je 9.625,40 dinarja dobil v roke samo letošnjega 5. januarja.). Vodja gospodarskega sektorja 83.456,82 dinarja (8.539,45 dinarja) in računovodkinja 58.241,94 dinarja (6.071,40 dinarja). Iz zaključnega računa...

Delo — 30. III. 1971

Domači pridelki gnijejo, ker uvažamo dražje

Dalmatinski in hercegovski pridelovalci povrtnin so zopet v brezupnem položaju. Medtem ko ogromne količine povrtnin gnijejo na polju ali po skladiščih, ker (zastonj) čakajo kupce, pa iz vzhodnoevropskih dežel in Italije uvažamo večje količine solate, zelja in drugih pridelkov, ki pridejo na mize potrošnikov po znatno višjih cenah.

Vjesnik — 2. IV. 1971

Posestvo bi dala

Posestvo bi nekomu dala, da bi skrbel zanjo. Pa ga ne more dati, je potožila starka pred hišo, ki že razpada. Njeno posestvo meri devet hektarjev kmetijskih zemljišč, v hlevu pa ima le eno kravo. Redi jo zaradi mleka, ker si ga kupiti ne more.

Morda bi kdo sprejel tako posestvo in skrb za starko do njene smrti, če ne bi bili zadaj dediči. Zdaj jih ni k hiši, da bi starki pomagali, toda po njeno zapuščino bodo prišli.

Novi Tednik — 1. IV. 1971

Zaskrbljive številke

Po še nepopolnih statističnih podatkih je bilo lani v Jugoslaviji 790 umorov in 2600 samomorov. To pomeni, da pride na vsak umor po povprečno po 3,6 samomorov.

Samomori so najpogostejši v Sloveniji in Vojvodini. Na sto tisoč prebivalcev pride povprečno 23 samomorov, kar je ena največjih stopenj svetu.

Večer — 31. III. 1971

Nagrada 3000, stroški žirije 10.000 dinarjev

Dva filmska delavca, Karpo Ačimović Godina in Živko Nikolić, si delita 3000 dinarjev, kolikor znaša nagrada »25. maja«. Žirija, ki je to pred 14 dnevi odločila na festivalu kratkometražnega in dokumentarnega filma v Beogradu pa bo dobila 10.000 dinarjev za dnevnice in druge stroške. Ta žirija predsedstva ZMJ in lista Mladost je sestavljena iz predstavnikov republik in pokrajin in ustanoviteljev (po eden). Ekonomska politika — 29. III. 1971

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX — št. 15

8. april 1971

•TV-15• izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije Glavni in odgovorni urednik FRANCE SUSTERŠIČ — Tisk in klišej CPG •Delo• Ljubljana. Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportuži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava •TV-15•, Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

MINULI PONEDELJEK JE KURIRČKOVA POŠTA ŽE DEVETIČ ZAPORED KRENILA NA VEČ KOT DVA TISOČ KILOMETROV DOLGO POPOTOVANJE. ŽELIMO JI SREČNO POT! O NJEJ IN DRUGIH PRIREDITVAH SLOVENSkih PIONIRJEV V POČASTITEV TRIDESETE OBLETNICE VSTAJE PA BOMO OBŠIRNEJE SPREGOVORILI V PRIHODNJI ŠTEVILKI.

(Foto: ANDREJ AGNIC)

S SEJE RO ZRVS SLOVENIJE

ZRVS se krepko uveljavlja kot družbenopolitična organizacija

STANKO PETELIN IZVOLJEN ZA NOVEGA TAJNIKA RO ZRVS

Malokatera organizacija je lahko po pravici tako zadovoljna s svojim v enem letu opravljenim delom kakor Zveza rezervnih vojaških starešin SR Slovenije.

Člani njenega republiškega odbora so prejeli v marcu poročilo o delu v letu 1970, ki jih je lahko samo ravdušilo in bilo obenem zadoščenje za njihovo vztrajno delo v tako pomembni družbenopolitični akciji, kot je strokovno usposabljanje za obrambo domovine.

Naj iz tega poročila povzamemo le nekaj temeljnih ugotovitev:

Organizacija ZRVS združuje v Sloveniji skoraj petdeset tisoč članov — rezervnih vojaških starešin, oficirjev in podoficirjev. Glavna njena dejavnost je izvajanje strokovnega pouka. V lanskem letu je bil njegov program prvič izvajen načrtno in uspeh je bil več kot presenetljiv: predavanj se je udeleževalo od 87—95 odstotkov rezervnih starešin, v poprečju pa 92 odstotkov. Sklepne izpite je opravljalo 79,9 odstotka, od tega je uspešno prestalo preizkušnjo 93 odstotkov s povprečno oceno 4,17.

Vsekakor — izredno dobro, toliko bolj, če upoštevamo, kakšna široka organizacija je bila potrebna in koliko požrtvovalnega dela članov občinskih odborov in krajevnih organizacij je bilo zraven, da so bili k pouku zajeti prav vsi rezervni starešine, tudi tisti po hribovskih naseljih.

Za tak izreden uspeh pri strokovnem usposabljanju rezervnih vojaških starešin pa je še posebej poudarjena vloga prve sloverske revije za obrambno vzgojo »Naša obramba«, ki je objavila v lanskem letniku kar 1.800 tipkanih strani strokovnega gradiva za rezervne starešine.

»Naša obramba«, ki jo izdaja republiški odbor ZRVS, izhaja vsak mesec in ima 65.000 naročnikov, od tega je 45.000 rezervnih starešin in 20.000 drugih občanov. Pri tej razširjenosti, ki je ni enake na svetu za publikacijo te vrste, pa naj še posebej imenujemo področje ormoškega in radovljiškega občinskega odbora ZRVS, kjer je na »Našo obrambo« naročeno vsako drugo gospodinjstvo!

V poročilu o opravljenem delu v letu 1970 je govor tudi o vlogi Zveze rezervnih vojaških starešin pri splošni obrambni vzgoji prebivalstva. Številke niso prav nič suhoparne, nasprotno — zbuja jo lahko le spoštovanje in odobravanje: lani je 370 predavateljev iz vrst rezervnih vojaških starešin imelo 2.133 predavanj iz tematike o splošni obrambni vzgoji prebivalstva, ki se jih je udeležilo 251.827 občanov!

Nadalje — v 108 šolah in delovnih organizacijah že delujejo aktivni rezervni vojaški starešini po konceptu splošnega ljudskega odpora, po istem vprašanju pa je aktivnih 2.147 članov ZRVS v drugih družbenopolitičnih organizacijah in raznih društvih. ZRVS je organizirala za prebivalstvo 153 predavanj obrambno-vzgojnih poučnih filmov, 41 proslav, 35 orientacijskih pohodov in taborjenj in še kup drugih množičnih akcij.

Prek svojih članov — bodisi v njihovih delovnih ali družbenopolitičnih organizacijah, bodisi v krajevnih skupnostih — pa prodira ZRVS tudi v vsako najmanjšo celico splošnega ljudskega odpora, za kar še posebej skrbi njena komisija za obrambno vzgojo prebivalstva.

Kljub tako obsežnemu deležu pri ureničevanju najširšega koncepta splošnega ljudskega odpora pa posnemamo iz letnega poročila ugotovitev, da Zvezi rezervnih vojaških starešin še nista priznana vloga in pomen v našem družbenopolitičnem življenju kljub takšnemu značaju dela, ki ga opravlja. Vse prado jo imajo v občinskih skupščinah vpisano v register strokovnih, namesto — družbenopolitičnih organizacij. In od tod izhajajo finančne težave. Le kako naj bo usklajena vloga, ki jo je Zvezi rezervnih vojaških starešin namenila naša družba, ko so pa nekateri občinski odbori še sedaj dolžni prevoznikiškim podjetjem pomembne vsote denarja na račun prevozov rezervnih starešin na oddaljena vežbališča in za stroške njihove oskrbe za čas vaj?!

Zvezi rezervnih vojaških starešin je uspelo že v prvem letu svoje samostojne dejavnosti napraviti popolno evidenco svojega članstva. Na podlagi te evidence je urejevala zveza vprašanja okoli napredovanja v činih in priznanj z odlikovanji. Dosegla je tudi, da bodo častna razsodišča za rezervne starešine odslej pri njeni organizaciji.

Njen najpomembnejši uspeh pri urejanju kadrovskih zadev članstva pa je verjetno rešitev gmojnega vprašanja, oziroma vprašanja pokojnin predčasno upokojenih vojaških starešin, ki je bilo za vso državo opravljeno prav na pobudo in z dokumentacijo ZRVS Slovenije.

Takšen je kratek povzetek poročila o delu ZRVS Slovenije v letu 1970, ki so o njem razpravljali člani republiškega odbora na svoji seji 29. marca. Najpomembnejše priznanje za svoje delo pa je prejela slovenska republiška organizacija na posvetovanju vseh dejav-

Nadaljevanje na 3. strani

Iz vsebine:

Kri za neodvisnost (2. stran)

Lep zgled mladini (3. stran)

Protesti proti pisanju Tribune (5. stran)

Razočarani prostovoljci (6. stran)

Bolničarkino pismo (10. stran)

Lepa delovna bilanca borcev 10. SNOUB »Ljubljanske« (11. stran)

Fotoreporterska služba med NOB (14. stran)

DOGODKI TEDNA

● Zbor narodov je soglasno sprejel predlog zveznega proračuna za leto 1971 in poseben zakon o njegovem izvajanju. Hkrati s proračunom je zbor narodov sprejel tudi nekaj sklepov in naslovil več zahtev na zvezni izvršni svet. Zahteva namreč, naj ZIS potem, ko bodo sprejeti ustavni amandmaji, predlaga rebalans zveznega proračuna, tako da bo ta usklajen z novimi funkcijami federacije. Razen tega naj bi do konca junija predložil tudi poročilo analiz in elaboratov.

● V razpravi o zamenjavi funkcionarjev, ki jih voli ali imenuje republiška skupščina, prevladuje v Sloveniji mnenje, da je treba dosledno izvajati zakonska določila, torej ne podaljšati mandatom nekaterim funkcionarjem, oziroma ne čakati na ustavne spremembe v federaciji in republiki. To so poudarili na seji skupščinske komisije za volitve in imenovanja, ki je tudi menila, da je mogoče takoj po tem, ko bo sprejeta napovedana osnova zvezne uprave, reševati kadrovska vprašanja in se lotiti kandidiranja. Posebno pozornost pa bodo posvetili zastopnost Slovenije v gospodarskih področjih v federaciji. Istočasno s spremembami republiške ustave bi se morale začeti razprave o novi organizaciji uprave v Sloveniji, vključno z zakonom o republiškem izvršnem svetu.

● V Moskvi je bil štiriindvajseti kongres KP ZS. Začel ga je Nikolaj Podgorni, glavni politični referat pa je imel generalni sekretar KP SZ Leonid Brežnjev, ki je prvo polovico šest ur trajajočega govora v celoti posvetil sovjetski zunanji politiki. Poudaril je kontinuiteto sovjetske mednarodne in svetovne politike. Razen prvine te politike pa so v njegovih izjavah dobile nemara jasnejše in ostreje oblike. Naslikal je podobo sveta, v kateri prevladuje težnja po koncentraciji vseh silnic mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja. Pri tem neuvršenih držav kot politične kategorije sploh ni omenil, o Jugoslaviji pa je dejal, da se je v minulem razdobju nadaljeval razvoj sovjetsko-jugoslovanskih odnosov. Sovjetski ljudje hočejo, da bi se v Jugoslaviji krepil socializem, da bi se utrjevale njene zveze s socialistično skupnostjo. — Na kongresu KP SZ je govoril tudi vodja delegacije Zveze komunistov Jugoslavije, član izvršnega biroja predsedstva ZKJ Mijalko Todorović. V imenu ZKJ je pozdravil kongres sovjetske partije in delegate natančneje seznanil z nekaterimi osnovnimi potezami jugoslovanske notranje in zunanje politike v sedanjem obdobju.

● Kitajski diplomati so izrazili željo, da bi navezali uradne stike z EGS. Kitajska vlada je to sporočila med neposrednimi pogovori, ki jih je imela z Italijo o navezavi diplomatskih stikov med Rimom in Pekingom. Posredno je svoje želje prenesla tudi drugim članicam EGS, s katerimi ima diplomatske stike in kar so potrdili predstavniki članic Evropske gospodarske skupnosti.

● Švedski zunanji minister Torsten Nilsson je v parlamentu izjavil, da bi se LR Kitajska udeležila aktivno vključiti v indokitajsko vojno, če bi ZDA neposredno grozile DR Vietnamu. Po njegovem mnenju ZDA ne bi smele imeti tega opozorila za propagando. Grajal je tudi politiko vietnamizacije ter intervencije saigonskih enot v Kambožji in Laosu, kjer da je politična rešitev krize edina možnost. Tudi glede Bliznjega vzhoda se Moskva in Washington zavedata, da na tem območju obstaja nevarnost za soočenje med velikimi silama in da jima je prav zato mnogo do tega, da se temu izogneta.

● Indijski obrambni minister Ram je izjavil, da bo LR Kitajska že v bližnji prihodnosti pričela poskuse z medcelinskimi balističnimi raketami. Kitajska je, kot je znano, 3. marca poslala na pot okoli Zemlje svoj drugi umetni satelit. Za njegovo izstrelitev je bila potrebna tako močna raketa, da poznalci računajo, da bo Kitajska že v bližnji prihodnosti imela tudi medcelinske rakete. V ZDA pa so mnenja, da ima LR Kitajska brčkone že zdaj medcelinske rakete krajšega dometa.

● S 1. aprilom se je začel četrti povojni popis jugoslovanskega prebivalstva. Kar 83.000 popisovalcev bo do 15. aprila ugotovilo, koliko prebivalcev je trenutno v naši državi. Na podlagi tega popisa bo vsako naselje v Jugoslaviji dobilo popolne podatke o trenutnem stanju. Tako si bomo lahko odgovorili na vprašanje, kakšne so bile družbene in gospodarske spremembe v zadnjih desetih letih, kako je z delovno silo in koliko Jugoslovancev je trenutno na delu v tujini. Nadalje bodo dognali, koliko je pri nas gospo-

dinstev, kakšna je sestava družin, kdo oskrbuje člane gospodinjstev, v kakšnih stanovanjih živimo itd. Pomembni bodo tudi podatki o narodnostni pripadnosti državljanov.

● Predsednik senatnega odbora za zunanje zadeve William Fulbright je izjavil, da ni pravično obsoditi poročnika Calleya, odgovornega za pokol v Južnem Vietnamu — obsodili so ga namreč na dvajset let ječe, če Američani hkrati ne obsodijo tudi bivšega predsednika Johnsona, predsednika Nixonona in šefa generalnega štaba.

● Nova turška vlada »reformističnega« premiera Nihata Erima se je pojavila pred parlamentom z dolgo časa pričakovanim programom, osnovnim na ustavi iz leta 1961. Programska deklaracija nove vlade predvideva vrsto reformnih posegov v industrijo, v kmetijsko politiko, v prosveto ter družbeno ekonomske odnose. Pozornost so vzbudila zlasti poglavja v programu, ki govorijo o nacionalizaciji nekaterih industrijskih panog, o agrarni reformi, o čvrstšem redu in miru ter o nekih novih poudarkih v zunanji politiki.

Shejk Mudžibur Rahman

OBČANOVA BELEŽNICA

ZAUPANJE

Predsednik Tito je pred dnevi v Zenici podelil bojne zastave nekaterim vojaškim enotam ter enotam teritorialne obrambe in jim ob tej priložnosti tudi spregovoril. Ni govoril dolgo, zato pa tembolj tehtno.

Dejal je, da se moramo razen tega, da budno motrimo sovražnike od zunaj, ki žele tako ali drugače uničiti našo socialistično Jugoslavijo, upreti tudi vsem tistim silam, ki jim je naša samoupravna družba, naš samoupravni socializem trn v peti. Vsem tistim, ki želijo medsebojno zaupanje naših narodov v socialistični skupnosti skaliti in vnesti mednje razdor. Vsem tistim, ki ne želijo, da bi naši narodi živeli v slogi, bratstvu in enotnosti, skovanem med narodnoosvobodilno vojno...

Zaupanje je torej tisto, kar je predsednik Tito najbolj poudarjal!

Ondaj sem bil na nekem posvetu političnega aktivna občine, na katerem so nekateri komunisti, ki so obravnavali dejavnost zveze komunistov, tudi večkrat poudarjali, da ne obstaja dovolj zaupanja nekaterih višjih forumov v delovanje osnovnih organizacij ZK. Ne obstaja dovolj zaupanja vanje, da bi se lahko uspešno organizirali in delovali.

Torej spet problem — zaupanja...

Tudi v neki krajevni skupnosti so ob obravnavanju predlogov za sestavo občinskega proračuna mnogi menili, da jim nekateri ljudje na občini ne zaupajo in dvomijo, da bodo sestavili tak proračun krajevne skupnosti, ki bo upošteval možnosti širše občinske skupnosti. Skratka — da bodo v svojih predlogih prosili za toliko sredstev, kolikor jih občina sploh lahko da, in da se bodo pač pokrili z odejo tako, da jim ne bodo »noge« gledale izpod nje. Tudi tu smo torej slišali o — zaupanju...

Zaupanje oziroma nezaupanje je potemtakem problem, ki mu moramo posvečati čimveč pozornosti. Ne gre le za tu in tam izraženo nezaupanje med narodi in narodnostmi, ki so se zlasti pojavile ponekod ob razpravi o ustavnih amandmajih, pač pa predvsem za zaupanje v delovnega človeka, proizvajalca, ki z vsakodnevnim delom daje svoj prispevek na rešeto zaupanja. Ne more biti namreč največjega zaupanja, naj-

POLITIČNI RAZGLEDI

KRI ZA NEODVISNOST

Pakistanski predsednik Jahja Kan je v vzhodni del države poslal vojsko in s krvjo namerava zadušiti stremeljenja prebivalstva, ki si je sprva želelo le močnejšega gospodarskega razvoja, potem samostojnosti, zdaj pa neodvisnosti. Državljska vojna v Pakistanu je zgled za neurejene razmere, ki so jih v nekdanjih kolonijah zapustili imperia-

Pakistan je nastal po tistem, ko je Velika Britanija razdelila indijski imperij na Indijo in Pakistan. Osnovna hiba države je bila, da so jo razdelili na dva dela, ločena med seboj s 1800 kilometri (indijskega ozemlja). Največja muslimanska država na svetu s 135 milijoni prebivalcev je bila najprej dominion, od leta 1956 pa je republika, ki ves čas doživlja hude pretrese. General Ajub Kan je z udarom prevzel oblast v letu 1958, vendar ni poskbel, da bi se gospodarstvo okrepilo, predvsem pa je zanemarjal Vzhodni Pakistan. Zaradi hudih kriz in neredov, ki so v Vzhodnem Pakistanu zahtevali 200 žrtev, je Ajub Kan odstopil v marcu 1969. Tisti, ki so pričakovali parlamentarno vladovino, zlasti pa prebivalci Vzhodnega Pakistana, ki so si želeli močnejši gospodarski razvoj in morebiti tudi samostojnost, so bili razočarani. Oblast je spet prevzel vojak: general Jahja Kan.

Pakistan je ves čas nekako usmerjen na zahod: v zahodnem delu države je prestolnica, tam je večina domačega kapitala in tam porabijo večino tujih investicij. V Zahodnem Pakistanu živi velika buržoazija, v ta del države so se preselili tudi posestniki, ki imajo zemljo v Vzhodnem Pakistanu: pri vsem tem pa živi večina (skoraj 60 odstotkov) prebivalstva v Vzhodnem Pakistanu.

višjega zaupanja, če ni tistega neposrednega, tistega v občejanju med ljudmi, najsi so pri strojih ali pri pisalnih mizah.

Tu in tam so naši občani-samoupravljalci, pomanjkanje zaupanja tako ali drugače že čutili. Nekaterih se je zavoljo tega tudi polasčalo malodušje. In ne moremo vedno dati roke v žerjavico za to, da morda tudi pogosto niso imeli prav...

Naša samoupravna družba — pa naj zve- ni še tako praporaško — temelji prav na zaupanju v proizvajalca, v delovnega človeka. Kako bi sicer lahko dosegli in dosegali take uspehe, kot smo jih in jih še bomo? Ni namreč hujšega, kot če poštenemu človeku ne zaupamo. Naši delovni ljudje so se v vsakdanji samoupravni praksi učili (in se še učijo), da je moč prav z zaupanjem (vanje marsikaj storiti, kar bi se sicer zdelo nemogoče. In tudi to vedo naši samoupravljalci: če zaupanje zapraviš, si ga le težko spet pridobiš. Tako je tudi v vsakdanjem življenju, v vsakdanjih medsebojnih odnosih.

Zdi pa se, da nekaterim to ni ravno povšeči. Takim bi bilo treba kaj kmalu oziroma na vsakem koraku povedati, da ne ravnamo prav, celo, da ravnamo nečloveško in nehumano. Toda takih bomo imeli še, dasiravno jih je le peščica. Povedati jim moramo odkrito, da naši odnosi tega ne trpé, da bodo odpadli kot gnilo jabolko z drevesa, pa naj se še tako krčevito drže s pecljem za vejo...

Prav nič nenavadnega ni torej, če je tovariš Tito v svojem govoru v Zenici tako poudaril problem zaupanja.

VIDEO

Silna revščina (dohodek letni na prebivalca znaša komaj 35 dolarjev), nenehno odbijanje zahtev Vzhodnega Pakistana, naposled pa politična igra ob zadnjih volitvah, vse to je povzročilo, da je država zabredla v najhujšo krizo po svojem nastanku. In tista vojska, ki je novembra lani ob katastrofalnih povodnjih v Vzhodnem Pakistanu raje tičala v vojašnicah (ko so vo-jaki igrali košarko, visoki oficirji pa prirejali imenitne sprejeme, medtem ko je prebivalstvo poplavljenih predelov umiralo od lakote), tista vojska zdaj pobija ljudi, ki nočejo nič drugega kot nekoliko boljše življenje.

Kriza se je začela stopnjevati po lanskim parlamentarnih volitvah. Nastopilo je sicer dvajset strank, toda dve sta jih popolnoma zasenčili: v vzhodnem delu liga Avami Sejka Mudžebura Rahmana (ki je v Vzh. Pakistanu dobila 99 % glasov!), v Zahodnem Pakistanu ljudska fronta Alija Buta (ki je »doma« dobila 84 % glasov). V parlamentu, ki ima 318 sedežev, je Rahmanova stranka dobila absolutno večino s 162 sedeži. Rahmanov program je bil takšen: Pakistan naj dobi novo ustavo. Ki naj bi Vzhodnemu Pakistanu dala popolno samostojnost razen v zunanje-političnih in obrambnih zadevah. Zraven tega je govoril tudi o korenitih spremembah v gospodarski strukturi vzhodnega dela države, predvsem o nacionalizacijah in agrarni reformi. Rahmanov program je bil seveda skrajno nacionalističen, toda zaradi napovedanih družbenih reform ga je podprlo vse prebivalstvo Vzhodnega Pakistana.

Tedaj je predsednik Jahja Kan začel taktično igro. Najprej je sklical parlament za 5. marec letos. Nekaj dni pred sejo pa je Ali Buto izjavil, da v takšem parlamentu ne bo sodeloval. Razlogi so bili jasni: Buto je vedel, da je že vnaprej premagan, zato je rekel, da »Zahodni Pakistan ne more sprejeti ustave, ki bi bila narejena po meri Vzhodnega Pakistana«. Jahja Kan je preklical sklic parlamenta. V Vzhodnem Pakistanu (predvsem v Daki) so izbruhnile manifestacije. Namesto pogajanj pa je Jahja Kan izbral politiko sile: v Vzhodni Pakistan je poslal vojsko, še prej pa dal razorožiti 12.000 mož bengalskega polka, stacioniranega v bližini Dake (da ne bi nastopil proti centralni vojski).

Državljska vojna je takoj dobila najhujšo in najbolj krvavo podobo: vojska strelja na prebivalstvo ne le s puškami, marveč celo s topovi, tanki mečkajo ženske, otroke in starce, šte-vilo žrtev ni mogoče prešteti. Sicer pa so uvedli vojaška nagla sodišča, policijsko uro, cenzuro nad tiskom in popolno zaporo za tuje novinarje.

Razvoj dogodkov je še takšen, da nikakor ne moremo napovedovati konca. Za vsemi seveda tičijo interesi male buržoazije Vzhodnega Pakistana. Ta si je želela tesnejše povezave z naravnim partnerjem, se pravi Indijo, pa tudi, da bi se znebila gospodarskega nadzorstva Zahodnega Pakistana. Vendar pa ji ni bilo do samostojnosti Vzhodnega Pakistana. Vrenje v Vzhodnem Pakistanu je hotela izrabiti tako, da bi vso krivdo prevrgla na centralno oblast. Toda tudi velika buržoazija v Zahodnem Pakistanu, ki je pod vplivom ameriškega kapitala, si ni želela razcepitve ali samostojnosti Vzhodnega Pakistana. Interesi buržoazije v obeh delih države so se torej približno ujemali, toda prehitelo jih je ljudstvo, ki je navsezadnje postalo žrtev med seboj tekmujočih politikov. Tako je Mudžibur Rahman proglasil neodvisnost Vzhodnega Pakistana, Jahja Kan pa poslal vojsko.

KOMENTATOR

TEDNIK »TV-15« JE TVOJ NAJBOLJŠI PRIJATELJ

ZIVILSKA INDUSTRIJA KAMNIK

SVETUJEMO PRIPOROČAMO

Še hitreje pa si pripravimo pa-sulj brez mesa, tako da naredimo prežganje iz masčobe, narezane slanice, nasékane čebule, zalijemo z vodo in skuhamo. Na hladni masčobi raz-mešamo za čajno žličko moka in jedilno žlico mleto sladke paprike, segrejemo, gladko zmešamo in dodamo kuhanemu mesu skupaj s konzervo kuhanega to-vočka. Ko dobro prevre, je jed gotova.

ZRVS se krepko uveljavlja

(Nadaljevanje s 1. strani)

nikov splošnega ljudskega odpora decembra meseca v Beogradu, kjer se je pokazalo, da so bila njena stališča, ki jih je že izvajala v praksi, istovetna z glavnimi smernicami tega posvetovanja za bodoče delo!

Iz poročila o opravljenem delu v letu 1970, ki je bilo na seji republiškega odbora soglasno potrjeno in sprejeto, je razviden tudi načrt dela za leto 1971. V njem je obsežno vse koristno iz delovnih izkušenj preteklega leta, ker pa je bilo lansko delo zastavljeno pravilno, je tudi izhodišče in podlaga za naprej. Člani republiškega odbora so predlagali nekaj izboljšav pri izvajanju strokovnega programa, kot je, denimo, usklajevanje razmerja delovnih obveznosti, razporejenih v teritorialne enote, s tistimi, ki sodijo v vojaške, dalje — da bi pri izpitih opustili testna vprašanja, ki ne dajejo prave podobe resničnega znanja, in podobno. Obzalovali je pomanjkanje denarja, da bi bil praktični pouk izpeljan v obsegu, ki je nujen za vzdrževanje kondicije rezervnih starešin. Program strokovne vzgoje določa tudi, da mora biti končan z izpiti vred do 30. novembra, rezultati pa morajo biti znani do 10. 12. 1971. To naj bi bil tudi prispevek ZRVS, da bi bilo moč 30-letnico naše ljudske armade proslaviti kar naj-svečaneje!

Nasploh bo imelo jubilejno leto 1971 ob 30-letnici vstaje odločilen pečat pri delu ZRVS. Poleg tega, da se bo organizacija vsepovsod vključevala v akcijo drugih družbeno-političnih organizacij, bo letos prvič vpeljana tekmovanje občinskih odborov ZRVS po vseh področjih dela, s poudarkom na izvajanju strokovnega programa. Republiški odbor je potrdil tekmovalna določila posebej za to postavljene komisije, ki upoštevajo le tisto, kar se da pokazati in dokazati s številkami. Tudi predvidene nagrade so številne in vzpodbudne, republiški prvak pa bo konkuriral še pri tekmovanju za naslov državnega prvaka.

V kadrovskih zadevah je namenjena — poleg nenehne skrbi za napredovanje in odlikovanja — še posebna skrb obliki in načinu sodelovanja z rezervnimi starešinami, ki so na delu v tujini.

Komisija za obrambno vzgojo prebivalstva pa si bo predvsem prizadevala za povezovanje vseh dejavnikov splošnega ljudskega odpora, kjer bo glavno torišče dela krajevna skupnost. Dalje — za krepitev aktivov rezervnih vojaških starešin na šolah in iskanje raznih oblik dela. Za tesnejšo povezavo s strelškimi organizacijami, za aktivno sodelovanje v koordinacijskih odborih za splošni ljudski odpor pri SZDL. Skupaj z ZZB NOV si bo komisija prizadevala

za obujanje in prenašanje tradicij, ki naj bi se poglobljale z novimi znanji pri vzgoji prebivalstva za splošni ljudski odpor.

Pri analiziranju delovnega programa za letošnje pa so člani republiškega odbora nenehno poudarjali, da je treba dokončno urediti način in obliko sodelovanja z mladino. Vsa mladina je ali pa še bo zajeta v priprave za splošni ljudski odpor in imajo njene specializirane organizacije že izdelane akcijske programe — manjka le mentorjev. Ti so lahko predvsem rezervni vojaški starešine!

Velika skrb bo posvečena tudi izdajateljski dejavnosti pri »Partizanski knjigi« ter njenem servisu za oskrbo rezervnih vojaških starešin in prebivalstva s priročniki in opremo. Čim bolj bo vse prebivalstvo opremljeno za primer obrambe, tem bolj bomo pripravljeni — to geslo je bilo slišati nekajkrat na živahni razpravi.

Predsedstvo republiškega odbora ZRVS ugotavlja v uvodu k svojemu delovnemu programu za 1971. leto, da se je zveza začela uveljavljati kot družbeno-politična organizacija in da mora začetne uspehe razvijati naprej ter krepiti svojo vlogo od republike do krajevnih skupnosti. V zvezi s tem je bila enotna ugotovitev vsega zbora na seji 29. marca, da je takšno zasluženost mesto organizacije ZRVS v naši družbenopolitični skupnosti zgolj rezultat opravljenega dela. Zato naj bi ustavne spremembe prinesle še formalno možnost, da postane ZRVS enakopraven član naše družbeno-politične skupnosti.

Ob organizacijskih vprašanjih je republiški odbor ocenil volitve v občinske odbore ZRVS, ki bodo konec leta kot priložnost, da se občinske organizacije kadrovske še bolj okrepijo, kjer je potrebno, in pa, da bi v nove odbore kandidirali predvsem mlajše rezervne starešine.

Republiški odbor je potrdil tudi finančno poročilo za lani in sprejel načrt dohodkov in izdatkov za letošnje.

Nenadna in boleča izguba prvega sekretarja RO ZRVS Slovenije Jožeta Merlaka se je nekaj mesecev občno poznala v delu organizacije. Zato je republiški odbor opravil še nujne kadrovske spopolnitve v svojem sekretariatu. Za novega sekretarja je bil z aplavzom izvoljen Stanko Petelin, do sedaj pomočnik republiškega sekretarja za NO, namesto obolelega predsednika komisije za splošna in kadrovska vprašanja Miha Butare, ki je dal odpoved, je bil izvoljen Franjo Kranjc, na njegovo do sedanje mesto predsednika komisije za izvajanje strokovnega programa pa je bil izvoljen Vlado Krašovec.

MILAN GUČEK

S KONGRESA BIVŠIH PARTIZANOV VIDEMSKO POKRAJINE

V novem pokrajinskem vodstvu ANPI dva beneška Slovenca

Nedavnega kongresa bivših partizanov za Videmsko pokrajino, ki je bil v Vidmu, se je med drugim udeležila tudi delegacija občinskega odbora ZZB Nova Gorica, ki jo je vodil njen predsednik Franc Pajnter. Med člani delegacije je bil tudi Mirko Remec, predsednik komisije za stike s partizani v zamejstvu.

Besede tovarša Pajnterja so člani kongresa INPI sprejeli s simpatijami in odobravanjem. Izrekel je priznanje za dosedanje uspešno opravljeno delo in dobre sosedske odnose. V imenu slovenskih partizanov se je zahvalil za postavitev spomenika in ureditev grobnice 13 slovenskim partizanom, ki so padli v Beneški Sloveniji pri Šentlenu. Poudaril je tudi skupno borbo italijanskih in slovenskih partizanov proti fašizmu v minuli vojni in skupna prizadevanja za ohranitev miru.

Poročilo je podal tajnik pokrajinskega odbora ANPI Federico Vincenti, ki je orisal politični položaj v sosednji deželi ter opozoril na nevarnost fašističnega skvadrizma, ki grozi demokratičnim ustanovam in povzroča nered in izživanje. Nato je pozval vse antifašistične demokratične sile k enotnosti. Med drugim je omenil akcije, ki jih je združenje opravilo v minulem obdobju — odkritje spominske plošče in grobnice 13 slovenskim partizanom v Šentlenu v Beneški Sloveniji in druge. Po dolgih letih so se spet srečali nekdanji partizani iz Beneške Slovenije in ugotovili, da jih je dovolj za obnovev

sekcije bivših partizanov. V imenu novoustanovljene sekcije ANPI Nadiških dolin je kongres pozdravil tudi nekdanji partizanski borec Mario Bernjak iz Dreke pod Kolovratom. Med drugim je poudaril, da so sekcije ANPI obstajale že v St. Petru Slovenov ob Nadiži, St. Lenartu, Grmeku, Podbonescu in v še nekaterih krajih, pa so zaradi razseljevanja in emigracije beneških Slovencev prenehale delovati. V novo pokrajinsko vodstvo ANPI sta bila izvoljena tudi dva beneška Slovenca: Mario Bernjak in Mario Kont. JUST PERAT

S kongresa v Vidmu: Tajnik pokrajinskega odbora ANPI Federico Vincenti bere poročilo

Po stopinjah očetov

V nabito polni veliki dvorani Doma JLA v Kranju je bil prejšnjo sredo, 31. marca, mladinski quiz pod naslovom Spoznavajmo NOB iz Gornje savske doline. Ob vprašanjih o organizaciji prvih revolucionarnih komitejev, formiranju prvih partizanskih čet pa vse do osvoboditve Begunjskega jezera so se pomerile tri ekipe. Največ točk je dosegla ekipa vojakov domače garnizije JLA, druga je bila ekipa mladinskega aktivna terena Vodovodni stolp. Zanimivo je, da je mladina organizirala ta quiz brez vsakršnih sredstev, če izvezamemo knjige, ki so jih poklonili zmagovalcem.

Odkar se je kranjska mladina aktivneje vključila v sodelovanje z garnizijo, je to že drugi quiz s podobno tematiko. Čez dober mesec dni — v okviru praznovanja dneva mladosti — pa se bodo spet pomerili s quizom, in sicer v poznavanju aktivnosti mladih na Gorenjskem, od nekdanjih organizacij SKOJ, mladinskih delovnih brigad pa vse do današnjih dni.

To je sicer le del široko zasnovane aktivnosti kranjske mladine. Mladi planinci in taborniki so leta in leta izvajali tradicionalno orientacijsko tekmovanje za pokal Kokrškega odreda, ki je razen praktičnih veščin združeno tudi z zgodovino partizanstva. Tekmovanja so zajela širši obseg z udeleženci iz Celja, Idrije in drugih krajev Slovenije. Prav tako mladina prireja manjše pohode in

tabore, združene s spomini na čase osvobodilnega boja.

Sedaj so v teku priprave za letošnjo široko akcijo v okviru praznovanja dneva mladosti pod naslovom Ob mejnikih revolucije. Predvidena sta tridnevni pohod šolske mladine in taborjenje v Zalogu, na Planici in v Podblici. Na tem pohodu, zlasti pa v krajih taborjenja, se bo mladina ob sodelovanju borcev seznanjala z nekdanjimi dogodki v teh krajih. Pri pohodu in organizaciji taborov bodo sodelovale specializirane organizacije — planinci, taborniki, Ljudska tehnika, Rdeči križ in druge organizacije, zlasti pa JLA.

Take in podobne oblike so za mlade vabljive, saj jih na nevsiljiv način seznanjajo z našo revolucijo in vključujejo v današnje težnje pri organizaciji vseljudskega odpora.

V delu je brošura, namenjena šolam in mladini sploh, kjer bodo zbrane možnosti in pogoji sodelovanja o vseh specializiranih organizacijah v občini. Na začetku maja je predviden seminar za vse mentorje in druge, ki se kjer koli in kakorkoli udeležujejo z mladino. Za te voditelje je predviden tudi poseben sprejem v občinskem merilu.

Geslo o prenašanju tradicij na mladi rod in vsi naporji za ohranitev nekdanjega patriotizma dobivajo tako konkretne oblike.

KAREL MAKUC

RUDAR HOTEL

Hotel nudi organizacijo banketov, poslovnih in prijateljskih sestankov, porok, obletnic in druge usluge.

Vabljeni

OB TABORNEM OGNJU

Lep zgled mladini

Ceprav večkrat beremo ali slišimo, da nekateri mladi ljudje ne gledajo s pravim razumevanjem na naše narodnoosvobodilno gibanje in na njegove neposredne udeležence, pa je na drugi strani po tovarnah, učilnicah in vaseh veliko mladine, ki rada posluša naše borce; z zanimanjem bere knjige, spomine in zgodbe partizanov; udeležuje se akcij, skrominskih pohodov, prireditev.

Takšen lep zgled je tudi skupnost 273 mladih ljudi, ki živijo v dijaškem domu Majde Silc v Šmihelu pri Novem mestu. Obiskovalec dobi lep vtis, že ko stopi v vežo tega doma ob pogledu na sliko Majde Silc, narodnega heroja. Na panoju in v vitrini se ob slikah in kratkem življenjskem seznamu seznanimo s kratko, a slavno življenjsko potjo Majde.

V domu so mi vzgojitelji in mladina povedali, kako se pripravljajo na proslavo našega letošnjega jubileja. Že 20. marca smo se udeležili lepe parti-

zanske slovesnosti v proslavo 30-letnice vstaje in v spomin Majde Silc. Majdini sorojci so ob tej priložnosti prinesli dijakom darila.

Že zdaj se veselijo letošnjega izleta »v neznanost«, kakršnega napravijo vsako leto v kakšen znamenit kraj iz dni NOV. Zadnja leta so obiskali Kočevje (Šeškov dom), Grčarice, Jelenov žleb, Travno goro, rojstno hišo Majde Silc na Gori (ob tej priložnosti so obdarili Majdino mater) itd. Z izleta prinesejo vselej kup podatkov in obogatijo jih pričevanja borcev ter aktivistov. Pravijo, da je takšen izlet zanje res velika učna ura iz zgodovine NOV.

Ko pa govorim o tem domu, ki je lahko zgled mladini in podobnim domovom ter šolskim vodstvom marsikje drugod, s tem ni rečeno, da bi ne bilo mogoče najti še veliko lepih zgledov med našo mladino. Tako naj ob tej priložnosti še omenim taborniško organizacijo »Gorjanskega bataljona« v Novem mestu in drugo mladino, ki s planinci in Partizanom pripravljajo pohod po poteh partizanskih brigad na Dolenjskem med tekmovanjem za »zlato čevlček«. In da ne pozabim prvega pionirskega zbora z novomeškega območja! Na Javorovici nad Šentjernejem se bodo maja zbrale množice pionirjev, ki bodo s spominsko prireditvijo počastile padle borce Cankarjevega bataljona.

MARJAN TRATAR-UČO

Vem, kaj pomeni pomanjkanje

Sem invalidska upokojenka in vem, kako hudo je biti bolan. Zato se pridružujem tistim, ki so pomagali tovarišu Gabrijelu Kokošarju, in vam zanj v pismu pošiljam 1.500 Sdm. Vem, kaj pomeni pomanjkanje! Bila sem v narodnoosvobodilnem boju, ko smo lačni prezebali v dolgih zimskih nočeh. Spominjam se tudi svojih otroških let. Ko je nekoč moja mama v stari Jugoslaviji zaslužila 1 dinar, se je od veselja zjokala. Potem veste, da je bilo hudo in da skoraj ne morem verjeti, da so danes v s krvjo priborjeni Jugoslaviji še takšni siromaki, ki ne morejo plačati naročnine za »TV-15«. Nimam drugih dohodkov kot skromno pokojnino, s katero se preživljam. Vidim pa, da nekaterim ne zadostuje samo pokojnina, ker poleg tega zaslužijo še enkrat več...

MARIJA ŽNIDARŠIČ
Stari trg pri Ložu

BESEDA DOPIŠNIKOV

ŽUŽEMBERK

POSPREMILI SO KURIRČKOVO POŠTO

Pri partizanskem domu na Frati pri Ajdovcu so v ponedeljek, 5. aprila, svečano pospremili letošnjo kurirčkovo pošto,

imenovano TV. Na svečanosti se je zbralo več sto pionirjev, borcev, pripadnikov JLA in drugih. Pionirji iz Žužemberka so s pomočjo mladih Novomeščanov in Sentjernejčanov pripravili res lep in prikopen kulturni program. Zlasti zaslužijo pohvalo pevski zbor iz Novega mesta in Žužemberka ter mladi harmonikarji iz Sentjerneja.

Kurirčkovo torbo je pionirjem izročil zastopnik glavnega odbora ZZB Slovenije tovariš Franc Krese-Čoban. Pionirji so šli na pot in kmalu padli v zasedo, ki so jim jo pripravili vojaki novomeške garnizije. Vendar so se spretno izognili sovražniku in nadaljevali pot po Dolenjski, kjer se bodo zadrževali skoraj ves april.

Na sliki: Franc Krese-Čoban izroča pionirju-kurirčku kurirčkovo torbo, ki jo bo ponesel mimo mnogih »sovražnikov« zased.

Foto in tekst: SLAVKO DOKL

ŠEMPETER

USPEŠNO REŠENI STANOVANJSKI PROBLEMI

Člani ZB Šempeter so se v velikem številu zbrali na svoj redni letni občni zbor. Iz poročila, ki ga je podal predsednik Janko Fišer, je bilo razbrati, da šteje organizacija 296 članov. Od vseh problemov so najuspešneje rešili stanovanjske probleme. Vsem borcem so kupili stanovanja ali prikrbneli dolgoročne kredite za gradnjo ali adaptacijo stanovanjskih hiš. Ostal je samo en problem, ki pa ga bodo skušali rešiti še v tem letu. Uredili so tudi več primerov priznanja posebne delovne dobe, priznavaln, pomoči in še druge zadeve.

Zelo ugodno so ocenili delo sekcij ZB po delovnih organizacijah. Zelo prizadevna je sekcija v »Iskrji«, dalje na Grosistu, pri Vozilih, v Goriških opekarnah in v zdru-

gi. Te sekcije veliko pomagajo pri reševanju raznih zadev borcev, ki so zaposleni v delovnih organizacijah.

Po plodni razpravi, ki sta jo vodila član republiškega odbora ZB Mirko Remec in predsednik obč. ZB Nova Gorica Franc Panjtar, so sprejeli sklepe za tekoče leto.

Vse borce je treba vključiti v splošen program vzgoje o splošnem ljudskem odporu. Ob 30. obletnici ustanovitve JLA bodo organizirali slavnostno akademijo, na kateri bodo razvili društveni prapor, dokončno bodo uredili spomenik padlim borcem na pokopališču ter reševali tekoče probleme borcev, predvsem pa borcev kmetov.

LEOPOLD KOTAR

LJUBLJANA-ZELENA JAMA

NE SMEMO POZABITI...

Občnega zbora ZB NOV Zelena jama (Ljubljana) 22. 2. se je udeležilo izmed 355 članov 96 članov. Predsednica je najprej opozorila na pereče zunanepolitične dogodke in poudarila, da spričo tega ne smemo pozabiti na našo obrambno sposobnost. Tudi v gospodarstvu se utegnemo kaj kmalu spet znajti v zagati, če ne bomo obdržali razvoja v svojih rokah. Vse to narokuje odgovorne naloge političnim organizacijam, med njimi borcem in našim združenjem.

Poročilo o delu odbora in njegovih sekcij vsebuje naslednje podatke: v minulem delovnem obdobju je 56 članov prejelo enkratno podporo po 100 do 300 din. Obiskali so 63 bolnih članov. Redno podporo za šolanje otrok so prikrbneli petim članom. Prav tako petim članom so zagotovili stalno mesečno priznavalnino. Vsako leto so omogočili po 9 članom brezplačne počitnice po deset dni ob morju, štirim članom pa s popustom. Stanovanjske zadeve borcev ureja

skupna komisija za vseh pet ljubljanskih občin. Ta komisija je dodelila našim članom 19 stanovanj in 11 posojil. Člani so se udeleževali vseh proslav, komemoracij in drugih pomembnih prireditvev. Odbor je v zadnjih letih priredil tri izlete. V proslavo 30-letnice vstaje bodo priredili takšno prireditev skupno z drugimi organizacijami v krajevni skupnosti.

Člani so ocenili delo odbora kot uspešno; zato so izvolili v odbor večinoma dosedanje delavce. Med razpravo se je pokazalo, da se članstvo živo zanima za gospodarske in socialne razmere ter z razumevanjem spremlja prizadevanja za ustaljenost gospodarstva. Člani so opozorili tudi, da je treba predvsem pomesti pred domačim pragom: opozorili so na pomanjkljivosti (zanemarjene ceste, neprimerna gostišča itd.) v krajevni skupnosti. Potrdili so ustanovitvev sekcije za bivše politične zapornike, internirance in deportirance.

OROSLAV ERJAVEC

KRANJ

GLAS BORCEV ZA SEVERNO MEJO

Na občnem zboru nekdanjih prostovoljcev — borcev za severno mejo v letih 1919/19 v Kranju so z veliko prizadetostjo razpravljali o slovenski manjšini na avstrijskem Koroškem in Štajerskem. Sprejeli so resolucijo in z njo obsodili izzivanja in nedemokratično ravnanje z našimi ljudmi onkraj meje; zahtevali so uveljavitev 7. člena avstrijske državne pogodbe.

Sklenili so, da bodo poudarili opredelitev svoje organizacije še s posebnim trakom za prapor, in sicer v spomin majorja Alfreda Lavriča. Lavrič je bil izredno bister in hraber organizator. S svojo prostovoljno enoto, večinoma s kranjskega območja, je med prvimi prekorčil Ljubelj in ponesel

slovensko trobojnico v Borovlje. Zato bo organizacija v Kranju nosila domičilni trak z Lavričevim imenom.

Borci za severno mejo, ki so si že vsi naložili sedmi križ, so z zadoščenjem ugotavljali, da so dosegli svoje pravice in moralno priznanje. Tako bodo že kmalu prejeli vsak po 600 din za letošnje počitnice. Po dokončni ureditvi pa bodo uživali tudi primerne popuste za potovanja po železnici (ali pa bodo prejeli v ta namen vsoto denarja); dalje bodo uživali olajšave pri socialnem in zdravstvenem zavarovanju.

Odbor v Kranju šteje 140 bivših koroških borcev. V zadnjih dveh letih jih je umrlo kar 12.

K. M.

KOPER

DOMENILI SO SE, KJE NAJ UVELJAVLJAJO SVOJE PRAVICE

Pred kratkim je bila v Kopru sklepna seja pripravljalnega odbora za organizacijo in izvedbo partizanskega srečanja nekdanjih borcev, ki so v NOV prišli iz Afrike, Grčije in Albanije. Proslava je bila 20. decembra lanskega leta v Kopru. V omenjenem odboru so bili zastopniki nekdanjih borcev iz celotne Primorske, zamejstva in Istre. V poročilu in razpravi je bilo poudarjeno, da je partizansko srečanje v celoti uspelo, saj je bil program zelo pester in kvaliteten. Srečanja se je udeležilo nad 1400 nekdanjih borcev.

Na sklepni seji pripravljalnega odbora so se domenili, da bodo nekdanji borci, ki so v NOV prišli iz Afrike, Grčije in Albanije, uveljavljali svoje pravice v okviru domičilnih odborov in odborov borcev prekomorcev (pri tistih občinah, kjer prekomor-

ske brigade nimajo domičila). V stalni odbor nekdanjih borcev NOVJ iz Afrike so zvolili nekatere nove člane, tako da so sedaj zastopane vse občine Primorske. V novi odbor so izvoljeni: Rado Koder iz Idrije, Ljubo Brovč iz Tolmina, Angel Marinič iz Nove Gorice, Ivan Stibilj iz Ajdovščine, Jernej Hreščak iz Sežane, Franc Bitner iz Postojne, Jože Polh iz Ilirske Bistrice, Karlo Udovič iz Kopa, Alojz Dekleva iz Izole, Adolf Šinigoj iz Pirana in Janko Perat iz Ljubljane, ki je bil ponovno izvoljen za predsednika odbora. Za izvedbo določene akcije bo odbor pritegnil k sodelovanju tudi druge nekdanje borce, ki so v NOV prišli iz Afrike, Grčije in Albanije. Na koncu se je sprejeli program dela za letos.

ALBERT KLUN

KRANJ

V BRESTANICO BI RADI POTOVALI S POSEBNIM VLAKOM

V Kranju je bilo posvetovanje deportirancev oz. njihovih predstavnikov iz občin vse Gorenjske. Na njem so se pomenili o letošnjem srečanju v Brestanici na dan borca — 4. julija. Ugotavljali so, da je povsod veliko zanimanja za to srečanje. Doslej deportiranci niso imeli svojih srečanj (šteti so bili med internirance nasploh). Zato predvidevajo precejšnjo udeležbo. Želijo, da bi v okviru širšega ljubljanskega območja

organizirali poseben vlak za udeležence iz Gorenjske in tudi Ljubljane. Taka vožnja bi bila varnejša, primernejša za množično udeležbo. Prav tako so se pogovarjali o organizaciji zbora aktivistov Gorenjske, ki bo v Preddvoru 27. junija, o osrednji manifestaciji Gorenjske ob 30. obletnici vstaje na Pokljuki 22. julija ter o potrebi po ureditvi nacističnega taborišča v Podlublju.

KAREL MAKUC

STARA CERKEV PRI KOČEVJU

PO VOJNI SO NAŠLI NOV DOM

Dne 28. marca je imelo Združenje borcev v Stari cerkvi občni zbor. Udeleženci so večinoma že starejši ljudje, doma v različnih krajih naše domovine. Po vojni so našli svoj novi dom na Kočevskem. Tako sta bila n. pr. dva doma iz Loškega potoka, trije iz drugih notranjskih krajev, eden iz Novega mesta, po eden iz Prekmurja, Čabra in celo iz Srbije. Le ena tovarišica je bila domačinka, doma na Kočevskem.

O delu združenja je poročal tovariš Špi-rič, ki že 18 let vodi organizacijo. Socialna vprašanja članov so urejena s pokojninami

in priznavalnimi. Združenje je sodelovalo pri spominskih prireditvah, kakor stalno sodeluje ob vsaki priložnosti z družbenimi organizacijami in s krajevno skupnostjo. Smrt je med letom neusmiljeno kosila med članstvom. Umrlo je šest članov.

ZB bo skupno z drugimi organizacijami sodelovalo pri prireditvah v proslavo 30-letnice vstaje. Poudarili so med drugim, da se mora proslava pokazati tudi na zunanji kar najbolj slovesno, tako da ne bo več hiše, ki bi ne izobesila zastave.

MARIBOR

ČLANARINA OSTANE ZDRUŽENJEM

Na seji občinskega odbora ZB NOV Maribor so sprejeli program dela za letošnje leto, razpravljali o družbenopolitični dejavnosti ZB, imenovali komisije in razdelili sredstva.

Glede družbeno politične dejavnosti so v razpravi ugotovili, da je občinski odbor po 6. kongresu ZB NOV Jugoslavije v celoti odigral svojo družbeno politično vlogo, saj zelo dobro sodeluje z vsemi organizacijami in z občino Maribor. Pri tem pa so tudi poudarili, da naj bi imeli tako pove-zavo tudi pri vseh združenjih borcev NOV. Opozorili so na primer, da je prav malo volivcev glasovalo za občinski praznik občine Maribor, ki naj bi bil 29. aprila. Nekateri so v razpravi kot razlog za to navedli, da pri tem ni bilo potrebne informiranosti, drugi pa, da so posamezne organizacije dobile navodila po svoji liniji, tako da

pri vsem tem ni bilo potrebne enotnosti. Predsedniki ZB NOV so na seji poudarili, da med posameznimi organizacijami na podeželju obstaja tesnejše sodelovanje kot pa v mestu in zaradi tega dosegajo tudi večje uspehe.

Nato so sklenili, da članarina za letos ostane v celoti združenjem, ter da bodo prejeli še dotacijo po 2,40 din na člana. Vse to pa seveda velja za tiste organizacije, ki bodo pobrale vso članarino in to tudi listinsko izkazale občinskemu odboru ZB NOV. Poleg tega bo omenjeni odbor iz svojih sredstev poravnal še 4 odstotni delež, ki ga je treba odvzeti od članarine ZB NOV Slovenije. Na ta način naj bi si združenja materialno opomogla in tudi zanimanje za pobiranje članarine bi se povečalo.

DRAGO MIKLAVC

Imeli smo ljudi

IVAN ŽURGA

Rodil se je leta 1882 v vasi Okrivje. Nad osem desetletij pa je živel in delal v Strojčih. Z ženo Julko sta imela osem otrok. Garal je po slovenskih in hrvaških gozdovih. Štirikrat pa je celo odpotoval za zaslužkom na daljno pot čez morje.

Med vojno se je družina takoj pridružila narodnoosvobodilnemu gibanju. Ivan Žurga je sodeloval s prvoborci Antonom Muhvičem, Jožetom Podnarjem, Ivanom Ožboltom-Oškom s sinovi, z Rudijem Cvarom in z drugimi. Oče Žurga je Muhviču hranil nekaj premoženja, ko je Muhvič moral s štirimi otroki zbežati v gozdove. To je nekdo izdal Italijanom. Žurgo so pred vojaškim sodiščem na Reki obsodili na več let zapor. Bil mu je že nad 60 let, ko je nastopil kazen v Palermu. Po kapitulaciji Italije se mu je posrečilo vrniti domov. Takoj je začel sodelovati s partizani; bil je terenek, prevažal je strelivo, živila, ranjence... Vsa družina je sodelovala z njim. Štirje sinovi so bili pri partizanih. Dom očeta Žurge je bil na stečaj odprt partizanom in internirancem, ki so se po kapitulaciji Italije vračali na svoja gojišča. Po vojni pa je pomagal ljudem, da so si postavili streho nad glavo, in skrbno je obdeloval svojo zemljo.

Matija Bibica

Dne 4. februarja 1971 smo v vasi Čezsoča v velikem številu pospremili k zadnjemu počitku oficirja v pokoju Matijo Bibica, roj. 27. 2. 1920 v Oskorušnem pri Dubrovniku.

Po prihodu okupatorja leta 1941

se je takoj vključil v odporniško gibanje, istega leta je bil sprejet v SKOJ. Junija 1942 je vstopil v Pelješki, nato v Biokovski-Imotski partizanski odred, kasneje je bil v sestavi 7. Dalmatinske brigade, kjer se je boril proti okupatorju do konca vojne. Aktivni oficir JLA je bil do konca 1958. Končal je in-tendantsko in pehotno oficirsko šolo.

Pokojni Mate je bil poročen in je zapustil ženo in dva otroka. Živel je srečno in mirno življenje, 15 minut od vasi Čezsoča proti Jablancam — pri Ušincu. Čeprav je prebival zunaj vasi, ga ni oviralo še tako slabo vreme, da se ne bi udeleževal ali vodil raznih sestankov na vasi. Bil je vrsto let sekretar OOKZ v Čezsoči, član odbora ZB, predsednik strelske družine itd.

Ohranili ga bomo v spominu kot dobrega in skromnega tovariša.

Bečanova mama

V Planini pri Rakeku smo 18. februarja pokopali Bečanovo mamo, mater padlih partizanov. V težkih časih stare Jugoslavije so Bečanovi študirali v Ljubljani dva sinova Franca in Petra. Franc Bečan je bil še v času predaprilske Jugoslavije večkrat aretiran in zaprt kot komunist. Po razpadu Jugoslavije je bil organizator NOB. Okupator je zvedel za njegovo delo. Iz Planine je Francu uspelo umakniti se. Ali kmalu so ga izsledili v Trstu in ga še leta 1941 zaprli. V zaporu sta se sešla z bratom Petrom. Po kapitulaciji Italije sta oba odšla s Prvo prekomorsko brigado in sta oba padla v bližini Drvarja.

Težko je bilo Bečanovi mami, ker ni nikoli zvedela, kje sta pokopana njena sinova. Bila je vedno ljubezniva in nasmejana. Ne bomo je pozabili.

UTRINKI IN ODMEVI

OBSOJAMO PISANJE TRIBUNE!

Družbeno-politični zbor kamniške občine je na pobudo članov Zveze združenj borcev in Zdrženja rezervnih vojaških starešin občine Kamnik preteklo soboto odločno obsojil pisanje v 17. številki ljubljanskega študentskega lista »Tribuna« o jugoslovanski ljudski armadi in o naši vseljudski obrambi.

Družbeno-politični zbor sodi, da pomeni tak način obravnavanja tako pomembnega vprašanja, kot ga obravnava prispevek »Armija naša« v študentskem listu »Tribuna«, podcenjevanje naših dosedanjih naporov za oblikovanje sodobne vseljudske obrambe in v tem okviru jugoslovanske ljudske armade. Skrajno žaljivi so odgovori nekaterih »izbranih« ljubljanskih študentov na vprašanje, kakšen je odnos Slovencev do Jugoslovanske ljudske armade in kakšen naj bi bil slovenski oficir. Menimo, da taki odgovori ne morejo in ne smejo oblikovati javnega mnenja ter odnosov študentske mladine kot bodoče inteligence do naše obrambe. Prepričani smo, da v omejenem pisanju ni izraženo mnenje večine slovenskih študentov. Se več: velika večina našega bodočega izobraženstva nasprotuje takemu političnemu pamfletu. Vsebinsko omenjenega prispevka v celoti nasprotuje prizadevanju naše družbe za uveljavitev naše vseljudske odpora, posebno pa vključevanju Slovencev med starešinski vojaški kader.

Ob tem se upravičeno vprašujemo, kje naša družba najde denar za tiskanje take »Tribune«? Ali ne bi bilo smotrnejše družbeni denar usmeriti drugam?... Zahtevamo, da se naš denar ne zapravlja za podpiranje sovražnosti, za žalitev tradicij naše revolucije, borcev in starešin naše armade.

Družbeno-politični zbor občine Kamnik ostro obsoja skupino, ki v imenu ljubljanskih študentov z družbenimi sredstvi prek »Tribune« skrbi za politične provokacije in izzivanje naše javnosti.

Družbeno-politični zbor občine Kamnik

ŽALJIVO IN IZZIVALNO

Rezervni vojaški starešine kamniške občine in bivši borci narodnoosvobodilne vojske občine Kamnik, zbrani na strokovnem posvetu dne 26. marca 1971, odločno obsojajo neodgovorno pisanje v 17. številki ljubljanskega študentskega lista »Tribuna« o Jugoslovanski ljudski armadi, o liku slovenskega oficirja in o naši vseljudski obrambi.

Rezervni starešine sodimo, da pomeni tak način obravnavanja tako pomembnega družbenega vprašanja omalovaževanje vloge naše armade, grobo žalitev starešinskega kadra in članov borčevskih organizacij — starešin iz NOB.

Odgovori so skrajno žaljivi, provokatorski in izzivalni. Vprašamo se, kako si dovoli skupina ljubljanskih študentov dati tako cinično sodbo, saj jim vendar naša socialistična skupnost prispeva delež za njihovo izobraževanje. Vsebinsko omenjenega prispevka v celoti nasprotuje prizadevanju za vključevanje slovenskih mladincev med starešinski vojaški kader.

Ker se delovni ljudje kamniške občine z združevanjem sredstev za potrebe narodne obrambe odrekajo deležu osebnega dohodka, se sprašujemo, zakaj se družbeni denar zapravlja za take namene in, ali bomo res nemočni proti takim pojavom v naši družbi.

Od pristojnosti organov odločno zahtevamo, da vse tiste, ki so kakorkoli omogočili objavo takih izjav — ne glede na to, kdo in kaj so — pokličejo na odgovornost. Izključiti jih je treba iz univerze, saj se od njih ne more pričakovati, da bi bili po končanem študiju lojalni člani naše družbe!

Zveza združenj borcev NOV občine Kamnik
Rezervni vojaški starešine občine Kamnik

PRIDRUŽUJEMO SE

Družbeno-politične organizacije občine Ljubljana-Vič-Rudnik se pridružujemo protestu družbeno-političnih organizacij občine Kamnik in odločno obsojamo pisanje študentskega lista »Tribuna«.

POJASNILO IZ TOLMINA

V številki 11 »TV-15« z dne 11. 3. 1971 je bilo objavljeno kratko pismo tovariša Gabrijela Kokošarja iz Logaršč na Baško grapo, s katerim odpoveduje naročnino na »TV-15« od drugega polletja dalje. Kot verok navaja, da ima le skromno priznavalnino, katere mu komaj zadostuje za preživljanje.

V isti številki je objavljeno priporočilo uredništva, naj bi za take primere odbori ZZZ poravnali naročnino na glasilo bor-

cev. Ker iz pisma tovariša Kokošarja izven, da se organizacije ZZZ premalo zanimajo za socialno stanje tovariša Kokošarja, pojasnimo:

Tovariš Kokošar je bil borec NOV od 19. IX. 1943 do konca vojne. Je lastnik male kmetije in hiše, kjer živi v skupnem gospodinjstvu s sestro in njeno družino. Leta 1957 se je pri kmečkem delu težko ponesrečil — nanj se je prevrnil naložen kmečki voz in mu zlomil hrbtenico. Po večmesečnem zdravljenju je ostal 100-odstotni civilni invalid.

Ker kot kmet ni bil zdravstveno zavarovan, je vse stroške zdravljenja — 1.300.000 Sdin poravnal takratni občinski LO Tolmin. Z odločbo z datumom 1. IV. 1960 mu je bila priznana republiška priznavalnina v mesečnem znesku 14.000 SD zaradi zaslug za NOB, ki jo je prejemal do leta 1964. Tistega leta je dodeljevanje te priznavalnine sprejela Komisija za varstvo invalidov in borcev NOV pri skupščini občine Tolmin. Ta komisija je priznavalnino zvišala od 14.000 SD na 15.000 SD in istočasno priznala še 5000 SD za tujo pomoč.

V naslednjih letih je bila ta priznavalnina zvišana na 20.000 SD in lani 10. IV. na 25.000 SD mesečno.

Dolžni smo povedati, da komisija za zadeve borcev NOV pri skupščini občine Tolmin dodeljuje mesečno priznavalnino 300 upravičencem. Višina priznavalnine znaša od 10.000 SD do 25.000 SD. Obstaja pa v občini še okrog 50 primerov upravičencev do priznavalnine, katerim pa trenutno ni mogoče dodeliti priznavalnine zaradi pomanjkanja sredstev.

Povedati moramo tudi to, da je tovariš Kokošar poleg redne mesečne priznavalnine nekajkrat prejel po 30.000 SD enkratne pomoči. Menimo, da bi bilo prav, če bi se tovariš Kokošar namesto na upravo »TV-15« obrnil prek združenja borcev na Logarščih na občinski odbor ZZZ in komisijo za zadeve borcev in invalidov NOV. Ta bi — kot doslej — rade volje vzela v poštev njegovo zadevo in, upoštevajoč njegovo socialno stanje, povečala mesečni znesek priznavalnine.

Pri občinski skupščini Tolmin bomo posredovali, da bi se dodelila denarna pomoč sestrji, ki neguje tovariša Kokošarja. Sicer pa smo z velikim zadovoljstvom v »TV-15« prebrali več pisem bralcev, ki nudijo tovarišu Kokošarju pomoč. Res lahko z zadovoljstvom poudarimo, da je med nekdanjimi borci še vedno živo in prisotno tisto tovarštvo, ki nas je povezovalo med NOB.

Pripominjamo pa da — čeprav smo pasivna občina z nad 4000 borci — po svojih možnostih le skrbimo za socialno ogrožene borce. Z navedenimi podatki smo hoteli pojasniti našo skrb in prizadevanje pri nudenju pomoči svojim ogroženim članom. Menimo, da je pripomba tovariša Jakoba Ajdnika iz Vogelja, da »ni prav, da v takih kup, lahko kupoprodajno pogodbo izpod-nizacije...« — čeprav dobronamerna, ne-umestna.

Zveza združenj borcev NOV občine Tolmin
Komisija za zadeve borcev in invalidov NOV pri Skupščini občine Tolmin

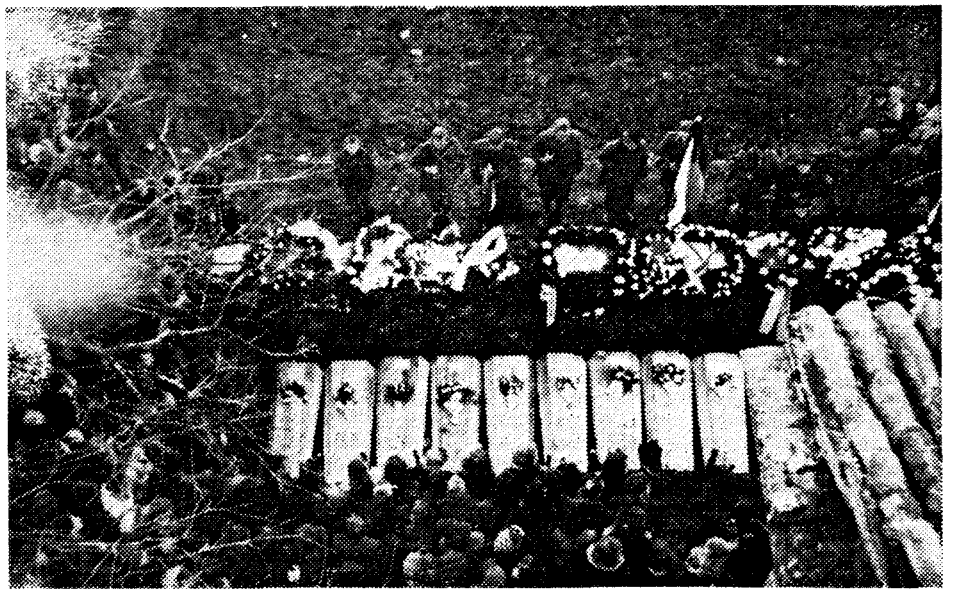
PRAVNA POSVETOVALNICA

Nepravilno oproščeni storilci kaznivega dejanja

A. Z., Kranj

VPRAŠANJE: Sosed vam je ob meji poškodoval toliko sadnega drevja, da je nastala škoda v višini 4.000,00 din. Na vaš predlog je občinsko javno tožilstvo obtožilo sosed kaznivega dejanja poškodovanja tuje stvari, vendar je bil pred sodiščem oproščen. Sodišče ni hotelo zaslišati vaših prič, ni podrobneje ugotavljalo višine škode, javni tožilec pa se zoper oprostilno sodbo tudi ni pritožil. V zvezi s tem postavljate vrsto vprašanj, zlasti menite, da je bil postopek nezakonit, sprašujete, ali je sodnik kazensko odgovoren, ker je izdal krivično obrazložitev svoje sodbe, načelnate vprašanje škode itd.

ODGOVOR: Kot se vidi iz sodbe, ki ste jo priložili dopisu, sta bila storilca dva. Sodišče ugotavlja, da je dokazano, da je bilo kaznivo dejanje storjeno, vendar sta bila storilca v dejanski zmoti in zato nista kazensko odgovorna. Iz podatkov sodbe je razvidno, da je obtožbo zastopal javni tožilec. Njegova stvar je, da se zoper sodbo pritoži ali pa tudi ne. Vi kot oškodovanec nimate pravice do pritožbe, ker le država po svojih organih (sodišče, tožilstvo) vodi kaznovno politiko in preganja storilce kaznivih dejanj. Sodnik zaradi sodbe, ki jo je izrekel ne more biti kazensko odgovoren. Prav zato obstoje redna inštančna pot ali

»NIKO JE BIL MOJ BRAT«

Kmalu po izidu letošnje 13. številke »TV 15« se je oglasila v uredništvu tovarišica Vida Učakar iz Ljubljane, ki je brala — kakor tudi njena mati — poziv na spo-

minsko svečanost na Stari Sušici (objavljen je bil na 11. strani omenjene številke). Pogled ji je obstal na drugem odstavku tega poziva, kjer je rečeno, da je pred 27. leti padlo v tem kraju 16 borcev, med njimi tu-

di član VOS tovariš Niko.

»Niko — to je bil moj brat Marjan Učakar.« je povedala tovarišica Vida.

Ker organizatorji proslave na Stari Sušici morja tega ne vedo — v pozivu ga imenujejo samo z ilegalnim imenom — in ker je bil Marjan zelo priljubljen partizanski junak, se nam zdi prav, da o njem zapišemo kaj več.

Rodil se je 8. julija 1920 na Bizeljskem. Kasneje se je s starši preselil v Ljubljano. Po osnovni šoli na Prulah se je vpisal na Trgovo akademijo (njegovo ime je tam vklesano na spominski plošči, posvečeni padlim borcem, nekdanjim dijakom te šole). Kmalu po okupaciji se je vključil v ilegalno delo v okviru OF. Februarja 1942 so ga Italijani aretirali in odpeljali v belgijsko kasarno, odondod pa v Gonars in nato v Monigo-Treviso. V zaporih je veliko pretrpel, okusil je tudi samico. Verjetno ga je izdal znani izdajalec Rozman.

Po kapitulaciji Italije ni prišel v Ljubljano, temveč se je precej vključil med partizane na Primorskem. Napredoval je hitro in tako je postal eden izmed voditeljev VOS. Dne 10. marca je skupaj z borci 1. bataljona Istrskega odreda padel v zasedo pri Stari Sušici. Med šestnajstimi, ki so obležali pod točo sovražnikovih strelcev, je bilo tudi Marjanovo truplo. Njegova mama in sestra so ga zaman čakale, prav tako brata Boža, ki je padel kot borec 14. divizije februarja 1944 na Graški gori.

K temu zapisu objavljamo še dve sliki, ki nam jih je prinesla Vida Učakar. Na eni je njen brat Marjan kot dijak, na drugi pa vidimo prizor s pogreba 16 padlih partizanov na Stari Sušici, med katerimi je tudi Marjan Učakar-Niko. Takega veličastnega pogreba baje dotlej še ni bilo v teh krajih.

GABER

Stari trg

KUHINJA
VEGA 55

pa nadzorstvena pravica predsednika sodišča. Sicer pa ni razumljivo, zakaj si toliko prizadevate, da bi bila storilca kaznovana. Razumemo vas, da se čutite prizadetega, očitno ste s storilcem tudi v sporu. Toda kaznovanje storilcev kaznivih dejanj morate pač prepustiti družbi. Vi kot prizadeti oškodovanec imate le pravico zahtevati povračilo škode. Odškodninska odgovornost je strožja kot kazenska odgovornost. To pa pomeni, da bosta storilca odškodninsko odgovorna in da ne boste imeli težav pri tožbi, s katero uveljavljate odškodnino, čeprav sta bila oproščena. Dejanje je že dokazano, gre le za to, da se dokaže višina škode. Ker ste imeli odvetnika, boste lahko z njegovo pomočjo uveljavljali odškodnino, za katero imate tri leta časa od takrat, ko je bila škoda storjena.

Služba v JLA in pokojninska doba

P. F., Škofja Loka

VPRAŠANJE: V partizane ste stopili februarja 1944, demobilizirani pa ste bili dne 31. decembra 1945. Po končani vojni ste bili torej še nekaj mesecev v JLA, čeprav brez čina. Kadrovski rok ste odslužili v stari Jugoslaviji, saj ste bili rojeni že leta 1916. Zato vas zanima, ali se vam bo čas, ko ste bili po osvoboditvi v JLA, štel v pokojninsko dobo. Ste namreč pred tem, da si uredite pokojninsko dobo, pa vas zato odgovor na vaše vprašanje močno zanima.

ODGOVOR: Nobenega dvoma ni, da se vam bo čas, ko ste bili v NOV, od vstopa v NOV pa do 15. maja 1945 štel v dvojnem trajanju. Čas po osvoboditvi pa se vam bo v pokojnino štel v enojnem trajanju, čeprav ste bili v JLA brez čina. Dejstvo je namreč, da se osebam, starejšim od letnika 1919,

ne odšteje od časa, prebitega v JLA, ničesar na račun kadrovskega roka. Ne glede na to, ali so te osebe pred vojno odslužile vojaški rok ali ga niso, velja, da so ga odslužile. Tako se čas po osvoboditvi šteje v dejanskem trajanju v pokojninsko dobo.

Predkupna pravica do stanovanja

B. Z., Celje

VPRAŠANJE: Ste upokojenec in živite v manjšem enosobnem stanovanju, ki je zasebna last. V zadnjem času se je pri vas pojavilo že več ljudi, ki so si hoteli stanovanje ogledati, češ da ga lastnik prodaja in da so zainteresirani za nakup. Ker imate sina, ki bi bil tudi kupec stanovanja, ste sli sami k lastniku, če bi stanovanje prodal vam. Zavrnil vas je grobo, češ da kot upokojenec nimate denarja. Ko ste mu pojasnili, da bi stanovanje kupil sin, spet ni hotel nič slišati. Vaša žena, ki je bolj šibkega zdravja in živčna, je zaradi teh obiskov in nameravane prodaje vsa iz sebe. Ali bi lahko kupili stanovanje vi, alj imate kot stanovalec prednostno pravico ali ne? Prosite za točen odgovor, da boste lahko pomirili tudi ženo.

ODGOVOR: Imetnik stanovanske pravice ima predkupno pravico do stanovanja, v katerem stanuje. Lastnik stanovanja ga mora ob nameravani prodaji ponuditi najprej stanovalecu, ta pa mora biti pripravljen plačati tako ceno kot drugi kupci. Če bo torej lastnik stanovanje prodal drugemu, boste v tridesetih dneh, odkar boste zvedeli za nakup, lahko kupoprodajno pogodbo izpodbijali. Seveda s tožbo. Istočasno ko boste vložili tožbo, boste morali nakazati kupnino, za katero je lastnik stanovanje prodal drugemu kupcu.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Razočarani prostovoljci

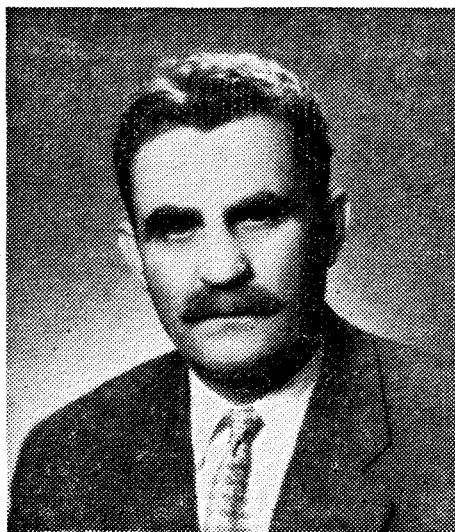
Pred tridesetimi leti je jugoslovanska mladina pokazala visoko patriotsko zavest, saj se je množično in prostovoljno prijavljala, da bo branila domovino. Fantje so odhajali na zborna mesta s šopki rdečih nageljnov, s pesmijo in harmonikami. Toda kako smo se vsi motili o moči in trdnosti jugoslovanske vojske! Opojnemu zanosu je sledilo bridko razočaranje. Le kdo bi opisal vsa ta čustva, ki so v tistih dneh prevevala ljudi, posebno prostovoljce! Prisluhnimo, kako se tistih dni spominja jeseniški prostovoljec in prvoborec Mirko Frankič:

»Dne 25. marca 1941. leta je tedanja jugoslovanska vlada podpisala sramotni pristop Jugoslavije k trojnemu paktu. Tako kot v drugih mestih smo tudi na Jesenicah odšli na ulice in demonstrirali proti tej pogodbi. Sledil je znani prevrat in dva dni kasneje so na čelo Jugoslavije postavili mladoletnega kralja Petra Karadjordjevića. Jasno je bilo, da Nemčija protinacističnega in protifašističnega razpoloženja v Jugoslaviji ne bo gledala križem rok. Da je vojna pred durmi smo vsi vedeli. Povsod so se začeli zbirati prostovoljci ki so bili pripravljeni braniti domovino. Prva skupina jeseniških prostovoljcev je odpotovala z Jesenic proti Novemu mestu sedmega aprila to je drugi dan vojne. Spominjam se, da so z menoj potovali prostovoljci Luka Bizjak z Jesenic (ustreljen kot talec v Begunjah), Alojz Brajt (upokojenec z Jesenic), dr. Aleksander Rjazancev, Anton Razinger iz Podmežaklje, Franc Zgaga iz Bohinja, Oto Smolej (živi v Zagrebu), Jože Ravnik z Jesenic (padel v NOV), Ludvig Stražišar (ustreljen kot talec na Koroški Beli), pokojni Jernej Kogovšek iz Podmežaklje, Stane Bokal (padel v NOV), Jože Čufar, Ferdo Bokal, Pukšič in Božič, vsi z Jesenic, in še drugi, katerih imen pa se ne spominjam. Za potovanje nismo dobili denarja. Na občini smo dobili potrdilo, da smo zanesljivi ljudje iz jeseniške občine. To pa zaradi tega, ker je takrat po deželi kar mrgolelo petokolonašev.

Zborno mesto je bilo v meščanski šoli v Novem mestu. Tam nas je sprejel aktivni major jugoslovanske vojske. Spominjam se, da je bil invalid brez roke. Povedal nam je, da pojdemo naprej proti Karlovcu in Zagrebu. Vedeli smo, da se Slovenija ne bo mogla braniti. Prav zato smo želeli vedeti, na kateri liniji bomo zasedli obrambne položaje. Major je odgovoril, da bo prva močnejša obrambna črta na liniji Gorjanci-Sava. V Novem mestu se je zbralo okrog 500 prostovoljcev, okrepljena pa je bila tudi vojaška garnizija. Tisti dan je že bila splošna mobilizacija.

Nemška letala so Novo mesto bombardirala na veliki petek, 11. aprila 1941. Že prejšnji dan so prebivalci zvedeli, da se je ustanovila »samostojna« država Hrvatska in da v Sloveniji ni nobene odgovora več. Vojaki so odhajali domov, oficirji pa so po uradih pospravljali uradne spise in se pripravljali na odhod. Vojaki so s kmečkimi vozmi vozili strelivo pred osnovo in meščansko šolo, ki sta bili v isti stavbi. V meščanski šoli je bil štab divizije. Okrog devetih dopoldne je priletelo nad mesto devet nemških letal. Letala so krožila nizko nad mestom, zlasti nad poslopjem ljudske in meščanske šole. Tod je bilo namreč veliko ljudi in konj, ki so dovažali in skladali municijo. Prva bomba je eksplodirala na šolskem dvorišču. Druga bomba je zadela šolsko poslopje s tako močjo, da je del vzhodne stene kar odkretnilo in se je odprl pogled v notranjost učilnic, šolo pa je zajel ogenj. Vžgala se je tudi municija. Bombe so padale tudi po drugih predelih mesta, vendar niso povzročile večje škode. Poškodovana je bila zgradba za silos, na pokopališču pa je bila uničena neka grobnica. Ves dan in noč je gorelo šolsko poslopje, največje in najlepše na Dolenjskem. Na pomoč ni prišla nobena gasilska enota iz okolice, zaradi panike pa gasilci sploh niso poskušali omejiti požara, vsaj na začetku ne.

Očitno je bilo, da so Nemci točno vedeli, kje je štab divizije. Bombardiranje je terjalo pet žrtev. Na novomeškem

Mirko Frankič

pokopališču sta pokopana Vinko Burinik, pisar v štabu divizije, doma iz Ljubljane, in Ivanka Kukman iz Lešenc pri Šempetru. Na novomeškem pokopališču je pokopan tudi neznan major jugoslovanske vojske. Ena žrtev je pokopana v Prečni, druga pa v Mirni peči. Ljudje še danes pomnijo, kako so štupe s tulečimi sirenami vzbujale grozo. Začeli smo dvomiti o sposobnosti naše vojske. Posledica tega je bila, da se je po bombardiranju več kot polovica prostovoljcev vrnila domov.

Kar nas je ostalo, smo nadaljevali pot proti Karlovcu in Zagrebu. Na zagrebški železniški postaji nas je sprejela skupina oficirjev. Skozi Zagreb smo šli zjutraj ob šestih s harmoniko in slovensko zastavo. Oficirji so nas odpeljali proti kasarnam 36. pešadijskega polka v centru mesta. Po mestu smo srečavali čudne ljudi. To so bili pripadniki tako imenovane Kmečke zaščite, ki so bili v civilnih oblekah, s klobuki in krivici, oboroženi pa z lovskimi puškami. To je bilo jedro ustaške organizacije. Imeli smo občutek, da nismo dobrodošli.

V kasarni smo dobili slamo, da smo jo razgrnili po sobi za ležišče. Tisti, ki so imeli slabe obleke, so dobili uniforme. Nameravali so nas poslati naprej proti Mostarju. S tremi prostovoljci sem odšel k poveljniku polka, ki je na dvorišču sežigal arhiv. Zahtevali smo orožje, češ da nismo prišli v Zagreb »na počitnice«. Mož se je izgovarjal, da še vedno čaka na navodila. Menda mu je bilo čakanje ljubše kot priprava za bojevanje.

RAZSULO VSEPOVSOD

Vojna se je začela v nedeljo, šestega aprila. Že čez pet dni, to je na petek, pa smo bili v vojašnici priča nenavadnemu dogodku. V popoldanskih urah je v kasarno pribežalo več oficirjev, ki so jim člani Kmečke straže, to je ustaši in petokolonaši, kar sredi mesta strgali čine in jih večino razorožili. Nemške tankovske in pehotne enote so v Zagreb vkorakale brez boja. Ustaši in petokolonaši so jim priredili veličasten sprejem. Metali so jim pirhe in pomaranče. V našo kasarno je vdrla Kmečka straža. Več prostovoljcev in vojakov je padlo, drugi pa smo se razbežali po mestu. Potrdila jeseniške občine, da smo zanesljivi, smo raztrgali. Po mestu so odmevali enakomerni paradni koraki nemških vojakov, za njimi pa je z oglušujočim brnenjem vozila okrašena tankovska kolona, medtem ko so nad mestom krožila nemška letala. Vse to smo gledali mi, ki smo se prišli borit in braniti domovino... Z grenkim občutkom ponižanja smo se peš napotili proti Sloveniji, proti Brežicam. Z nami so se vračali tudi razočarani vojaki, ki pa so bili še vedno v uniformah. Nekateri so jo nosili šele nekaj dni. Prve nemške patrulje, ki so prodirale od Maribora proti Zagrebu, smo srečali pri Dobovi, to je na slovensko-hrvaški meji pri reki Sotli. Tiste nemške enote, ki smo jih videli v Zagrebu, so namreč tja prispele prek Varaždina. Nemški patrulji smo dejali, da se vracamo domov. Srečanje je minilo brez incidenta, toda bali smo se, kaj bo, ko se bomo srečali z močnejšo sovražno enoto. To se je zgodilo blizu Brežic, kjer smo naleteli na nemško tankovsko kolono. Nemci so nagnali vse razočarane in razorožene vojake in prostovoljce na železniško postajo Brežice z izgovorom, da nas bodo z vlakom odpeljali domov. Močno smo dvomili o resničnosti takšne dobre volje. Ferdo Bokal, Jože Šavli, Jože Čufar, Leskovec in jaz smo sumili, da bodo Nemci naše fante in moše odpeljali v ujetništvo. Skrivali smo se zatekli k trgovcu Nagodetu in se skrili v skladišču, kjer smo ostali čez noč. Medtem je transport jugoslovanskih vojni ujetnikov in prostovoljcev že odpeljal proti Nemčiji. Drugi dan smo se spet odpravili na

pot. Oba mosta čez Krko in Savo pri Brežicah sta bila zastražena. Straži smo dejali, da gremo domov. Ker smo bili vsi v civilnih oblekah, se je vse srečno končalo. Pot smo nadaljevali peš do Novoga mesta, kjer je bilo na ulicah veliko nemških Kočevarjev s hitlerjevimi križi. Bili so navdušeni nad hitro zmago. V Kostanjevici sem od nekega jugoslovanskega oficirja kupil za 300 din pištolo in jo tudi srečno prinesel domov na Jesenice. Na poti proti Ljubljani smo srečali veliko beguncev. Vse je hitelo proti domu, nekateri so bili srečni, drugi nesrečni. Prve Italijane smo srečali v Ljubljani, toda noben italijanski vojak nas ni vprašal, od kod smo in kam gremo. Blizu Kranja smo naleteli na italijansko kolono z dva tisoč vojaki, ki pa nas sploh niso ustavili. Šli so peš kot mi. Zadnje italijanske vojake smo srečali pri Zirovnici. Noč je bila temna, vasi in poti nerazsvetljene, v naših srcih pa se je porajal čuden občutek. Blizu Potok v jeseniški občini, nam je pripeljal s kolesom nasproti Alojz Božič, ki nas je opozoril, naj ne gremo na Jesenice po glavni cesti, da nas ne bodo polovili in poslali v ujetništvo. Zato smo se razkropili in se po stranskih poteh vrnili domov. Tako smo se iz Zagreba peš vrnili na Jesenice.

Za prvi maj 1941. leta nas je več fantov odšlo v gore. Povzpeli smo se na Golico in nato po grebenu do podnožja Kepe. Spotoma smo srečali več skupin Hitlerjeve mladine s Koroške, ki je po grebenu razmetavala in odstranjevala mejnike, ki so še pred kratkim označevali mejo med Nemčijo in Jugoslavijo. »Dežela Kranjska je spet nemška«, smo slišali glasove oholih osvajalcev. Vse planinske postojanke so bile še zaprte in nobenega našega človeka nismo srečali v planinah. Prek Mojštrane smo se vrnili na Jesenice. Na vseh nemških postojankah in uradih so bile izobešene črne zastave v znak žalovanja za 40.000 nemškimi vojniki, ki so padli v boju za otok Kreta. Spoznali smo, da tudi nemška armada ni neranljiva. Čez dva meseca sem bil že partizan, eden izmed organizatorjev Osvobodilne fronte na Jesenicah.

Zapisal JOŽE VIDIC

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Lepa fotografija, ali ne? Partizani s puškami, med njimi harmonikar... Po uniformah sodeč, je slika nastala leta 1943 ali 1945. Toda kje je nastala in koga predstavlja? Kdor kaj ve, naj sporoči uredništvu »TV 15«.

DELEGACIJA ZZB NOVJ NA ČEŠKOSLOVAŠKEM

Na povabilo Zveze protifašističnih borcev Čehoslovaške je delegacija ZZB NOV Jugoslavije obiskala ČSSR v dneh od 25. do 29. marca letos. V delegaciji so bili Duša Sekič, generalni sekretar zveznega odbora, Jozo Bakrač, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV BiH in Nikola Mitevski, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Makedonije.

Predstavniki ZZB NOV so se s predstavniki čehoslovaških borcev pogovarjali o vprašanjih, ki zanimajo obe strani.

MEDNARODNO ŠPORTNO SODELOVANJE

Na generalni skupščini mednarodne organizacije za invalidski šport (ISOD) se je zbralo okoli 50 predstavnikov nacionalnih organizacij iz 15 dežel. Med njimi je bila tudi delegacija zveze za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije. V delegaciji so bili Grga Janek, predsednik in Branko Golović, tajnik komisije za mednarodne zveze ZZB NOV ter Vladimir Vlaškalić predsednik zveze za šport in rekreacijo invalidov SAP Vojvodine.

Na skupščini, ki je bila na sedežu ISOD blizu Londona so obravnavali poročilo o delu, a več strokovnjakov je predaval o invalidskem športu.

Za člana izvršnega biroja ISOD so na skupščini izvolili tudi Franka Golovića, kar je vsekakor lepo priznanje jugoslovanskemu invalidskemu športu.

Zbor buchenwaldskih taboriščnikov

V soboto in nedeljo, 10. in 11. t.m. se bodo v Novi Gorici zbrali nekdanji interniranci taborišča Buchenwald. V okviru tega srečanja bo v soboto popoldne v avli občinske zgradbe otvoritev razstave o življenju, borbi in delu v taborišču Buchenwald-Dora. V nedeljo pa bo zborovanje s pestrim dnevnim redom. Med drugim bo delegacija zamejskih Slovencev izročila prapor jugoslovanskemu bataljonu, ki je sodeloval pri osvoboditvi Buchenwalda. Podarili bodo tudi spominske plakete in priznanja zaslužnim tovarišem. Po zborovanju se bo srečanje nadaljevalo v hotelu Park.

KULTURNI OBZORNIK

Nedolgo tega je bilo v tisku govora o pobudi Zveze skladateljev Jugoslavije, da bi dobili novo državno himno. Preden spregovorimo o tem, kako tečejo priprave in kako daleč je do uresničitve tega predloga, še nekaj besed o zgodovini pesmi »Hej, Slovani« — današnji himni SFRJ.

KNJIZEVNIK MATEJ BOR: »PI-SANO BESEDILO HIMNE NE SME BITI PROPAGANDISTIČNO, IZRAZITI MORA SMISEL IN CILJ NAŠE LJUDSKE REVOLUCIJE V VSEM RAZUM-LJIVI OBLIKI, ZATO PA NIČ MANJ UMETNIŠKI!«

Bilo je leta 1834, ko se je mladi evangelist in slovaški pesnik Samo Tomašič odpravil izpod visokih Tater, da bi v Nemčiji opravil izpit za pastora. Med potjo se je ustavil v Pragi, kjer so ga rojaki nadvse lepo sprejeli. Navdihnjen s trenutnim razpoloženjem je vzel v roke svinčnik in na melodijo stare poljske narodne napisal »Hej, Slovani«.

Ob koncu 18. in v začetku 19. stoletja so to melodijo že peli vojaki poljske legije pod poveljstvom legendarnega revolucionarja Jana Dobrovskega. Pesem je najprej postala poljski narodni napjev, pozneje državna in nedolgo zatem

Taki Hrisik, profesor glasbe iz Bitolje, katerega skladba je predložena za novo jugoslovansko himno

vseslovanska himna. V prejšnjem stoletju je osvojila tudi Slovenijo in Hrvaško ter nazadnje Srbijo — med obeh vojnama pa postala tudi himna socialne organizacije, katere ustanovitev izvira od druge polovice 19. stoletja.

Kot himna nove Jugoslavije je bila pesem »Hej, Slovani« prvič izvedena v času prvega zasedanja AVNOJ novembra 1942 v Bihaču. Po stenografskih zapisih s tega zasedanja so vrhovnega komandanta NOV in POJ Josipa Broza-Tita in člane vrhovnega štaba pozdravili delegati z burnim ploskanjem, zbor Gledališča narodne osvoboditve pa je odpel himno »Hej, Slovani«, šele potem je bil sprejet dnevni red seje. Po dvodnevem zasedanju je bila 27. novembra svečana večerja, na kateri so bile izmenjane zdravice. Potem smo vsi zapeli »Hej, Slovani« — je v svojem dnevniku zabe-

DIRIGENT MILAN HORVAT: »NOVO JUGOSLOVANSKO HIMNO SI NIKAKOR NE ZAMIŠLJAM KOT KORACNICO, KER BI BILO TO V NASPROTJU Z ZNAČAJEM NAŠEGA DRUŽBENEGA RAZVOJA IN NAŠE POLITIKE MIROLJUBNOSTI IN MEDSEBOJNEGA SODELOVANJA!«

ležil Vladimir Dedijer. Tudi v začetku drugega zasedanja AVNOJ, ki je bil 29. in 30. novembra v Jajcu, je zbor istega gledališča pod vodstvom Oskarja Dagona zapel »Hej, Slovani«. Vrhovni komandant Tito, delegati in gostje so himno stoje poslušali in ni jih bilo malo med njimi, ki so jo tudi zapeli. Novembra 1945 izvoljena ustavodajna skupščina je na svojem prvem zasedanju v Beogradu 29. novembra enoglasno sprejela deklaracijo o proglasitvi republike. Najbolj svečan trenutek je bil — je ob tej priložnosti zapisala »Politika« — ko so ljudski poslanci, članičasne vlade in ljudje na galeriji vstali in zapeli jugoslovansko himno.

KNJIZEVNIK KAJETAN KOVIČ: »NOVA HIMNA MORA IZRAZITI BORBENO PRETEKLOST, DELOVNO SEDANJOST IN VERO V PRIHODNOST NAŠIH NARODOV!«

Tako je pesem »Hej, Slovani« že več kot četrt stoletja »časna« državna himna nove Jugoslavije. Medtem pa njen položaj vse do današnjega dne ni zakonjen in njene službene izvedbe lahko imenujemo dobro utečeno prakso. Še več: od osvoboditve do danes prevladuje mnenje, da himna »Hej, Slovani« — razen njene melodijske privlač-

Jugoslovanska himna včeraj, danes in jutri

nosti in priljubljenosti — ne ustreza težnjam in čustvom naših državljanov. Že dolgo se neguje zgolj kot navada iz minulih časov, medtem ko njen tekst že zdavnaj ne sodi več v dobo, v katero je postavljen.

Leta 1968 je Zveza skladateljev Jugoslavije razpisala anonimni natečaj za

Samo Tomašič, skladatelj himne »Hej, Slovani«

enoglasno pesem s tekstom v enem izmed jugoslovanskih jezikov, ki bi bila lahko sprejeta za himno SFRJ. Glede na zahtevane pesniško-glasbene in idejno-politične pogoje je le majhen del prišelih skladb prišel v poštev za ocenjevanje. Žirija, ki jo je sestavljalo enajst znanih skladateljev, med njimi tudi predstavnik Zveze književnikov Jugoslavije, je od 204 prispelih kompozicij dodelila drugo nagrado makedonskemu skladatelju in profesorju glasbe v bi-

tolski gimnaziji Takiu Hrisiku. Ob koncu lanskega leta je Hrisikovo kompozicijo poslušalo predsedstvo zvezne skupščine in jo ocenilo kot ne posebno izrazito, počasno in neborbeno koračnico, prežeto z lirskimi momenti. Kopija skladbe je bila dostavljena tudi generalnemu sekretariatu predsednika republike.

Na predlog Zveze skladateljev Jugoslavije je zvezna konferenca SZDL sklenila, da se nagrajena melodija makedonskega skladatelja Takiu Hrisika predstavi državljanom prek radijsko-difuzijske mreže z željo, da jo slišijo in povedo o njej svoje mnenje. V obrazložitvi tega predloga je generalni sekretar SZDL Beno Zupančič dejal, da bi morali po republikah in pokrajinah pripraviti tudi širše pogovore o himnah in himni.

NAJNOVEJŠA VEST

Iz Zveze skladateljev Jugoslavije poročajo, da je predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič sprejel generalnega sekretarja zveze Vojislava Kostića, s katerim se je pogovarjal o novi himni. Mitja Ribičič je izrazil željo, da se magnetofonski posnetek svečane pesmi, nagrajene na natečaju zveze, izvaja na seji zveznega izvršnega sveta. »Ob tej priložnosti bi razpravljali tudi o vprašanju razpisa natečaja za tekst ozioroma vsebino nove jugoslovanske himne!« je dejal Mitja Ribičič.

Zbor gledališča narodne osvoboditve, okrepjen s posamezniki iz prve proletarske brigade, poje na II. zasedanju AVNOJ himno »Hej, Slovani«.

„Po poti slovenske državnosti“

V počastitev 30. obletnice Osvobodilne fronte in 30. obletnice vstaje slovenskega naroda bo ljubljanska televizija ponovila prvih pet filmov iz dokumentarne filmske serije »Po poti slovenske državnosti«. Filmi bodo na sporedu ob ponedeljkih v času za reportaže ob 18.30. Prvi bo na vrsti »OF — država v državi«: v ponedeljek 12. aprila. Naša fotografija prikazuje Odsek za gospodarstvo pri predsedstvu SNOS v Črnomlju, januarja 1945.

Ponavljjanje dokumentarne filmske serije »Po poti slovenske državnosti« v času razprav o ustavnih amandmajih ima še posebno pomen, saj dokazuje, da je slovenski narod že med osvobodilnim bojem suvereno odločal o vseh temeljnih vprašanjih svoje usode in o zvezi z drugimi bratskimi narodi ter

tako po tisoč letih gradil lastno državnost.

Se nekaj podatkov o ustvarjalcih serije:

Scenarije za prvih pet filmov je napisal Darko Marolt, za naslednje štiri pa Mitja Potokar. Filme je zreziral in besedila priredil Franci Strle, glavni snemalec je bil trikot mojster Ludvik Burnik, zunanji posnetki — Rado Riedl, glasbena oprema — Bogdan Učakar, montiral pa je Ana Kolarič. V filmu so porabljeni izvirni filmski posnetki Božidarja Jakca in Staneta Virška ter fotografsko in dokumentarno gradivo iz 13 muzejev.

Čas za predvajanje serije ob ponedeljkih je mnogo primernejši od sobotnega. Vabimo vse bivše borce, zlasti pa mladino, da si filme ogleda!

ZANIMIVOSTI

Protekcija za Hladnika

Režiser prepovedane »Maškarade« Boštjan Hladnik uživa v Sloveniji posebno zaščito, so po predvajanju tega filma izjavili mnogi filmski delavci, zbrani na sedmem kongresu filmskih delavcev Jugoslavije. Cenura je baje film prepovedala z izgovorom na pornografijo, v resnici pa so to storili zato, da zaščitijo Hladnika in slovensko kinematografijo, ker je film katastrofalno slab. V podkrepitev: Boštjanu Hladniku so kljub prepovedi »Maškarade« odobrili sredstva za snemanje novega filma — po scenariju mladega Frančka Rudolfa bo posnel »Zgodbo o levu«.

Novo v Cankarjevi založbi

Pred kratkim smo bili priče založniškemu dejanju, ki brez dvoma zasluži pozornost in pohvalo. V okviru zbirke »Misel in čas« so izšle tri nove knjige s področja družbenoslovne literature. To so: dr. Franca Jermana »Med logiko in filozofijo«, Karla Borke in Miroslava Mlezič »Kaj je logika?« v prevodu dr. Ivana Urbančiča in Martina Hedeggerja »Evropski nihilizem«, ki ga je prevedel dr. Frane Jerman. Ob izidu imenovanih knjig bi veljalo posebej poudariti to, da so napisane — kolikor je pač to mogoče — v splošno umljivem jeziku ter kot take izredno dobrodošle univerzitetni priročnik, in ne nazadnje težave, s katerimi se Cankarjeva založba srečuje pri izdaji tovrstnih knjig. V zvezi s slednjim je direktor te osrednje založniške hiše Miloš Mikeln na tiskovni konferenci povedal, da so morali zaradi neurejenega stanja na področju razdeljevanja denarnih sredstev za kulturo zaustaviti skoraj polovico letošnjega družboslovnega programa, in izrazil željo, da bi z novimi kulturnimi skupnostmi prešli tudi na ustrežnejše in načrtnejše odmerjanje družbenih sredstev za tovrstno dejavnost, ki bi založniškim hišam zagotovilo izpolnitev že za nekaj let vnaprej zastavljenega knjižnega programa.

Gagarinov jubilej

Dvanajstega aprila letos bo preteklo deset let od dne, ko je prvi človek obletel Zemljo. V Sovjetski zvezi so v okviru praznovanja tega

pomembnega jubileja izdali znamko z likom prvega kozmonavta Jurija Gagarina. Njegova ladja »Vostok 1« je bila težka 4.725 kg in Gagarin je v njej enajstkrat obletel naš planet, kar bo v zgodovini civilizacije prav gotovo ostalo zapisano z zlatimi črkami. Jurij Gagarin je umrl v letalski nesreči leta 1968.

Za šolo v Cerknem

Prosvetni društvi »Briški grič« iz Števerjana in »Jezero« iz Doberdoba sta se dogovorili za vrsto prireditvev, katerih čisti dobiček sta namenili skladu za gradnjo šole spomenika v Cerknem. Prva taka prireditev je bila 4. aprila v Desklah. V pestrem programu so nastopili: mešani pevski zbor društva »Briški grič« iz Števerjana, moški pevski zbor društva »Jezero« iz Doberdoba in godalni ansambel »Briški slavček«.

Dedijerova knjiga v ZDA

Založniška hiša v New Yorku je pred kratkim podpisala pogodbo s prof. Vladimirom Dedijerom o izdaji njegove knjige »Zgodovina jugoslovanske revolucije« v angleškem jeziku. Prvi del knjige, ki govori o letih 1937 do 1948, bo predvidoma izšel leta 1972, drugi del, z razdobjem od 1948 do 1970, leta, pa leta 1973.

Sovjetske ladje v pristaniščih 60 dežel

Ob dnevu sovjetske armade in mornarice je sovjetski admiral Aleksejev izjavil, da so sovjetske vojne ladje v zadnjih dveh letih obiskale več kot stokrat pristanišča šestdesetih dežel. Sedaj pa se sovjetske vojne ladje zadržujejo na Kubi, v vodah Etiopije, na Tihem, Atlantskem in Indijskem oceanu, v Sredozemlju in drugod.

Ko je sovjetski admiral komentiral obtožbe, češ da sovjetske vojne ladje predstavljajo nevarnost za mir, je dejal, da take govorice širijo imperialistični krogi z namenom, da bi »našo mornarico kompromitirali«. Dejaj je še, da je sedanja sovjetska vojna mornarica tako močna, da lahko štiti mir in državne koristi Sovjetske zveze v vsakem delu sveta.

Manj oficirjev na Švedskem

V zadnji stavki državnih uslužbenec na Švedskem so sodelovali tudi oficirji, ki so člani nacionalnega združenja državnih uslužbencev. Omenjena organizacija je povsem zaustavila železniški promet s tem, da je ukazala uslužbencem pri signalnih napravah, naj ostanejo doma. Da bi stavkajoče uslužbenice prisilila k pogajanju, je švedska vlada objavila, da bo zmanjšala število pripadnikov oboroženih sil. V zvezi s tem so sporočili, da bodo postavili na ceste kakih tri tisoč oficirjev. Švedska ima skupno 5.300 oficirjev. To naj bi bilo maščevanje na sklep njihovega združenja, da onemogoči delovanje državnih železnic.

Švedsko vrhovno poveljstvo pa je odgovorilo, da rekrutov sploh ne bo mogoče izuriti, če vlada zares namerava uresničiti svoje grožnje. V tem primeru bi vseh 30.000 rekrutov poslali domov, poleg tega pa bi bil prizadet tudi avtomatični sistem za alarmiranje.

Nakup orožja za libanonsko vojsko

Libanonski obrambni minister Elias Saba je pred kratkim izjavil, da bo njegova dežela kupovala orožje v tisti državi, ki ji bo ponudila najboljše pogoje. Pri tem ji je vseeno, če gre za vzhodno ali zahodno državo. Zato je prav nič ne moti, če bo njegova država dobila orožje iz kake dežele varšavskega sporazuma. V vsakem primeru pa bodo kupovali orožje neposredno od vlad drugih dežel.

Nesreča švicarskega generala

Vojški helikopter, v katerem je bil tudi general Hanslin, je nepričakovano zadel ob daljnovod in strmoglavil. Ob tej priložnosti se je general, ki je nadzoroval zimске manevre v bližini Züricha, smrtno ponesrečil. Adolf Hanslin je bil eden izmed sedmih najvišjih oficirjev švicarske armade.

Protiletalske rakete vzdolž izraelskih meja

Libanonska vlada je menda sklenila, da bo vzdolž libanonsko-izraelskih meja postavila omrežje protiletalskih izstrelkov. To naj bi bil njen odgovor na nedavni napad izraelske padalske in mornariške pehote na neko libanonsko mestce, kjer so bile tri osebe ubite, osem pa ranjenih. Izraelci so trdili, da je tam bilo gverilsko oporišče, libanonske oblasti pa so to zanikale.

V zvezi s tem je libanonski predsednik Salam izjavil: »Vlada je sprejela načrt za nakup sodobnega orožja in vzpostavitev omrežja izstrelkov.« Ugotovili so namreč, da so lovci mirage za zavračanje izraelskih napadov premalo učinkoviti. Ni znano, kje namerava Libanon nabaviti rakete. Bržkone se bo odločil za Francijo glede na to, da je tudi že doslej kupoval orožje predvsem v tej deželi.

Nemški protiletalski tanki

Zahodnonemški vojaški strokovnjaki delajo na protiletalskem tanku, ki bo oborožen z dvocevni protiletalskim topom kal. 35 mm. Spodnji del je isti kot pri tanku tipa leopard, medtem ko so v kupolo vgradili protiletalski top. Poleg topa ima tank še radar za iskanje cilja, radar za spremljanje cilja in elektronski računalnik. Novi protiletalski tank bo imel tričlanjsko posadko.

Uredništvo »Narodne armije« se je obrnilo z nekaterimi vprašanji na generalpolkovnika Franca Pogljajna, komandanta ljubljanskega armadnega okrožja. Prvo vprašanje se je dotaknilo ene najbolj perečih nalog JLA:

Katerim poglavitnim nalogam se zdaj predvsem posveča operativna narodna obramba in kakšne uspehe je dosegla lani pri nadrobnejem usklajevanju ter prevzemanju koncepcije vseljudske obrambe v vojaških enotah?

Iz odgovora povzemamo:

— Lani je bila splošna dejavnost starešin, poveljstev in enot zelo živahna, kar je razumljivo. Začeli smo po novem gledati na splošna vprašanja narodne obrambe. Zakon o narodni obrambi, že organizirane strukture vseljudske obrambe (od teritorialnih enot do republiškega štaba za vseljudski odpor) in usmeritev generalnega štaba ter državne sekretariata za narodno obrambo na nadaljnjo razčlenitev vojne doktrine — vse to je seveda vplivalo na naše delo. Poglavitna naša skrb pa je bila: prilagajanje operativne armade koncepciji vseljudske obrambe. Kritično smo pretesli vso dosedanje razvojno pot naših enot; določili smo za vsako izmed njih pravo mesto ter vlogi v sestavi vseljudske obrambe. To je bilo izhodišče vseh naših razglabljanj in študij, ki smo jih pripravljali. Če bi se dela ne lotili tako, bi težko stopili iz okvira tako imenovane stalne (»stoječe«) vojske, ki se po svojem pomenu in vlogi ne more istovetiti z operativno armado v sestavi in v vsem sistemu vseljudske obrambe.

Ni pa bila lahko tako odločna preusmeritev prilagajanja naših enot koncepciji; zaradi tega je bilo treba napraviti precej močan prelom v miselnosti ljudi o operativni armadi.

Druge obsežno področje naše dejavnosti je bilo — in tako ostane še nadalje — da smo se posvečali izpopolnjevanju ureditve vodenja in poveljevanja. Glede na to, da operativna armada posledj med bojem ne bo več sama in da vseljudsko obrambo sestavljajo različne strukture enot in organov, smo se morali korenito lotiti vprašanj o poveljevanju, saj gre tu za njihovo idejno, organizacijsko in gmotno-tehnično stran.

Nadaljnje naše naloge so bile na vzgojnem področju ter vojaški pouk enot. Usposabljanje enot smo nadaljevali zelo skrbno po programih, a hkrati smo upoštevali nova spoznanja na podlagi načel koncepcije vseljudske obrambe. Glede na to, da so vse naše starešine delale ustvarjalno pri teh nalogah, smo lahko spoznali, da bo treba učne načrte in programe korenito spremeniti. To narekuje ugotovitev, da je treba v prihodnje računati z zelo zapletenim in drugačnim bojem, ne s takšnim, kakršnega smo si poprej zamišljali; na to pa se je treba pripraviti. Takšna zapletenost boja in številne sestavine vseljudske obrambe v boju, zlasti pa naloga operativne armade v tem okviru, narekujejo, da je ta sestavina boja (operativna armada) izpopolnjena do največjega mojstrstva.

Naslednje vprašanje se navezuje na prejšnje ugotovitve o vlogi operativne armade v vseljudski armadi:

Kako se na tako težavne prihodnje naloge pripravljajo v osnovnih enotah? Ali so starešine kos svojim nalogam pri pouku in, ali imajo primerno strokovno izobrazbo za boj, s kakršnim je treba računati v prihodnje? Kakšna splošna vprašanja nastopajo pri uresničevanju teoretičnih postavk pri pouku?

— Nujna zahteva je, da spreminjamo teoretična načela o vojaškem pouku v prakso pri vsakdanjem usposabljanju enot. To pa je mogoče izpolnjevati le, če so starešine na vseh stopnjah poveljevanja strokovno usposobljeni in če spremljajo vselej vstric sodobne zahteve. Izkušnje iz naše narodnoosvobodilne vojne kažejo, da je bil uspeh zagotovljen vselej, ko je pri najtežavnejših nalogah uspešno sodelovalo osebje na najnižjih stopnjah poveljevanja. Osebje za enote razmeroma dobro dopolnjujemo, usposabljanje starešin za pouk pa mora postati vsebinsko popolnejše in sodobnejše.

Pomembno je bilo tudi naslednje vprašanje:

V vašem poveljstvu, kakor tudi pri poveljstvih podrejenih enot so lani posvečali posebno pozornost obravnavi obrambnih sredstev; kaj ste dognali, kar bi bilo koristno tako za teorijo kakor prakso v skladu z našo koncepcijo?

— Obrambnim vprašanjem smo se res posebej posvetili. Ugotovitev pa je popolnoma zanesljiva: če hočemo odtehtati določene prednosti nasprotnika, se moramo predvsem orestiti klasične, stare miselnosti o razmerju med silami. To pomeni, da moramo sile meriti drugače, predvsem upoštevati njihovo kakovost. To je potrebno ne morda zaradi tega, da bi se slepili z namišljenim razmerjem med silami, kakršno bi nam ustrezalo, marveč, da bi bila presoja kar najbolj pravilna. Doslej pa nismo dovolj upoštevali nekaterih dejavnikov, ki jih vsebuje naša koncepcija in ki so zelo pomembni. Med njimi so nedvomno najpomembnejši: značilnost zemljišča, številnost oboroženih struktur vseljudske obrambe na celotnem ozemlju in bogate izkušnje iz naše narodnoosvobodilne vojne, ki jih moramo zno-

Obrambna vzgoja

Leto srečanj in uspehov

IZ POGOVORA S KOMANDANTOM LJUBLJANSKEGA ARMADNEGA OBMOČJA, GENERALPOLKOVNIKOM FRANCEM POGLAJNOM

va uveljaviti in prilagoditi sodobnim razmeram. Vse to kot celota, če vse te dejavnike popolnoma uporabimo, bistveno spremeni količinsko (številčno) razmerje med silami, kakršno je sicer merjeno po klasičnih merilih.

Vprašanje: Kakšno pa bi bilo razmerje med silami, merjeno, recimo, v spopadu z oklepni orožjem?

— Sodobne vojske so zares zasičene z oklepni bojnimi sredstvi. Toda razmerja med silami ne smemo meriti le v primerjavi s temi bojnimi sredstvi. Imamo lastni prostor, na katerem bi se bojevali; ta prostor pa bomo sami najboljše uredili in uporabljali za boj proti oklepni orožju. Povrh tega bodo na tem prostoru tudi številne oborožene sestavine vseljudske obrambe, ne le enote operativne armade. Spričo tega se razmerje med silami bistveno spremeni v boju proti oklepni orožju. Če pa na podlagi svojih vojnih izkušenj iznajdemo boljše, izvirnejše izpolnitve naloge, tako da bomo kar najboljše uporabili načela iz naše vojne prakse, bosta razvoj in izid boja popolnoma drugačna, kakor pa bi bila, če bi se ravnali po klasičnih zahtevah in načelih o razmerju med silami.

Vprašanje: Kako se spričo obrambe po koncepciji spremenita naša taktika in operativnost?

— Sama koncepcija vseljudske obrambe seveda terja, da sta naša taktika in operativna spretnost izvirni. Zavedamo se, da je to nujno. Zato morajo načela taktike in operativne spretnosti izhajati iz naše doktrine in strategije. Ta načela so naša, ne pa kopija taktike in spretnosti tujih armad. Pri znanstveno-raziskovalnem delu na tem področju so nam izhodišče naše vojne izkušnje. To nam narekuje, da napravimo kar najhitreje prelom s klasicizmom v taktiki, tako da bi se več ne znašli v čudnem položaju, kakor se včasih dogaja: zavzemamo stališče koncepcije vseljudske obrambe, a hkrati neredko zagovarjamo klasične nazore o taktiki in vodenju operacij! Spoznali smo,

da mora biti obramba preudarna, tako da si bomo zagotovili položaj, ki se bomo lahko v njem prosto odločali in da bomo zato imeli pobudo med bojem. Ne bomo nastavljali svojih sil sovražniku, da bi lahko udaril po njih, ko bi bil močnejši. To pa ne pomeni, da bi hoteli iskati odločitve obrambne bitke na tako imenovanih klinih sovražnikove bojne razporeditve, marveč, da bomo sovražnika tolkli na krilih in na vmesnih področjih; tako bomo obrambo spremenili v najučinkovitejša in najgiblivejša napadalna bojna sredstva. Imeti moramo torej določene sile za frontalno bojevanje, toda hkrati tudi dovolj gibljivih enot za delovanje na krilih in na vmesnih področjih med sovražnikovo razporeditvijo.

Vprašanje: Na kateri stopnji poveljevanja bi kazalo smotno strniti naše izkušnje z izkušnjami iz drugih osvobodilnih vojn, tako da bi jih uvrstili v pouk?

— Nedvomno je nujno potrebno pospeševati razvoj naše znanstvene misli ter določiti v ta namen stopnje pristojnosti. Včasih se ukvarjamo na vseh stopnjah vodenja z isto nalogo, zanemarjamo pa pomembne stvari, ki jih ni nihče prevzel. Zdi se mi, da bi bilo vsekakor potrebno omenjene izkušnje obravnavati na najvišji ravni.

Vprašanje: Kakšne izkušnje imate iz prizadevanj po sodobni organizaciji enot na podlagi koncepcije o vseljudski obrambi?

— Vse ugotovitve na podlagi raziskovanj taktike in operativnega vodenja narekujejo, da moramo vso organizacijsko formacijsko sestavo enot prilagoditi naši doktrini. Če smo na področju taktike in operacij našli pravilne odločitve — in mislim, da smo jih — tedaj moramo imeti tudi ustrezajoče sile in sredstva za uresničanje teh nalog med bojem. Operativne enote so ogrožene naših oboroženih sil. Če pa naj izpolnjujejo svoje naloge, morajo biti organizirane tako, da bodo mogle v težavnih razmerah najučinkoviteje uveljaviti moč svojega orožja in da bodo vselej razmeroma samostojne med delovanjem na vse strani.

Beli dnevi in belenoči

Na Triglavskem pogorju smo. Tukaj je sneg tja do junija, včasih še dlje. Vojaki podporočnika Mustafe Mujezinovića pa so tudi v snegu vsak dan nared za pohod. Zakamufilirani in skriti neslišno brže po belih bregovih in opravljajo izvidniško službo. Kadar jih na pohodu zateče vihar in metej, se po nekaj dni ne vrnejo v kasarno. Bivakirajo v zasilnih »igluh«. Ko se vihar poleže, spet nataknejo smučke na noge in hajdi naprej. To so odlični planinci, smučarji, izvidniki in diverzanti. Kot bi mignil napravijo zasedo, pri tem pa ostanejo nevidni. Zmeraj so pripravljeni na akcijo.

Piše: Hinko Vilfan

Po tridesetih letih

Po podpisu pakta je bil, kot veste, v Ba-
gradu cel halo! Jaz, mlad fant, in še v un-
formi, sem se tudi pridružil iz golega na-
dušenja. Nekdo me je prijavil. Še pono-
so me prišli zbuditi, aretirati in zapret. Pre-
vojno sodišče bi prišel, če bi general Simo-
vič ne bil vzdignil puča. Po enem tednu s-
mi odprli vrata in me napotili v Piro, kje-
smo šestega aprila z muziko pospremili
vojsko na pohodu proti bolgarski meji; in
štrumente smo pospravili, si nataknili be-
pasice z rdečimi križi — pa smo spremenili
poklic.

TELEFONI: UPRAVA 22-583, IZVOZ 21-059, 21-050, UVOZ 22-481, 21-734 - NOTRANJA

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

TELEFONI: UPRAVA 22-583, IZVOZ 21-059, 21-050, UVOZ 22-481, 21-734 - NOTRANJA

Si le prišel...

1

Podili smo se po klanecu in vreščali kot veter, ki škripajoče zavija po pohorskih kolovozih.

Vaška mularija: bosopetniki s predolgimi hlačami svojih polodraslih bratov in dekletca, ki so že davno utekla meri otroških kril. Na nogah smo nosili krvave lise robidovja, v rokah obtočene kanglice, polne črnice, in v velikih ustih so se nam svetlikali črni zobje kot drobni okleščki oglja.

»Glej,« je zavriskala Tinca, »kako lepe črnice!«

Zvalili smo se na trebuhe, mah nas je ščegetal po nogah, sopli smo in z lepljivimi prsti grabili črne jagode kot tercijalke rožni venec. Večer je dihal temno sapo skozi drevje.

Potem smo se pognali naprej. Zgrabili sem Tinco za lase in jo vlekel skozi opletajočo praprot. Mularija je kričala, Tinca je kričala, meni pa, je poskakovalo srce kot kanglica črnice od neznane radosti in tesnobe.

Mati je stopila iz hleva, ko sem prišel domov. Vonjala je po svežem mleku in senu.

»Si le prišel,« je rekla in mi vzela črnice iz rok.

2

Ljudje so si utrli ozko gaz v sneg. Na planem, kjer so se srečavali vetrovi, so se visoko naježili zameti. Drevje je kruljavo čemelo v belem kot pacienti v tesnem hodniku bolnišnice.

V prevelikih čevljih in tankih suknjih smo stopicali iz šole. Zjutraj dve uri v dolino, zvečer tri ure navkreber, vmes kratek presledek v šolski učilnici. Tablica in kamenček sta tenko pela v zakrpanem nahrbtniku, v kosteh drhtavica, modrikaste roke v žepih, sneg do nasu in pred nami bel dim tople sapa, ki je obešala ivje na obrvi in trepalnice.

Včasih je porinil kdo koga v sneg. Smeh in kričanje, snežne kepe so udarjale v hrbet in v celec. Dolgo se nismo unesli, a ko smo zagledali v oknih domačih brljivke, smo se pomirili in tiho stopili čez prag.

Mati, ki je kuhala večerjo, je stopila od ognjišča, sedla k meni, mi vzela premražene roke pod pazduho in jih grela:

»Da si le prišel...«

3

Tema je hodila z menoj in ko sem onstran poseke zašel v gozd, sem polglasno zapel, da bi potišal strah, ki se je oglašal v prsih. Drevje je bilo gosto in skozenj ni prodrla zelena bleščava pomladnega meseca.

Ves teden sem bil v kovačnici. Ko sem pritiskal na meh, je rasel plamenček skozi oglje in naokrog so plesale iskre kot zlate mušice. Sopara mi je puhala v obraz, ko je zacvrčalo železo v vodi. Smrdelo je po ožganem lesu in volovskih parkljih. Sam ne vem, kdaj so mi pognali žulji na rokah kot rdeče mušice.

V mraku je zapahnil mojster kovačijo, jaz pa sem šel in s kričanjem in palico zganjal živino v hlev. Potem sem sedel na prag in čakal, kdaj me bodo poklicali k večerji. Včasih mi je drugoval mesec s svojo veliko, bleščečo čredo na nebu.

Ob sobotah sem hodil domov. Takrat nisem čakal večerje.

Od daleč sem videl mater, kako je hodila na prag, si z roko zaslonila oči in merila pot. Ko se je dvignila moja senca pred njo, je naglo stopila v hišo.

»Dober večer,« sem rekel in sedel na klop.

Njej pa je bilo prijetno, zato je dejala:

»No, si le prišel...«

V njenem glasu ni bilo trdote; bila je kakor veter, ki šumi v toplih večerih v našem orehu.

4

Nekaj prabitnega se je dvignilo v nas, nekaj kar poganja iz istih korenin kot strah, lepota, samota in ljubezen — u p o r.

Upor je nagon, je cirkulacija krvi, je srce, ki neslišno bije. Nasilje je organizacija, je matematika s skupnim imenovalcem uničenja. Smrt sodi v ta sklepni račun kot osnovna postavka.

Upreti se smrti je toliko kot sprijaz-

niti se z nekim koncem, ki je neodvisen od naše volje in zato nepomemben. Kar žge, je bolečina, a ta je minljiva. Upor je podrejanje posameznika skupni neukročenosti množic, je zmagozlasje materije nad metafiziko, nad samim seboj. Ideja je cilj. Brez nje bi se ta prabitna sila razlila kot povodenj in prekrila z blatom zelenilo rasti.

Zdaj čakam na tovariša. Javka. Ni me strah; v meni raste neučakanost. In če mislim na smrt, ne mislim nanjo nič bolj kot na zasede, na svoje kurirske poti, na tovariše in na to, kam bom legel za tistih nekaj ur prežavega spanja. Smrt je postala del vsakdanjosti in strah pred njo je podoben vsem tesnobam, ki jih srečujem na partizanskih poteh. Nisem junak in ta brezbriznost, s katero zdaj preudarjam o smrti, je spoprijaznjevanje s stvarmi in včasih še tesnoba občutek odvisnosti od nekega golega naključja. Če sem s tovariši, je laže: bližina ljudi nas sprošča tesnobe.

Tovariša še ni, da bi mu predal pošto. Čakam kot že sto in stokrat. Dan je kakor bisernica, ki jo je sonce razklenilo s koščenimi prsti na peščenem ohrežju; na zahodu krvavi.

Za temi obraslimi obronki je nekje pohorska domačija. Nič se ne loči od drugih. Le v meni živi spomin — moj dom... Pa vseeno ne bom zavil tja, ko se bom vračal! Zdaj ni matere, da bi počasi odzdravila duri in rekla:

»Si le prišel...«

Mati je v taborišču Rawensbrück, jaz sem na partizanski javki in čakam. Nebo ugaša. Zdaj zdaj se bo dvignila večerna sapa in tiho zaigrala na orglice srca.

Kakor da sem se izgubil v tej vsakdanosti, polni skrbi in dolžnosti!

Ne smem — pravim — zanemarjati, kar mi je naloženo. Pa tudi srce mora do veljave! Tako pravim, a če se oglasi srce in hoče pokleknati z menoj, ga potišam kot otroka s praznimi obljubami. Sreču pa je moja govorica tuja.

ker ne pozna paragrafov in ne prebira uradnih listov, in zato sva si pogosto navzkriž.

Glejte: srečam tovariša, ki naju je življenje skupaj klesalo na partizanskih poteh, in rad bi, da bi spregovorilo srce. A srce trmasto molči. Hočem zlomiti tega puntarja, pa ga pripravim le do tega, da zamrmra nekaj vljudnostnih, vsakdanjih besed. Nič več. Potem se mi nekam mudi, a sam ne vem kam.

Večkrat pomislim z grenkobo: marsikaj se je spremenilo.

Le nekaj se ni spremenilo: kadar me zapelje pot domov in stopim čez prag, velik in tih, in si v zadregi brišem roso na očala, me še vedno pozdravi tih, dobroten glas matere:

»No, si le prišel...«

Stopim k oknu in molčim. Jesenski veter pometi listje po poteh. Drevje še ni golo. Zrela jabolka na omari in ma-

terini drsajoči koraki ob ognjišču me vznemirjajo: jesen je tu...

Oba z materjo molčiva in v tej tišini še vedno zvane besede:

»No, si le prišel...«

Še vedno zvane besede. Domačnost me prevzame.

Kako dolgo?

Da, kako dolgo bodo še zvenele?

Sedim v sobi. Odložil sem knjigo, ker nisem sam; z menoj je mrak. Zunaj nekdo neučakano zvoni. Znova in znova. Ko vstanem, slišim, da moja žena odpira vrata.

Hrupen ropot otroških korakov in ženin glas v kuhinji:

»Si le prišel...«

Zdaj vem: Bojan in Vlasta sta se vrnila z dvorišča.

Nasmehnem se; vse je lepo in prav.

DRAGO MIKLAVEC

Bolničarkino pismo

Bil je oblačen in vlažen jesenski dan leta 1944. Brigada je taborila ob vznožju hriba, ki se dviga nedaleč od vasi Loka.

Silva, bolničarka v drugem bataljonu je bila nekam nenavadno otožna in zamišljena. To pa ni bila posledica pustega novembrskega dne, temveč posledica spominov na neprijetne dogodke iz nedavne preteklosti. Tega dne je namreč bilo ravno dve leti, odkar so Italijani ustrelili njeno mater. Tistega dne so jo zalotili, ko je nesla poln jerbab hrane za neko skupino partizanov, ki se je tisti dan zadrževala v gozdu nedaleč od njenega doma. Italijani so zaman skušali izvedeti od nje, kje so partizani, ki jim je nameravala nesti hrano. Ker jim ni hotela povedati, so jo kar tam ob poti ustrelili. Nato so odšli v vas in vdrli v njeno hišo. Očeta ni bilo doma, bila pa sta Silvina mlajša brata. Italijani so izropali hišo, nato pa zažgali. Brata so odpeljali s seboj, nato pa so ju poslali v taborišče na Rab, kjer sta umrla od lakote in bolezni. Potlej je oče živel pri svojem bratu v sosednji vasi.

Ob spominu na vse te žalostne dogodke je začutila potrebo, da bi napisala očetu pismo, v katerem bi mu omenila te boleče dogodke in še to in ono, kar bi mu rada sporočila.

Počasi je zavila na konec taborišča. Usedla se je na deblo hoje, ki jo je podrl vihar. Nekaj korakov od ondi je studenčnica v tankem curku tleskaje padala v tolmun. Nekaj časa je negibno strmela v curek in zbirala misli. Nazadnje je vzela iz usnjene torbe, v kateri je imela obveze in druge bolničarske predmete, konček svinčnika in pismo. Pismo je položila na torbo in začela pisati.

Dragi ata!

Preteklo je že mesec dni, odkar sem ti zadnjič pisala. Težko se lotim pisanja, ker imam polne roke dela z ranjenimi in bolnimi tovariši. Čutim dolžnost, da skrbim predvsem zanje in šele nato na druge stvari. Zdaj pa, ko imam nekaj časa na razpolago, sem se odločila, da ti napišem nekaj vrstic. K temu me je spodbudil tudi spomin na mamu. Danes je namreč dve leti, odkar so jo ustrelili Lahi, dve leti, odkar so nam zažgali dom ter odpeljali Ivana in Milana. Gotovo se te žalostne obletnice spominjaš tudi ti, dragi ata. Ni-

maš pojma, kako mi je danes hudo pri srcu. Ne moreš si misliti, kako me boli spomin na mamu. Ko ti to pišem, čutim solze v očeh. Težko pa mi je tudi zaradi tebe, ata, ker si tako sam. Toda upam, da se bo kmalu končalo vse to zlo in da bo tudi zate bolje.

Gotovo želiš vedeti, kaj in kako je z mano, kaj vse sem doživela med tem enomesečnim molkom. Med tem časom sem doživela marsikaj, a le malo dobrega. Naša brigada ima zlasti zadnji čas pogoste spopade s švabi in belimi. V dvanajstih dneh smo imeli samo dva dni počitka, in nocoj pojdemo spet na neko akcijo. Spet bom imela veliko dela z novimi ranjenci. Koliko ran sem že videla, koliko krvi sem že videla izteči iz teh ran! Vse to me boli, a hkrati vem, da tudi to mora biti, če hočemo doseči svobodo.

Ata, zdaj pa ti moram zaupati nekaj, česar ti doslej še nisem omenila. Pred časom sem vzljubila nekega tovariša iz brigade. Zdaj je komandir 1. čete moje brigade. Ime mu je Tugo. Svoj čas je bil bolničar. Nekega dne naju je zdravnik naše brigade poslal v neko vas po mleko za bolne tovariše. Ko sva

prišla tja, sem zavila v prvo hišo v vasi, da bi dobila mleka. Tugo pa je odšel v neko drugo hišo. Ko sem vstopila v hišo, sem obstala kot okamenela: v kuhinji sta sedela dva domobranca. Bila sta domača sinova, ki sta bila skupaj v postojanki v sosednji vasi, in sta skupaj prišla na dopust. Preden sem se ovedela, sta pograbila vsak svojo puško in me prisilila, da sem odšla z njima. Peljala sta me proti sosednji vasi, da bi me izročila svojemu komandantu. Ko je Tugo zvedel, kaj se mi je pripetilo, je stekel proti sosedni vasi. Ko je zagledal pred sabo domobrancela in mene, je zavil s poti in tekkel po gozdu ob poti, dokler nas ni prehitel. Nekje se je potuhnil v grmovje ob poti in čakal. Ko smo se za nekaj korakov oddaljili od njega, je planil iz grmovja s pištolo v roki in od zadaj ustrelil oba domobrancela v glavo, preden sta se sploh zavedela, kaj se dogaja. Sam si lahko predstavljaj, kako sem bila hvaležna temu pogumnemu fantu, ki mi je skoraj gotovo rešil življenje.

To je zelo dober fant, neustrašen borec in tovariški z vsemi v brigadi, zato ga imajo vsi soborci radi. Njegov plemeniti značaj me je sčasoma tako navezal nanj, da si težko zamišljam življenje brez njega. Pa tudi on je zelo navezan nama. Nekega dne me je vprašal, če bi hotela po osvoboditvi postati njegova žena. Pritrdila sem. Seveda svojo ljubezen prikrivava pred tovariši, ker meniva, da ne bi bilo prav, če bi jo javno razkazovala. Zato nihče ne ve, da se imava rada. Upam, dragi ata, da ne boš imel nič proti temu, da bi se po vojni vzela, če bova dočkala njen konec seveda. Skrbi me, da se mu ne bi pripetilo kaj hudega, saj je bil že dvakrat ranjen. Sicer pa ne skušam niti malo vplivati nanj, da ne bi bil tako drzen v bojih. Saj mi je celo prav, da je takšen, prav zato sem ponosna nanj. Toda povem ti, ata, da bi me strašno prizadelo, če bi padel.

Končati moram. Pravkar nas dežurni kliče v zbor. Kaže, da bomo že odšli na akcijo.

Vztrajaj do konca, ata, saj ni več daleč.

Lepo te pozdravlja tvoja Silva. Teden dni kasneje je Jakob Blažon, Silvini oče, prejel to pismo. Na koncu pisma je bil pripis, ki ga je bil napisal bolničar Samo:

»To pismo sem našel pri vaši hčerki Silvi, ki je padla, ko je odnašala s položaja komandirja Tuga, ki mu je gradata iz domobranske postojanke v Blatni vasi odtrgala obe nogi.«

ALOJZ RAVBAR

Lepa delovna bilanca borcev 10. SNOUB „Ljubljanske“

Čeprav smo o stalnem odboru bivših borcev 10. SNOUB »Ljubljanske« in njegovemu delovanju že večkrat pisali, ne bo napak, če še enkrat pogledamo, kaj vse so storili v okviru svojega rednega programa za lansko leto – programa, ki je neposredno vezan na 10. SNOUB »Ljubljansko« in njene tradicije. Lahko jih obiščete v klubu poslancev v Ljubljani, kjer se sestajajo enkrat mesečno, in zvedeli boste marsikaj zanimivega. Takrat spregovorijo o izvršenih in o nadaljnjih nalogah. Takšna oblika sodelovanja odbora s širšim članstvom se je namreč zelo obnesla in jo bodo razvijali tudi v prihodnje. Sicer pa rezultati njihovega dela kaj zgovorno dokazujejo, da se bivši borci »Ljubljanske« niso zaprli vase in da njihovo delovanje še zdaleč ni potekalo v okviru samozadovoljevanja borčevsko-veteranskih potreb. Nasprotno: njihovo delo v preteklem letu dokazuje pravilen odnos do nalog, ki jih imajo kot nekdanji borci in borce v okviru svoje organizacije, vsesplošne ljudske obrambe, oživiljanja tradicij narodnoosvobodilnega boja in, kar je še posebno važno, v okviru prenašanja le-teh na mlada pokolenja.

Tako se je meseca februarja lani šest članov Ljubljanske brigade udeležilo spominke prireditve v počastitev šestindvajsetih zmrznjenih partizanov na Matič poljani pri Mrkopolju; položili so vence in se udeležili številnih pogovorov s tamkajšnjimi domačini.

Dne 21. marca so se prebivalcem Velikega Korinja v Suhi Krajini oddolžili za pomoč po veliki oktobrski ofenzivi leta 1943 in tamkajšnji šoli poklonili televizijski sprejemnik. Še isti dan je delegacija brigade obiskala dom Majde Silc v Šmihelu pri Novem mestu in se udeležila svečane akademije v počastitev spomina te narodne herojke, borce Ljubljanske brigade. Dijaškemu domu, s katerim ima odbor stalne stike, so poklonili knjigo 18. divizije.

Ob obletnici ustanovitve OF so člani odbora in drugi borci sodelovali z mladino na mnogih proslavah, ki so bile organizirane v okviru šol. Tako je na gospodarskem razstavišču v Ljubljani dijakom bežigradskih osnovnih šol spregovoril Hinko Bratož-Okli, na svečani akademiji trnovske osnovne šole pa Vladimir Senk-Gaber. Na trnovski šoli so na ta dan poklonili naj-

boljšim posameznikom in ekipam na tekmovalstvu v poznavanju narodnoosvobodilnega boja kot nagrado knjižne zbirke in 30 tisoč starih dinarjev.

V okviru proslav petindvajsete obletnice Ljubljane so sprejeli v goste delegacijo goranskih borčevskih organizacij. Prav s sodelovanjem z nekdanjimi borci Gorskega Kotarja so borci 10. SNOUB »Ljubljanske« uresničili takšno obliko stikov, ki so – lahko rečemo – v Jugoslaviji edinstveni. Še isti dan se je več kot dvesto borcev te brigade udeležilo pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«, Olga Bratož, Marjan Regally in Ciril Košak pa so kot delegacija odpotovali v Beograd, kjer jih je sprejel predsednik Tito.

Dijaki osnovnih šol iz Novega mesta so nad Težko vodo, kjer je padla Majda Silc, organizirali spominsko slovesnost. Ob tej priložnosti je Hinko Bratož-Okli štiri sto petdesetim dijakom prebral nekaj odlomkov iz svojega partizanskega dnevnika, dijaškemu domu iz Šmihela pa v imenu odbora poklonil 100.000 starih dinarjev kot pomoč za predvideni izlet v neznan.

Na povabilo goranskih partizanskih or-

ganizacij je odbor Ljubljanske brigade dočel delegacijo, ki se je 7. junija lani udeležila spominskih dni v Lukovdolu. Prisostvovali so osrednji kulturni proslavi, obiskali muzej Gorana Kovačiča in položili venec na njegovo rojstno hišo. Prav tako niso pozabili medvojne obveščevalca in terenskega delavca Dušana Vilharja. Ko so ga obiskali, so mu v zahvalo poklonili knjigo 18. divizije. Samo teden dni kasneje se je delegacija udeležila odkritja spominske plošče Zdenku Petranoviću-Jastrebu v Banjaoki na Kočevskem, položila venec in se pogovarjala s predstavniki tamkajšnjih borčevskih organizacij.

Konec junija je vodstvo doma Majde Silc iz Šmihela organiziralo izlet v neznan, ki se ga je udeležilo okrog tristo dijakov in dijakinj. Med potjo so obiskali muzej v Kočevju in nadaljevali pot do Sodražice, kjer so se srečali z borci Ljubljanske brigade. Skupaj so potem obiskali Vagovko in Kročale na Gori nad Sodražico. Položili so venec na spomenik padlim s tega področja, na plošči katerega je napisano tudi ime Majde Silc. V okviru kulturnega programa, ki so ga izvedli učenci doma Majde Silc iz Šmihela in šole na Gori, sta o liku padle herojke spregovorila Hinko Bratož-Okli in poslanka kočevskega zbora Ivancičeva mati. Po končani slovesnosti so izletniki in borci 10. SNOUB »Ljubljanske« obiskali Šivčovo mamo, se z njo pogovarjali in jo obdarili s skromnimi darili. V Loškem potoku so položili cvetje na grob bivšega borca in sanitetnega referenta Metoda Rusa in si v Jelenovem žlebu ogledali prizorišče legendarnih borb 26. marca 1943. Kmalu zatem so se borci Ljubljanske brigade udeležili proslav na šoli Majde Vrhovnik in dr. Jožeta Potrča ter izleta prulske šole v vas Golo, taborišče na Mokrecu in na Kozlovo steno v Iški, na željo mladih komunistov iz Litostroja pa se je z njimi pogovarjal Hinko Bratož-Okli.

Julija in avgusta lani so komisijsko pripravili več kot tristo predlogov za odlikovanja borcev 10. SNOUB Ljubljanske, ki iz kakršnihkoli vzrokov odlikovanj niso prejeli, a so jih zaslužili.

V prvi polovici septembra je odšlo na obisk v Gorskotarski več kot sto trideset borcev, o čemer smo obširneje poročali v našem časniku.

Dne 29. septembra je bila na trnovski šoli v Ljubljani mladinska konferenca, katere organizacija nosi ime 10. SNOUB Ljubljanske. Ob tej priložnosti so šoli poklonili 200.000 starih dinarjev in precej knjig za knjižnico. Tej šoli so omogočili tudi izlet na Golo, šoli na Golem pa so poklonili 100.000 starih dinarjev in izročili darilo podjetja Sport-oprema. Meseca oktobra so na dan proslave 9. udarne brigade v Kočevju obiskali bolničarko in borko te brigade Helo Novak, ki je težka invalidka, in ji poleg iskrenih pozdravov drugih borcev izročili tudi skromna darila. Tudi niso pozabili matere partizana Franceta Kastelica, ki je v Knežji vasi pri Dobrničju slavila devetdesetletnico življenja, in bork Ljubljanske brigade Vladoše Simčič in Nine Nušič ob njunem življenjskem jubileju. Konec novembra so si ogledali končana dela obnovitve spominske plošče na Golem, kjer je bila ustanovljena Ljubljanska brigada, in poravnali račun v znesku 250.000 starih dinarjev. Na dan republike so se udeležili sprejema cicibanov v pionirsko organizacijo na Golem ter poklonili šoli praktična darila in 100.000 starih dinarjev prispevka za dograditev vodovodnih napeljav. V prvi polovici decembra so obiskali Micko Tavželj, samotarko pri Benku na Krimu, katere domačija je bila med vojno požgana in v kateri so se – posebno borci 10. SNOUB Ljubljanske – velikokrat zadrževali, ter ji poklonili zdravila in tranzistor. Tudi ob dnevu JLA so se člani stalnega odbora udeležili mnogih šolskih proslav in govorili dijakom o ustanovitvi JLA, narodnoosvobodilnem boju in mladini odgovarjali na zastavljena vprašanja.

Poleg naštetih akcij je bilo izvršenih še mnogo drugih organizacijsko-tehničnih opravil, ki jih zaradi skromno odmerjenega prostora ni moč naštet. Morda bi zabeležili še to, da je Marjan Regally napisal pesem – uglasbil jo je nekdanji borec te brigade in skladatelj Bojan Adamič – ki je postala himna Ljubljanske brigade. In pa željo, da bi imeli člani stalnega odbora in drugi borci 10. SNOUB Ljubljanske tudi v prihodnje pri svojem delu veliko uspeha, da bi to delo, ki prav gotovo zasluži javno pohvalo, spodbudilo v vrstah borcev nekdanjih partizanskih brigad čimveč posnemalcev!

Mica Škerlavaj:

NAJDENKA

»O, potem se bo gotovo vrnil! Mamica, nikar več ne jokaj! Če si žalostna, bi tudi jaz najraje kar jokaj.«

»Saj ne bom jokala, samo priden bodi in nikjer ne govori nič takšnega, kot si prej pripovedoval Marjanki in meni. Ko bi te slišali vojaki, bi se mene odpeljali in vidva z Marjanko bi ostala sama pri dedku in babici.«

»Ne, nihče me ne bo slišal. Z nikomer ne bom tako govoril. Tako se bomo pogovarjali samo mi trije. Kajne mama, če nas nihče ne sliši, se lahko pogovarjamo?«

Govoril je tako, ko da je tudi Marjanka že velika in da vse razume. Toda ona ni znala drugega, kot opazovati svojo okolico in se jeziti, če ji niso dali pravočasno jesti, se na ves glas smejeti, če se je Mihec z njo igral, in brundati po svoje, kadar je bila zadovoljna.

Dva dni zatem, ko so Okija odpeljali, je prišla zvečer k Mari Breda. Z njo je bila neznana ženica. Obklečena je bila v temen plašč, glavo pa je imela pokrito v toplo, prav tako temno ruto.

Mara se je začudila. Žene ni še nikoli videla. Breda ju je seznanila. Bila je Zihierlova mama.

»Mara, nekaj bi se radi pogovorili s teboj.« Ji je dejala in z glavo namignila na Mihca in Natašo, ki sta pri mizi nekaj risala z barvastimi svinčniki.

Mara je razumela. »Nataša, pojdi z Mihcem dol k babici. Prosi jo, naj vama pogreje večerjo, za

80

Marjanko pa skuha zдроб. Ko bosta pojedla in ko bo babica skuhalo za Marjanko, mi prinesita, da bomo še njo nahanili.« Vzela je iz omare stekleničko z dudo in jo dala Nataši. »Pazita, da mi ne razbijeta steklenice, ko bosta šla po stopnicah!«

Nerada sta ubogala in pustila svoje slikanice. Sicer pa – odkar ni bilo Okija – se ni bilo treba Mari več jeziti nanju. Postala sta pridna.

Mara jima je posvetila po stopnicah, potem pa zaprla kuhinjska vrata. Breda je medtem že odložila plač in se začela igrati z Marjanko, ki je sedela med blazinami na kavču. Tudi mama je slekla plašč ter snela z glave ruto in vse skupaj obesila na obešalnik za vrati.

Imela je srebrno sive lase. Živahne oči so dajale utrujenemu, zgubanemu obrazu neko posebno privlačnost. Vsa drobna in nežna je z živahnimi koraki stopila k punčki in jo pobožala po kratkih laskih.

»To je torej Vidina punčka! Dolgo že vem zanje in jo imam v 'evidenci',« se je pošalila, »videla pa je do danes še nisem.«

Sedla je na kavč in se zazrla v Maro.

Breda se je obrnila k mami:

»Ali sem kaj pretiravala, ko sem ti poročala o tej punčki? Mar se ji ne godi kot le malokateremu otroku? Pogledaj jo, kakšna debeluška je! In kako je vsa v čistem! Res, Vida bi bila presrečna, če bi vedela, kako je z njeno deklico.«

»Nič preveč nisi povedala, Breda. Res, tako prijetnega doma nima kdor si bodi.«

Mara se je trpko nasmehnila: »No, do zdaj je še kar nekam šlo, ne vem pa, kako bo pozej, ker so Okija odpeljali. Kar bom mogla, bom napravila, pa tudi sestra mi bo pomagala, da otroka ne bosta česa pogrešala.«

81

»Prav zato sva prišli,« je dejala mama. »Okija so odpeljali, to smo takoj zvedeli. Treba bo pomagati družini, pa tudi zaradi punčke bo treba kaj ukreniti.«

»Veš, Mara,« se je oglasila Breda, »Zihierlova mama je mama vseh 'ilegalčkov', ki se skrivajo pri raznih družinah. Ona skrbi za vse te otroke. K tebi je še ni bilo. Vedela je, da je otrok do ro preskrbljen, ker je poznala Okija in jo je do sedaj on obveščal, kako je z njo. Zdaj pa, ko njega ni, se bo večkrat oglasila, da bo sama videla punčko.«

Mara se je začudila. Oki ji ni nikoli nič takega pripovedoval. Le kaj vse ji je še prikril!

»Seveda bom prihajala,« se je oglasila mama, »samo če bo punčka po vsem tem sploh še lahko ostala tu. Bojim se, da ne bi kaj izvohal, če bi začeli preveč brskati in poizvedovati za starši.«

»Kako?« je vsa preplašena vzkliknila Mara. »Mi mislite punčko vzeti? Ne, tega pa že ne! Za noben denar je ne dam!« V hipu je pozabila na Okija, šlo je za Marjanko.

»Ne gre za denar,« se je nasmehnila mama, »gre za punčko!«

»Da, da, za punčko!« je za njo ponovila Mara. »Vsi sosedje vedo, da smo jo posvojili, da smo jo dobili v dečjem domu in da je naša. Zdaj bi jo pa radi odpeljali?«

Govorila je hitro in razburjeno.

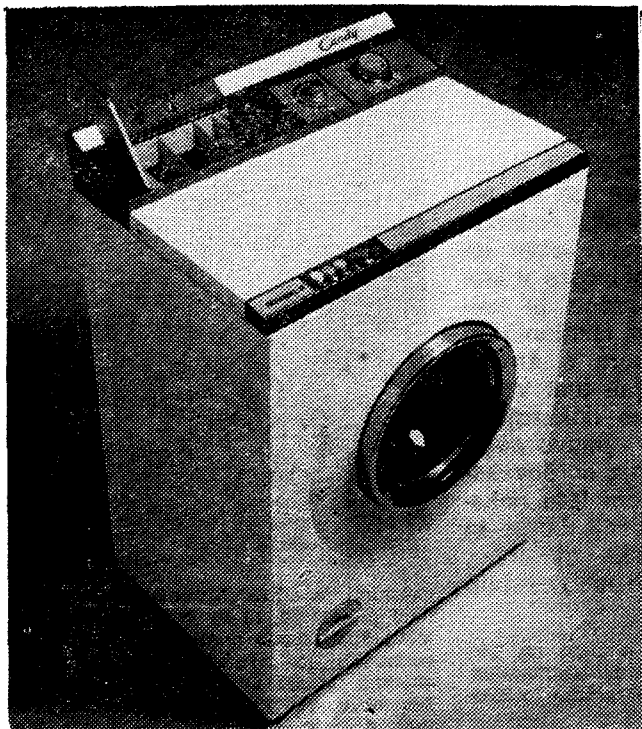
»Nič strahu,« jo je mirila mama. »Če je dekletce pri vas na varnem, lahko ostane. Če bi grozila nevarnost, ji bomo morali poiskati nov dom, to smo dolžni njenim staršem. Prav vesela sem, da jo imate tako radi in da je tako lepo preskrbljena. Če ne bo nič posebnega, lahko ostane pri vas. Paziti pa morate, da takoj sporočite Bredi, če bi kdorkoli

Prispevki za šolo v Cerknem

Intertrade Ljubljana 50.000, Zveza borcev Senčur 900, »Oprema« Kočevje 500, Mestna organizacija zveze vojaških vojnih invalidov Nova Gorica 500, ZB NOV Portorož 821.50, ZSS obč. svet Domžale 500, Jug Julijana 100, Rovšek Martina, Ljubljana (skupno vplačanih 84,25) 12.10, »Eta« Cerkno 7296,70, Občinski odbor ZB NOV Kamnik 200 Krajevni odbor RK Prestranek 200, KK »Zasavje« Sevnica 300, V spomin na pole dr. Miklavža Kozaka — prijatelji (Patofiziološki inštitut Ljubljana) 1000, Milan Medvešek, Maribor 100, Dom za stare Gradišče 500, Medicinska fakulteta Ljubljana 3000, Mestna organizacija ZB NOV Kamnik 150, Krajevna organizacija ZB NOV Rakitovec 55,80, Krajevna organizacija ZB NOV Duplica 150, Krajevni odbor RK Bukovica, Volčja Draga 400, Center poklicnih šol DU »Jože Šuško« Kočevje (šolski dinar in prisp. uprave) 226, PTT Novo mesto 500, Železarna Jesenice 5000, SDK Nova Gorica 100, Zavod za pogozdovanje Krasi Sežana 1000, ZB NOV Piran (skupno nakazali 800) 100, Zveza združenj borcev občine Postojna 1500, Aktiv ZB NOV TAM Maribor 500, Krajevna organizacija ZB Otalež 178, Krajevna organizacija ZB Dobrovo 732, Komunalno podjetje »Univerzale« Ivančna Gorica 300, Borci NOV Celje — osnov. organiz. Medlog 218, Gasilsko društvo Most na Soči (namesto venca na grob članice Štucin Tonice) 150, ZB NOV Branik 100, Aerodrom Ljubljana-Pula 2500, Podgornik Valentin, Nova Gorica 120 din.

Odbor za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem prosi darovalce da svoje prispevke nakazujejo na tekoči račun 3202-652-66 SDK Idrija Sklad za izgradnjo šole v Cerknem.

Kupujte denarne bone po 10 din, 50 din in 100 din — pomagajte graditi osnovno šolo — spomenik NOB v Cerknem!

SUPERAUTOMATIC 98 Candy

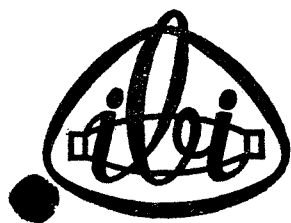
Stroj za pranje perila regulira časovno
biološko namakanje perila

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5

TELEFON komerc., uprava in računovodstvo
H. G. 326-855, skladnica 57-490, 57-498

Industrija bombažnih izdelkov - Kranj

Bančni konto pri Narodni banki, podružnica Kranj, številka računa 607-11-1-12

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE
Ljubljana, Titova—Likozarjeva—
Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRJBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

V bogatem asortimanu izdelujemo jacquardske dekorativne tkanine za pregrinjala, zavese, prevleke in prte, jacquard gradle za žimnice in posteljne damaste v pastelnih barvah.

Telefon: centrala 21-337; komerciala 21-391; nabava 21-637; brzojavke: IBI Kranj; poštni predal: 32

82

kaj proizvedoval o punčki. Vam jo je Vida izročila v varstvo, zato skrbite, da se ji kaj ne zgodi, da Vida ne bo žalostna, če se vrne. Prav je, da je vsa soseska prepričana, da je najdenka.

Obrnila se je k Marjanki, ki se je igrala z resami na odejici.

83

»Zdrava je in zadovoljna. Škoda bi bilo, če bi izgubila tako lep domek.«

Vzela jo je v naročje in jo nekaj časa ljubeznivo pozibavala na kolenih. Ko jo je posadila nazaj na blazine in ji s sklonjeno glavo popravila odejo, je Marjanka segla z ročicami v njene sive lase in jo začela neusmiljeno lasati. Od zadovoljstva je kar vriskala.

»Ti porednica mala! Glej, kako hitro se je maščevala, kot bi vedela, da jo hočem odpeljati,« se je pošalila.

Mara je s silo rešila Ziherlovo mamo male nasilnice. Okrog vratu ji je obesila zvonček, ki je drobnocacingljaj in jo zamotil.

Ziherlova mama je stopila k mizi in iz svoje torbe privlekla majhnega medvedka ter ga dala Marjanki:

»Tu imaš medvedka, pa ga lasaj in vleci za ušesa, mene pa pusti pri miru, navihanka mala!«

Mihec in Nataša sta priropotala po stopnicah. V steklenički sta prinesla zdrob za Marjanko. Mihec je že na stopnicah prosil: »Mamica, daj no, položi Marjanko. Ali ji smem jaz podržati stekleničko?«

Mara je položila punčko, ki je kar otepala z rokami ko je zagledala svojo večerjo. Mara je preizkusila, če je zdrob dovolj hladen, in dala stekleničko nazaj Mihcu. Ta je začel hraniti punčko.

»Pazi, da ne bo preveč teklo! Narahlo nagni stekleničko!« ga je poučila. Mihec je bil kar spreten. Videlo se je, da ne opravlja prvič tega dela. Marjanka je požrešno požirala svojo večerjo in kmalu je bila steklenička prazna.

Breda in mama nista ostali dolgo. Poslovili sta se in Mara ju je spremila do vrtnih vrat. Odšli sta po zmrznjenem, škripajočem snegu, ki je zapadel prejšnji dan, in izginili za vogalom.

84

Ko se je Mara vrnila v hišo, jo je babica čakala spodaj na pragu: »Kaj sta povedali, kaj je z Okijem? Jima je kaj znano kam ga bodo poslali?«

»O Okiju nista vedeli dosti povedati. Le to, da je zaprt na policiji, da ga je nekdo ovadil in da ga še zaslišujejo. Za zdaj nimajo nobenih dokazov, da je res kaj delal. Nekaj dni bo treba počakati, potem bomo pa že videli, kaj se bo izcimilo iz tega. Sicer pa nista prišli toliko zaradi teh novic kot zaradi bojazni, da se Marjanki ne bi kaj zgodilo.«

Mara je babici povedala, kaj namerava napraviti Ziherlova mama, če bi bila punčka v nevarnosti, ko so Okija odpeljali.

»A, tako! Prav nikamor ne bo šla Marjanka, da veš,« se je razjezila babica. »Dekletce bo ostalo pri nas, pa konec! Če odpeljejo še tebe, sem še vedno tukaj jaz, da bom skrbela zanjo. Tako kot ste zrasli vi, bo tudi ona. Nobenega nič ne briga, če smo posvojili otroka. Ne Italijane ne Nemce! Posvojimo jih lahko deset, če hočemo! To je naša stvar, ne njihova! Samo pridejo naj, jim bom že povedala, kar jim gre! Če bo šlo za Marjanko, se bom jaz pogovarjala z njimi! Le kaj jim je otrok napravil, da bi ga preganjali!«

Tako se je razjezila, kot bi pred njo stal cel bataljon vojakov in ne Mara. Ko da ji nihče nič ne more, pa je bila le uboga, zgrbljena, stara babica...

»Nič se ne boj, babica, saj ostane pri nas. Paziti moramo le, da sosedje tudi v bodoče ne bodo ničesar posumili. Zdaj pa dobro spi in nič ne razmišljaj o tem, to bo najbolje za tebe. Saj veš, kako je s tvojim srcem. Nikar se po nepotrebnem ne razburjaj! Lahko noč!«

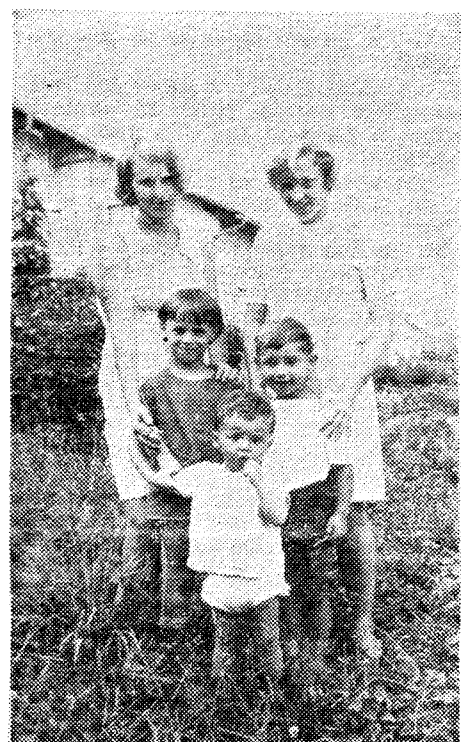
Bovški planinci najboljši

Planinska enota majorja Miodraga Stanimirovića v Bovcu je prva v Jugoslaviji, ki je prejela zlato plaketo Državnega sekretariata za narodno obrambo za vzorno urejenost svoje vojašnice pod Rombonom in življenje v njej. Ta bovška enota si je namreč v vzdrževanju objektov priborila primat na območju vse Jugoslavije, saj tako vojaki, kot starešine, skrbijo za družbeno lastnino, ki so jo prejeli v upravljanje, enko skrbno, kot bi bila njihova, privatna. V Bovcu so že pred časom ustanovili tako imenovano »Vojaško univerzo«, ki je vojake mimo obvladanja vojnih veščin naučila tudi sodobnega načina življenja. Tako se zdaj fantje iz domača vseh krajev Jugoslavije že v do-

brem mesecu zlahka otresejo vseh zastarelih navad, in vsakdo, ki je iz civilnega življenja prinesel v armado svoj poklic, ga v vojašnici kaj hitro izkoristi pri tem ali onem popravilu, ali izdelovanju česa novega — vse z enim ciljem, da bi bilo življenje v vojašnici čim bolj prijetnejše, da bi bila res drugi dom. Tudi z mladino iz delovnih organizacij na tem območju imajo najtesnejše stike — in ob vsem tem rezultati ne morejo izostati. In zato je tudi prva zlata plaketa v Jugoslaviji za planinsko enoto majorja Stanimirovića v Bovcu več kot zaslužena, izkušnje bovške »šole« pa bodo gotovo lahko koristno uporabili še v mnogih drugih enotah.

Kurirjeva oporoka

Devetega maja 1944. leta je nemška policija pripeljala v begunjske zapore partizanskega kurirja Julija Ocepka. Zaprlj so ga v bunker št. 1. Čez tri mesece, 31. julija 1944, so ga v skupini šestih zapornikov

Julija in Magda, hčerki kurirja Ocepka z otroki. Magda je bila rojena v taborišču dva meseca po očetovi smrti.

ustrelili na vrtu begunjskih zaporov. Pred ustrelitvijo je Julij na podboje vrat bunkerja zapisal poslovilne besede:

»Julij Ocepka, Volčji potok pri Kamniku, 3. 7. 1944. Tu čakam na smrt, ne da bi komu kaj krivega storil. Zahvaljujem se vsem prijateljem za vse izkazane u... in prosim, oprostite, če sem komu storil kakšno krivico, ker ni rešitve. Kako sem sam! Tužni dnevi. Kje si, svoboda? Moje draga mamica in bratje, sestre, ne pozabite na moje male otroke. Tako mi je hudo, da bi skoraj znorel. Vzgojite jih v značajne in poštene ljudi. Tudi tebi, Marica, draga moja sem storil mogoče ... slabega, toda moram se vdati v razmere, kakršne so. Kriv moje smrti je ..., da boš vedela. Mnogo si

je prizadejal, da me uniči. Pozdravljam še enkrat vse skupaj. Julij.

Dragi prijatelj, ko prideš za menoj v to luknjo in če ti bo sreča bolj naklonjena kot meni, da boš živ odšel od tukaj, te prosim, prepiši te vrstice in pošlji na naslov: Jožefa Kregar, Homec, p. Radomirje pri Kamniku.

Človek bere in razmišlja o poslovnem pismu, o grozotah v begunjski mučnici. Skušaj, a ne more dojeti trpljenja na smrt obsojenih ljudi, borcev za svobodo. Razmišlja o Ocepkovih besedah: »Tako mi je hudo, da bi skoraj znorel.«

Kdo je bil Julij Ocepka? Ali še živi njegova Marica? Kako živijo njegovi otroci? Kdo ga je izdal?

Odgovori na ta vprašanja so v knjigi BEG Z MORISČA, ki bo v kratkem izšla pri zavodu »Borec«.

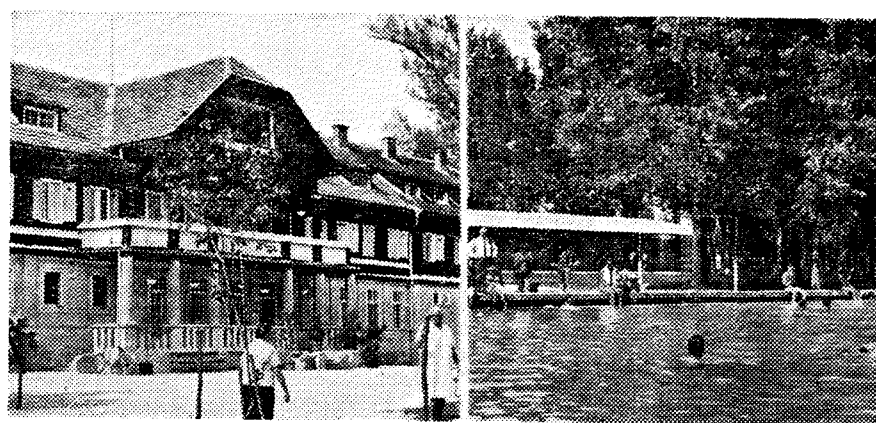
JOZE VIDIC

V sklopu širših prireditev na Gorenjskem v počastitev 29. obletnice smrti narodnega heroja in organizatorja vstaje v teh krajih Staneta Žagarja je bil tudi zbor mladine na Planici nad Crnim grobom, na katerem je govoril republiški poslanec Martin Košir

Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana — Banjole pri Puli obvešča vse svoje goste, člane ZB, da lahko tudi letošnje prvomajske praznike prežive v našem domu v Banjolah. Celodnevni penzion znaša 32,00 din.

Prijave sprejema do 22. 4. 1971, uprava doma Komenskega ul. 7/III, soba 82, tel. 310 044.

ČATEŠKE TOPLICE

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Čateške Toplice z zdravilnim vrelcem temperature 57,2 stopinje Celzija spadajo med najmodernejše rehabilitacijske centre v Jugoslaviji. Indikacije: reumatološke, traumatološke, ortopedske in nevrološke poškodbe lokomotorne in podpornega aparata. Kontraindikacije: infektivne bolezni, akutna vnetja, tuberkuloza, visoka hipertenzija, dekompenzirano srce in graviditeta. Čateške Toplice ležijo ob mednarodni avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb, s priključkom na Čatežu (1,5 km).

Informacije: telefon 068-72-010 — telegram: Čateške Toplice.

Invalidi! Ko prejmete napotnico za zdravljenje, zahtevajte od Vašega zdravnika, da Vas pošlje v Čateške Toplice, kjer si boste zanesljivo popravili zdravje in na splošno opomogli.

IZID NAGRADNEGA RAZPISA KRIŽANKE »ELMA« ŠT. 2

Do 29. marca smo prejeli 552 rešitev križanke »Elma«. Izmed pravih rešitev prejmejo nagrade določene pri tej križanki sledeči reševalci:

Žensko ročno uro znamke Darwil prejme Nada UZMAH, Koseskega 15, 62000 Maribor, drugo nagrado — moško ročno uro Darwil Mira STAJNAR, Koseskega 30, 61000 Ljubljana, tretjo nagrado, kolekcijo knjig založbe »Borec« Mira KOCJAN, Tugomirjeva 4/III., 61000 Ljubljana, in četrto nagrado, prav tako kolekcijo knjig založbe »Borec« pa Stane KLEMENČIČ, Prežihova 50, 63000 Celje.

Nagrajenka iz Ljubljane naj pride po ročno uro na upravo lista, ostalim bomo nagrade poslali po pošti.

Zaradi tehničnega spodrsjlaja smo z objavo rešitev zakasnili za ves teden, za kar prosimo reševalce za razumevanje. Enako naj oprostite neljubi napaki, ki je nastala v križanki. Pod vprašanje »nagranje vžigala na dol. čas« navpično, se pravi len odgovor glasi »tempiranje« ne »tempiranje«.

Uprava

DOBRO JE, ČE VESTE

TISOČ OPERACIJ OTROŠKIH SRC. V varšavski otroški kirurški kliniki medicinske akademije so nedavno opravili tisočo operacijo srca. Zdravniki te klinike se sproti jemajo tudi z najbolj zamotanimi primeri, pri čemer pogosto odpravljajo celo srčne hibe komaj rojenih dojenčkov. Ta prvi poljski medicinski zavod za intenzivno otroško terapijo dela 24 ur dnevno. Opremljen je s številnimi napravami za nepretrgano nadzorovanje delovanja srca in za spodbujanje srčne mišice. Zdravniki so opravili celo vrsto uspešnih operacij otroških bolnikov s prirojeno srčno hibo; pri tem so ravnali po sodobnem načinu operiranja, ne da bi odpirali prsni koš. Ob »Evropskem tednu srca« — ta je trajal od 21. do 28. februarja, ki sta ga organizirala Svetovna zdravstvena organizacija in Mednarodno kardiološko društvo, so pristojni ljudje poudarili, da se sodelavci zgoraj omenjene klinike lahko upravičeno pohvalijo z lepimi uspehi, saj je od tisoč majhnih bolnikov, ki so jih bili na tej kliniki operirali, 835 popolnoma ozdravelo ali pa se jim je zdravje močno zboljšalo.

KO SE BITJA KAKSNE ŽIVALKE VRSTE PREHUDO RAZMNOŽIJO in ko jim jame primanjkovati primerne hrane, so prisiljeni žreti bitja svoje lastne živalske vrste. Ta pojav — kanibalizem imenovan — so ugotovili pri številnih žuželkah, pri pajkih, kačah, ribah in tudi pri nekaterih sesalcih. Znano je, da spada ščuka med hudo požrešne ribe, med roparice. Tako so v črevesju velike ščuke našli več manjših ščuk, v črevesju teh slednjih pa še manjše. Ščuki so rekli zaradi neznanke požrešnosti: morski pes sladkih voda. Tudi pri nekaterih divjih afriških in azijskih ljudskih plemenih se je pojavljal kanibalizem, ki mu pravimo: ljudjožerstvo s tujko: antropofagija. Ljudjožerstvom pravimo tudi: antropofagi.

KMETJE IN RIBICI — SODELAVCI ZAGREBSKE JUGOSLOVANSKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI. Malokdo ve, da je Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti izdala več knjig s področja ribištva, ljudskih šeg in navad ter pomorstva, ki jih je napisal Sime Grandov iz Salija na Dugem otoku. Sime je, čeprav ni šolan človek, zapisoval po delu, opravljenem na polju ali po ribarjenju v izvirnem ljudskem jeziku otoške legende, opisoval je, kako se gradijo čolni in ladje, zapisoval je razne zanimivosti iz življenja ribičev, zapisoval in komentiral je praznoverske navade. Njegova dela so strokovnjaki JAZU laskavo ocenili in sicer zaradi izvirnega ljudskega jezika in načina izražanja. Sime Grandov je začel pisati šele po svojem 75. letu. Njegovo celotno delo je zares pomembno. Upoštevana sodelavca JAZU sta tudi 80-letni Vladislav Cvitanović iz Velega Iža (ta obravnava v svojih delih v glavnem pomorstvo) in 70-letni Amos Rube Filipi iz Sestrinja. JAZU je objavila njuna dela »O Kornatih« in »Večstoletno gibanje prebivalstva zadarskih otokov«.

V STAREM EGIPTU JE IMEL VSAK VOJAK PRAVICO DO BREZPLAČNE ZDRAVNIŠKE POMOČI IN DO BREZPLAČNEGA ZDRAVLJENJA; enakih ugodnosti je bil deležen vsakdo, ki je sodeloval pri gradnji piramid in božjih hramov. Ta zdravstveni ustroj v starem Egiptu je pomenil pravzaprav prve temelje socialnega zdravstvenega zavarovanja na svetu.

VSAK TEDEN ENA

»Si jo srečno odnesel?«
»Zelo srečno, avtomobilu ni nič.«

Fotoreporterska služba med NOB

Ivo Lipar - Izток: „Postavil bi jez bežečemu spominu ...“

Mladinci in mladinke veselo pričakujejo borce Šlandrove brigade
(Foto: Ivo Lipar-Iztok)

Liparjeva ulica v Mengšu.

Pred staro in nekoliko predelano kmečko hišo je zalajal pes. Hišna vrata so se na široko odprla in na pragu je stala življenjska sopotnica Iva Liparja-Iztoka... Iz radijskega sprejemnika nekje v notranjosti hiše je prihajal razposajeni glas Slakove harmonike. Siva mačka se je leno pretegovala na marčevskem soncu.

Liparji so stara gorenjska družina, znana daleč naokrog. Tako je danes in tako je bilo takrat, ko je v hiši gospodaril stari Lipar, glasbenik in ljubitelj slovenskih navad, po katerem je tudi ulica v Mengšu dobila svoje ime.

»Toliko vsega bi rad naredil,« mi reče, ko sedeva v kuhinji za mizo, »pa mi za delo pogosto zmanjka moči.« Da, bolezen, vedno se ponavljajoča, neusmiljena posledica preživetega. Spomin je kot ranjena ptica, ki bi se rada dvignila pod nebo, a ji zlomljena perut veli ostati na tleh.

Ko sežem po eni izmed fotografij, ki jih s posebno nežnostjo in rahlim nezaupanjem prinaša na mizo, se za hip tudi on zazre v dolgo kolono nemških oklopnih vozil... »Fotografiral sem vse,« pripoveduje nekdanji partizanski propagandist Iztok. »Saj ne vem, zakaj. Nikdar poprej in nikoli pozneje me ni obhajala fotografska strast. Med vojno pa sem čutil, da moram!«

Ivo Lipar-Iztok se je rodil 13. maja 1920 v Mengšu. Po končani osnovni šoli je postal dijak gimnazije v Sentvidu pri Ljubljani, odkoder je odšel v ljubljansko klasično gimnazijo.

»Tu sem se prvič zapletel s politiko. Bil sem urednik dijaškega časnika Sava, ki je izhajal na vseh petih gimnazijah v Ljubljani. Leta 1938 sem se udeležil ene izmed študentskih demonstracij na Masarykovi cesti, pred današnjim domom JLA. Posledica: razbita okna v poslopju, kjer je v Ljubljani prvič zaplapolala zastava s kljukastim križem, in moja izključitev iz gimnazije, ker sem se preveč prizadeval, da bi tisto zastavo snel. Potem sem bil vse do kamniške vstaje leta 1941 tajnik mengeške občine.

Rosno poletno jutro dne 27. julija 1941 in mesto polno nemških vojakov. Samo dan kasneje so Nemci odgnali Iva Liparja-Iztoka v Begunje na Gorenjskem. Med množico na smrt obsodjenih talcev je otopelo gledal predse tudi takrat komaj enaindvajsetletni Ivo in nikakor ni mogel verjeti, da mu je ukazano posloviti se od tega sveta. V tistih dneh, ko se je stiskal v ledenih prostorih begunjskih ječ, je odkril nov svet. »Ko bi se lahko rešil od tod,« je vrelo v prsih mladeniča, »in ko bi lahko utekel temu peklu, bi napisal slehernemu begunjskemu dnevu spomina vreden sonet.«

Sreča v nesreči! Zapustil je begunjske ječe in se preselil v špital na Koroškem, odkoder mu je ob koncu leta uspelo priti domov. Kot bi se na novo

rodil! »Da, to so bila leta, ko je človek prekmalu dozorel!« V času, ko je bilo v smehu čutiti pritažen jok in je smrt prežala na vsakem koraku, je iz ust mladeniča govoril že zrel mož!

»Čas zapora je bil še vedno v meni, pripoveduje tovariš Iztok. »In ko sem se pred začetkom leta 1942 vrnil v Mengeš, sem napisal pesem Begunjske žrtve. To so bili spomini v verzih, ki so obravnavali vsak dan — preživet v grozi in strahu najhujših preizkušenj.«

Decembra leta 1941 je Ivo Lipar-Iztok postal poverjenik rajonskega odbora OF za predel od Save do Kamniških planin. Imel je stalno zvezo z naprednim gibanjem v Ljubljani, od koder so dobivali tudi vse podatke in smernice za nadaljnje delo.

Čez kak mesec — takoj po novem letu — sem odpotoval s posebno nalogo na Dunaj. Kamniškemu bataljonu je primanjkovalo orožja in streliva. S pomočjo očeta sem vzpostavil zvezo in kmalu so bili naši fantje preskrbljeni s potrebnim materialom.

Fant, sem si rekel tam na Dunaju, pri svojem delu v hosti boš prav gotovo potreboval fotografski aparat! Pa sem si ga kupil, znamke Zeiss Ikon-Superikonta je bil, in spremljal me je skozi vse bitke in viharje od Črnomlja, Novega mesta, Šoštanja, Dravske doline do Gosposvetskega polja... Samo trenutek počakajte!« Spet je izginil v eno izmed sob, iz katere je ves čas pridno nosil fotografije, da bi z dokumentarnim gradivom podkrepil besede. Tokrat se je vrnil z zaprašenim fotografskim aparatom. Kar precej mu je bilo treba, da je našel vzvod, ki je

raztegnil usnjeno »harmoniko«. Torej ta reč nam je ohranila toliko podob iz najhujšega obdobja slovenske zgodovine, pomislim, in kar milo se mi stori pri srcu.

»Ves čas je bil z mano,« pravi tovariš Iztok in skuša obrisati prah z aparata.

»Marca leta 1943, ko je postalo tudi za ilegalno delo doma v Mengšu prevarčno, sem odšel k partizanom. V Kamniškem bataljonu sem skrbel za administracijo in propagando, zato je razumljivo, da sem pridno pritiskal tudi na sprožilec fotografskega aparata. Spominjam se, da sem naredil prve posnetke Kamniškega bataljona v Moravski dolini.

Veste, že od prvega dne moje partizanstve sem pisal tudi dnevnik. Človek bi mislil, da nisem kaj prida zaupal upal fotografskemu objektivu... Kaj takega početi je bilo namreč najstrožje prepovedano in tudi jaz se nisem mogel izogniti javnemu opominu pred zborom. Z malo prebrisanosti pa mi je uspelo, da sem kar naprej pisal. Tako je danes tu pred nama kar zajetna knjiga, v kateri se nizaajo dan za dnem, da bi se končno lahko strnili v obsežen roman.

V Kamniškem bataljonu sem bil do avgusta leta 1943, to je do ustanovitve Šlandrove brigade, ki se je takrat v glavnem zadrževala na Tuhinjskem. Dnevi so bili prekratki, da bi lahko človek vse zapisal ali posnel na filmski trak. Povrhu vsega sem si po nekem nesrečnem naključju še nogo zastrupil. Po operaciji leta 1943 sem odšel za dva meseca domov v Mengeš na okrevanje. Po naročilu Mitje Ribičiča in Sergeja Kraigherja sem v tem času napisal spomine na Šlandrovo brigado. Ob pisanju in dokumentiranju številnega fotografskega gradiva te brigade sem podživiljal vse tiste napete trenutke, ki so jih tovariši doživljali daleč proč in brez mene. Spomini, ki sem jih takrat napisal, so izšli takoj po vojni v obliki brošure z naslovom »Šlandrovci«. Izdala pa jih je komisija AGITROP v tisoč izvodih.

Februarja leta 1944 sem postal propagandist in pozneje načelnik političnega oddelka 4. operativne cone, ki se je pomikala od Save do Koroške. Kot za druge tovariše je bilo tudi za propagandista zelo malo počitka. Kod vse sem hodil! Bela krajina, Menina planina, Gornji grad, Pohorje, Šoštanj, Topolšica, Velikovec, Celovec, Gospa sveta... Največ sem fotografiral na Dolenskem in potem ob razsulu v Šoštanju!«

»Poglejte te fotografije,« mi pravi Ivo Lipar-Iztok.

Šoštanj in zadnji dnevi »velike Nemčije«. Loehrova armada se predaja. Dekle pripenja šopek na prsi Matevžu Hacetu, politkomisarju IV. operativne cone... V objektiv se smehlja obveščevalec Nace Miklič, ki je prijel generala

Aleksandra von Loehra... Dolga kolona razoroženih benguncev je segala tja do Brežic... Razcvetela Topolšica in Loehrova armada, ki odhaja v domovino... Med množico navdušenih partizanov je mlado dekle opazilo fotografa Iztoka in že mu pripenja na prsi rdeč nagelj.

Ivo Lipar-Iztok, fotografski avtor posnetkov zadnje bitke II. svetovne vojne, s posebno radostjo kaže te fotografije.

»Osvoboditev sem dočakal na Koroškem. Štab 4. operativne cone se je nastanil v predmestju Celovca, propagandisti pa smo našli svoje mesto v tiskarni Mohorjeve družbe v Celovcu. Cela vrsta fotoreportaž je nastala takrat na Koroškem. Vse naokrog so bili Angleži. Pomislite, kar dvakrat sem jih moral prositi, da so mi dovolili oditi do vovodskega prestola na Gosposvetskem polju. Glejte, ta fotografija je nastala takrat. Častna straža: trije partizani s slovensko trobojnico pred prestolom slovenskih vojvod!«

Iz Celovca smo se vrnil skozi predor Ljubelj, prek Tržiča in Kranja v Ljubljano, kjer smo se nastanili v hotelu Turist. Potem smo se razkropili in odšli vsak svojim novim dolžnostim naproti. Moja prva zaposlitev v osvobojeni Sloveniji je bila v tiskarni Ljudske pravice.«

Kot da bi se ne mogel posloviti od spominov, se je Ivo Lipar-Iztok vrnil nazaj v tiste dni:

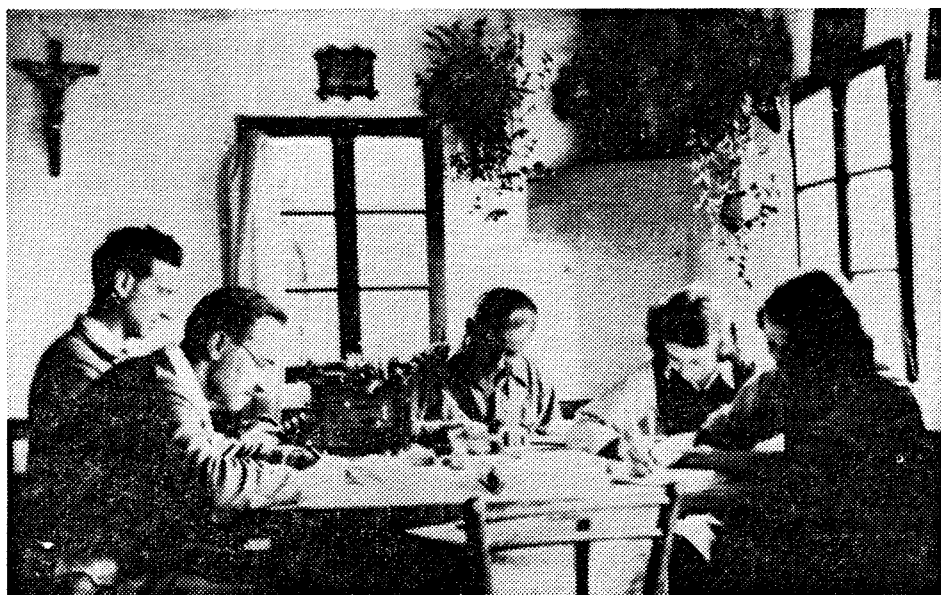
Spominjam se, da sem prišel ob neki priložnosti v Belo krajino, kjer sem med drugim obiskal tudi fotosekcijo pri glavnem štabu in predsedstvu SNOS. Govoril sem s tamkajšnjimi tovariši. Spoznal sem njihove probleme in težave ter hkrati neomajno voljo po ohranitvi trajnih dokumentov časa, kar me je še bolj podžgalo v osebnem fotografskem in propagandnem prizadevanju.

Res, fotografski material je bil med narodnoosvobodilnim bojem velik problem! Na srečo sem poznal nekega fotografa iz Domžal, ki me je oskrboval z najpotrebnejšim in tudi filme mi je rad razvijal. Sicer pa sem filme in fotografije vedno nosil pri sebi, ker sem se dobro zavedal, da izgubljenega materiala ne bi bilo mogoče nikoli nadomestiti. Vsako fotografijo sem tudi skrbno dokumentiral in — če se je le dalo — dal narediti tudi kopijo.

Vsaka fotografija, ki je nastala med zadnjo vojno, ima svojo zgodovino. Sam sem bil bore malokrat fotografiran. Posnetek, na katerem se vneto pogovarjam s partizanskim fotoreporterjem Jožetom Petkom, je ena redkih fotografij. Kadarkoli se spomnim nanj — z njim sva toliko ur predebatirala, naredila toliko fotografij in izdelala toliko načrtov, a jih nisva mogla nikoli uresničiti — mi je v duši neznansko hudo. Spominjam se najinega dela v Gornjem gradu, pa na Menini planini in... Čas med NOB je bil neizprosni! Kot toliko dobrih sinov slovenskih mater je moral tudi Jože Petek drago plačati svoje hrepenenje po srečni domovini. Ostal je le trajen spomin na človeka in fotoreporterja in ostala je lepa monumentalna izdaja njegovih fotografskih del o pohodu 14. divizije.

Veste, marsikaj bi še rad naredil, preden se poslovim od tega sveta. Pisal bi in pisal. Rad bi postavil jez bežečemu spominu, da bi ostal v veselje in ponos tistim, ki jim je ta čas prizanese in ki trgajo radosti svoje mladosti danes, ko je pesem veselje in življenje pomlad.«

Zapisal:
SILVO TERSEK

Ivo Lipar-Iztok pri delu v hiši, kjer je delovala tehnika »Zmaga« — v Topolšici pri Šoštanju

SOCKO

Pred tridesetimi leti, kmalu po tistih usodnih marčnih demonstracijah, so Nemci s svojimi pristaši Italijani, Madžari in Bolgari napadli našo deželo.

V noči med 10. in 11. aprilom so zasedli tudi mojo rojstno vasico Socko!

Proti polnoči so se začeli skozi Socko pomikati oddelki kraljeve vojske. Bili so izčrpani in zasopli od bega. Iz Vitanja, kamor so pribežali iz Mislinjske doline, so jim sledile nove in nove skupine. Nekaj po dvanajsti uri ponoči so prišli mimo še zadnji vojaki... Ni še minilo deset ali petnajst minut, ko so se na desetih ali petnajstih motorjih pripeljali novi vojaki — a ne jugoslovanski, ampak nacistični vojaki. Ko se je ves ta hrušč in trušč malo pomiril, je stara mama odprla okno in vprašala v temo:

»Kdo je tu?«

Nemški vojak, ki je bil zunaj, ji je ostro odvrnil:

»Zaprte okno in bodite tiho!«

Motorizirana nemška enota je dohitela bežečo vojsko že v spodnjem delu Socke, ki ga domačini imenujemo Gorica. Vojaki jugoslovanske vojske so poskakali v Hudičjo in izza grmovja ob potoku streljali na Nemce. Čeprav so imeli naši že sedem mrtvih, niso odnehali. Nemci so tri padle še pustili ob potoku, sami pa se umaknili in poklicali pomoč. Padle Nemce so pozneje pokopali na kraju boja, sedmorico Jugoslovancev pa na strmskem pokopališču. Med bojem se je vnelo Hriberškovo gospodarsko poslopje in tudi pogorelo.

Nemci so v Socki pripravili topove in podnevi zasedli položaje tudi na vseh okoliških krajih. In še ves naslednji teden so se iz Vitanja proti Celju pomikale kolone tovrnjakov, konjenice in pehote, ki je bila namenjena na jug — v južno Jugoslavijo in Grčijo.

Tako je bilo v našem kraju kmalu zatem, ko so jugoslovanski narodi zadali Hitlerju prvi udarec in se pod gesloma »Bolje grob nego rob!« in »Bolje rat nego pakt!« odločno postavili po robu tujemu zavojevalcu.

JOZICA GOLOB

PARTIZAN ŠTEFAN

V partizanski štab, ki je bil med vojno v goriški vasi Vedrijan, je prišel spomladi leta 1944 tudi študent Štefan. Bil je lep fant doma iz Kranja, velik in svetlih las. V naši hiši smo ga imeli že od prvega snidenja hudo radi in spomin nanj je še vedno živ.

Proti koncu leta je prišel tisti žalostni dan.

Štefan je bil kot običajno pri nas, le da na njegovih licih ni bilo opaziti smehljaja, ki smo ga bili vajeni videti. Je čutil, da je to njegov zadnji večer? Govoril je o svoji materi, ki jo je ljubil nadvse. Jo bom še videl? se je spraševal, ko se je poslavljaj in odhajal na stražo.

Noč je bila tiha in Štefan je brezskrbno hodil sem in tja. Nenadoma je zagledal kolono Nemcev, ki je prišla po stovski poti. Ustrelil je, da bi tovariše opozoril na nevarnost. Zanj tako ni bilo več pomoči, saj ga je eden prvih strelav zadel v trebuh. S poslednjimi močmi se je zavičel v bližnji jarek. Nemci

Nagrajeni prispevek

VOJNA KRONIKA NEKEGA KRAJA

POZNO PONOČI SEDIM ZA SVOJO PISALNO MIZO IN SE SKLANJAM NAD PAPIR V ŽELJI, DA BI PISAL... KAJ, SE VPRAŠUJEM? NATO VSTANEM IN POGLEDAM SKOZI OKNO V NOČ. »RES PRAVI ČUDEŽ, DA NI MEGLE!« REČEM KAR NA GLAS. SVETILKA V SOBI ME MOTI V PREMIŠLJEVANJU, ZATO JO UGASIM. CESTNE LUČI MEDLO OSVETLJUJEJO BLATNO CESTO, KI RAZPOLAVLJA NAŠO VAS. OZREM SE PROTI NEBU. ČISTO IN ZVEZDNATO OSVETLJUJE PUSTO POLJE, NA KATEREM JE VIDETI OBRIS ZADNJIH KRP TALEČEGA SE SNEGA. POGLED SE MI ZA NEKAJ ČASA USTAVI NA ZVESTIH SPREMLJEVALCIH NOČNEGA NEBA. KOLIKORAT SEM ŽE UŽIVAL OB TEH UTRIPAJOČIH LUČKAH! NENADOMA MI ŠINE V GLAVO MISEL, DA BI NAPISAL KAJ O NAŠI VASI. PRIŽGEM LUČ, NEKOLIKO POMISLIM IN PERO MI ZAČNE DRSETI PO PAPIRJU.

1941

Italijani vkorakajo v Ljubljano. Vaščani niso marali teh zajedancev, ki so pridrevli v naše kraje, ne da bi jih kdo poklical. O Nemcih so imela sprva boljše mnenje, ko pa so izvedeli za njihovo nasilje na Gorenjskem, so začeli misliti drugače.

Pridrevli so z vsem veličastjem, in da bi ljudstvo spoznalo Mussolinija, so narisali njegove portrete na hiše ob polhograjski cesti, od Viča pa tja do Dobrove. Duce s čepico »na cof« pa je zavednim vaščanom očitno ni bil ravno po volji. Tako so okrasili njegovo glavo s srpom in kladivom, na prizidek ob mostu čez Mali graben pa napisali »Smrt fašizmu — svoboda narodu!« in »Živela OF«. Naslednji dan so fašisti pridrevli z zavihanimi rokavi in palicami v rokah. Nad Mussolinija so se spravili kar s sekirami in z ometom vred izsekali odvečna znamenja. Dva vaščana so ujeli in pretepli. Sicer pa je bil vsakdo, ki je tistega jutra prekoratil most v Kozarjih, deležen očetovske ljubezni črne trinoga s palico v roki.

Leto 1941 se je že iztekalo, ko so začeli iz bližnjega Brda odhajati med partizane prvi borci.

1942

V tem času se je osvobodilno gibanje v vasi že močno razširilo. Vrstili so se najrazličnejši sestanki, ki so aktiviste iz dneva v dan bolj zbliževali. Julija 1942 so v Dolomitih že izvedli splošno vstajo. Fantje so bili na moč navdušeni in prepričani, da bodo z okupatorjem opravili kar v enem dnevu. Toda minevali so tedni, meseci...

JOZICA GOLOB

Na Dobrovi pri Ljubljani je bila močna karabinjerska postojanka. Partizani so jo napadli. Zaradi nekaj usodnih napak se je akcija ponesrečila. Tega dne je sovražnik uporabil vse razpoložljivo orožje. Prihrumeli so z dvema letalom, ki sta bombardirala Ravnik. Okupator se je maščeval tudi nad prebivalstvom Hrušovega in Babne gore, vasi izropal in požgal. V Polhovem gradu so ustrelili štirinajst nedolžnih žrtev in še in še...

Na Brdu pri Ljubljani je takrat delovala ilegalna tiskarna Podmornica. Ko so Italijani omrežili Ljub-

ljano z bodečo žico, je bilo njeno delovanje v nevarnosti. Zato so začeli pripravljati primeren prostor zanje v Kozarjih pod Erbežnikovo kovačijo. Skrivališče je ob pomoči gradbeniške ekipe pripravil sedanji gospodar. Ko je bil bunker nared, so Podmornico preselili v Kozarje. Tiskanje so peljali v delovne prostore z zavezanimi očmi.

Belogardisti so si na vso moč prizadevali, da bi v Kozarjih ustanovili postojanko. Aktivisti so odgovorili zelo odločno in jeseni tega leta požgali gasilski dom, kmalu zatem pa zanetili ogenj tudi v bokalškem gradu. Pravijo, da so takrat porabili poln voz butar, da se je vnelo.

1943

Meseca februarja je belogardistom uspelo ustanoviti postojanko na Dobrovi. Največ zaslug za to je imel tamkajšnji župnik, ki jim je nudil vso podporo. Tako je nastala postojanka, ki je pritegnila v svoje vrste klerikalno usmerjene kmečke fante iz bližnje in daljne okolice. Komendant je bil neki Ivan Knaplež, doma iz Jarenine pri Mariboru. Mnogo gorja bi bilo prihranjenega, če bi se ta človek nikoli ne rodil! Pri zaslisevanjih je sodeloval tudi neki italijanski poročnik, ki je ujetnikom nemalokrat prepeval tisto pesmico »Lepa naša domovina, nima kruha, nima vina!« Da se bori na napačni strani, je spoznal dokaj pozno in se proti koncu vojne pomešal med partizane nekje na Primorskem.

VESNA SIMČIČ

Da, med vojno je med dvema nasprotujočima se taborima gospodarilo mnogo dvoreznih nožev, ki so se postavili pač tja, kjer je bilo v tistem trenutku bolj varno! V postojanki na Dobrovi so mučili ujele aktiviste in partizane. Mnogo so jih ubili, veliko pa so jih poslali naprej v Ljubljano.

Po ofenzivi v Dolomitih marca 1943 so bila izdana skoraj vsa skrita mesta, kamor so se zatekali terenci, med njimi tudi ilegalna tiskarna v Zirovskem grabnu, kamor so jo preselili iz Kozarj.

1944

To je bilo najhujše leto.

Nad Ljubljano so po odhodu Italijanov zagospodarili Nemci. Kljub nevarnosti, ki je prežala na vsakem koraku, so terenci še dalje raznašali letake po cestah, pisali parole po zidovih. »Slovenski poročevalec« je še vedno krožil od človeka do človeka.

V belogardistični postojanki na Dobrovi so sumili, pri katerih hišah v naši vasi delajo za partizane, le dokazov niso imeli. Preoblačili so se v »črnoroke« in hoteli z razbojniškim nasiljem iz njih iz-

tisniti resnico. Jeseni leta 1944 jim je le uspelo dokazati podtalno delovanje aktivistov v naši vasi oziroma v bližnji okolici. Zato so jih zaprli enega za drugim. Toda bilo je že prepozno, partizanske vrste so se množile in sovražnikove moči pešale.

1945

V marsikateri hiši ob Tržaški cesti so začeli že v začetku tega leta šivati partizanske zastave. »Za slovesen sprejem osvoboditeljev, ki niso več daleč!« so govorili.

Tudi v teh majskih dneh leta 1945 je bilo veliko žrtev za svobodo, pa čeprav je bila le-ta predurmi. Dan pred devetim majem so Nemci z artiljerijo streljali na Log. Topove so imeli postavljene na Brdu. Granate so žvižgale po zraku, da je bilo groza. Nenadoma je vse utihnilo. V zgodnjih jutranjih urah devetega maja pa so v Ljubljano že vkorakale enote naše armade.

Začeli so se dnevi veselja.

Nekaj ljudi je grizla vest in so se jim ure vlekile kot jara kača. Je bil to strah pred zasluženim kaznijo? Mnogi so zbežali v tujino, veliko jih je ostalo tudi doma. Bili smo zapeljani, so se opravičevali. Dobro, verjemimo jim po toliko letih svobode in skupnega sožitja. Vprašal bi jih le, kje je bila takrat njihova ljubezen do domovine in bližnjega?

JANEZ KALIŠNIK

KRAMLJANJE

Spoštovana urednica!

V prvih vrsticah vas lepo pozdravljam in se vam zahvaljujem za pismo, ki ste ga kot odgovor na poslani prispevek objavili v rubriki »Kramljanje«. Verjemite mi, da nisem niti najmanj pričakoval takega izida, da o pripelem honorarju niti ne govorim. Še bolj pa me je presenetila razglednica, ki sem jo le nekaj dni zatem prejel iz Tolmina. Pošiljatelj me spodbuja k nadaljnjemu sodelovanju na mladinski strani »TV 15«. Žal je naslov nečistljiv in se tovarišu za tople želje nisem mogel osebno zahvaliti. Upam, da bo prebral te vrstice in da sem se mu s tem v zadostni meri oddolžil za pozornost.

Danes vam pošiljam precej daljši prispevek o naši vasi in okoliških krajih med NOB. Kot vidite, raznih imen — tako pozitivnih kot negativnih junakov — nisem navedel. Skušal sem namreč prikazati delček tega življenja z očmi kronista. Pri tem sem moral seveda gledati tudi na dolžino, saj je prostor v časniku omejen. Odgovor na to, kako mi je uspelo, prepuščam vam.

Opravičujem se, da obljubljenih dveh prispevkov ne bom poslal. Kje se je zataknilo, boste verjetno vprašali. Pri imenih, in to tako trdo, da res nisem vedel, kaj mi je storiti! O načrtih vam ne bi pravil. Se se bom oglašil in upam, da molk ne bo tako dolg, kot je bil doslej. Morda bi vam povedal še to, da sem pisanju »Kronike nekega kraja« posvetil nekaj ur in vam jo, draga Milena, izročam s prošnjo, da jo preberete. Če je prispevek zanimiv, ga obdelajte, kakor se vam bo zdelo najbolj prav. Naj povem še to, da bom iz tega prispevka kdaj pozneje črpal snov za zapis posameznih dogodkov.

Naj se vam še enkrat zahvalim za vse, kar ste v teh dveh mesecih storili zame. Ni bilo malo, vsaj zame ne! Zaradi okrajšave prispevka »Povej, junak« pa se nisem razburjal, saj nisem pričakoval objave in je bilo vaše opravičilo skoraj odveč.

Prejmite lepe pozdrave!

JANEZ KALIŠNIK,
Kozarška 19,
p. Ljubljana

Dragi Janez!

Če si ti pri pisanju spominov na dni danes že polpreteklega časa zaustavi pero in ne ve kam in kod, je menda res bolje, če odnehaš. Ni to odločitev manjšega odpora, ne! Samo prizadeži nekomu bolečino, če tega ni zaslužil, je neopustljivo.

Lepo pozdravljen!

MILENA

Spoštovana urednica!

Oglašam se prvič in ne zadnjič. Hodim v sedmi razred osnovne šole v Dobrni, ki nosi ime legendarne 14. divizije. Priloženi prispevek sem napisala za tekmovanje »Naš kraj med NOB«. Da ne bi bil zapišan zastoj, ga pošiljam vam. 14. divizija je med vojno šla tudi skozi našo vas in zato bom prihodnjič verjetno pisala o njej.

Vas lepo pozdravlja in želi mnogo uspehov pri delu!

JOZICA GOLOB,
Soka 17,
p. Strmec pri Vojniku

Draga Jožica!

Imela si srečo, da si prispevek poslala prav v času, v katerega sodi. Lahko bi se zgodilo, da bi na objavo čakala mesec dni ali pa še več. Naj ti to v prihodnje ne odvzame poguma! Tako je pač, in bodimo veseli, da je tako.

Lepo pozdravljena!

MILENA

BESEDE IN DEJANJA

Delavce prodajajo

Kot je razvidno iz letnega poročila celjskega občinskega javnega tožilstva, se je h kupčiji z delavci pridružilo tudi velejnsko gradbeno podjetje Vegrad. To pošilja v ZRN delavce, ki jih prevzema od podjetja RUEN iz makedonske Kamenice.

Za delavce, ki s takim posredovanjem dobijo zaposlitev, plača nemški delodajalec 10 mark na uro. Od te vsote dobi delavec 6,6 mark bruto, 3 marke odpadejo na Vegrad, 0,40 DM pa je zaslužek podjetja Ruen.

Dnevnik — 2. IV. 1971

Zakaj potrebno?

V zvezi z 30-letnico vstaje je dobila Skupščina SR Srbije kakih 15 zahtev za finančno pomoč pri akcijah za proslavitev različnih obletnic (postavitve spomenikov, gradnja kulturnih domov in podobno). Če bi hotela skupščina ustreči vsem tem željam, bi potrebovala 30 milijonov N-din.

Ob tem se vsiljuje vprašanje: tudi če bi skupščina imela toliko sredstev, ali je v sedanjih finančnih razmerah res smotno uporabljati tolikšna sredstva na tak način? Ali moramo res ob vsaki obletnici odkrivati spomenike in postavljati nove kulturne domove? Zahteve so v Srbiji sprožile tudi široko razpravo o porabi sredstev v zvezi z različnimi jubileji; te dni je na primer neko podjetje porabilo ob praznovanju obletnice milijon dinarjev samo za veselice.

Delavska enotnost — 3. IV. 1971

Tudi klavnice uvažajo rezervne avtomobilske dele

Tisto, kar opuščajo proizvajalci in zastopniki bogato nadomeščajo »divji« uvozniki rezervnih delov za avtomobile. Težko je verovati — toda z uvozom rezervnih delov se ukvarjajo tudi nekatere klavnice iz Srbije, podjetje »Matica« (Zagreb) ali »Bistra produkt« (Skopje). Taka podjetja nudijo dobavo rezervnih delov v vrednosti 500 milijonov lir ali milijon nemških mark. Med temi deli pa prevladujejo razne drobniarije, magnetični pepelniki, okraški in drugi nepomembni deli.

Borba — 31. 3. 1971

(Iz zapiskov sovjetskega novinarja Šchedrova)

Rdeči princ Sufanuvong

Kočica iz bambusa se je prislonila na majhni kamniti ploskvi na pobočje gorske verige. Skrivalo jo goste krošnje tropskega drevja. Od vznožja vodijo tja gor lesene lestve, pritrjene na sive skale. Šele potem, ko smo se povzpeli do višine kočice, smo odkrili tudi temen vhod v jamo. Na soncu, na kamnitih tleh se je grela siamska mačka, ob vhodu v jamo stoji vaza s svetlordečim gorskim cvetjem in — telefon. Tu smo v začasni rezidenci vodje Domovinske fronte princa Sufanuvonga. Stopil nam je naproti in nas povabil v kočico. Princ se je snoči vrnil z bojišča, kjer je bil na obhodu. Zdel se je utrujen, čeprav je skušal to prikriti.

V koči je bilo polmračno. Sredi je miza z nekaj stoli. Na steni so modro-rdeče-bela zastava Patet Laoja, koledar, lepaki in zemljevid Indokine. Na zemljevidu so s temno barvo zaznamovana osvobodjena ozemlja Laosa in sosednega Vietnama.

Vprašanja za intervju sem poslal že poprej in pismeni odgovor je bil pripravljen. Besedilo je treba le še prevesti in odposlati uredništvu. Prosil sem princa, naj bi odgovoril na nekatera vprašanja o svojem življenjepisu.

Vprašanja niso bila tako preprosta in postranskega pomena, kakor bi se morda zdelo na prvi pogled. Družinske zveze med različnimi vejami velike kraljeve družine so nejasne celo ljudem, ki so živeli desetletja v Laosu. Na sto princev in na tisoče je ljudi, ki se prištevajo v kraljevsko rodbino in posegajo tvorno v politično življenje.

Sufanuvong se ni čudil, da ga to vprašujem. Vzel je list papirja in mi začel pojasnjevati.

»Omejil se bom le na prince kraljevske dinastije Luan—Prabang, ki ji pripadam tudi jaz. Luanprabaška, čampa-saška in vientsanska veja izvirajo neposredno od kralja Sulin Vongsa (1654—1712). Luanprabanski principi zasedajo kraljevski prestol od 19. stoletja. Za kraljem Manta Turatom (1815—1836) sta nastali v kraljevski družini dve veji. Starejši sin Manta Turate je postal kralj, mlajši vicekralj (»podkralj«) ali po naše »upahata«. Sedanji laoski kralj Šri Savang Vathana, ki je zasedel prestol leta 1959, je naslednik starejše dinastične veje, medtem ko sem jaz s svojima bratoma mlajša veja. Moj oče, »upahata« Bun Kong je imel enajst žena. Neposredno iz podkraljevske veje nas izhaja pet med številnimi drugimi brati. Moj starejši brat, princ Fetsarat, je bil zadnji podkralj. Zdaj sva izmed petih bratov prinčeve mlajše veje ostala dva — jaz in Suvana Fuma. Razen glavnih vej — starejše in mlajše — jih je v Laosu še dolga vrsta drugih, ki sodijo v veliko kraljevsko rodovino. Člani teh vej navadno dobijo ob svojem imenu naslov »tja«, t.j. princ. Mimogrede rečeno, tudi znani aktivist Domovinske fronte Tjaosuk Vongsak je eden izmed njih. Toda so še številni drugi.«

— Ali imate mnogo otrok?

»Osem sinov in hčera. Pet izmed njih se jih je šolalo ali se še šolajo v Sovjetski zvezi. Starejši sin Arija je končal študij na moskovski univerzi, hči Vien Keo pa na inštitutu za mednarodne stike.«

Vsi starejši otroci princa Sufanuvonga neposredno sodelujejo v osvobodilnem gibanju. Arija je bil po vrnitvi v Laos imenovan za komisarja v eni izmed pokrajin Sam Nea, kjer so se srdito bojevali proti tolпам generala Vang Paoja. Arija je padel v začetku leta 1968.

Toda posezimo v minuloost: Dne 13. julija 1909 se je podkralju Bun Kongu rodil sin Dali so mu ime: Sufanuvong. Mati pa je preprosta Laožanka.

Sufanuvongu je bilo osem let, ko mu je umrl oče. Živel pa je nadalje na dvoru skupaj z drugimi principi. Njemu kot Suvana Fumi je poslej nadomestil očeta starejši brat, princ Fetsarat. Sufanuvonga so kmalu poslali v ugledni licej v Hanoj. Čez deset let pa so ga

poslali za devet let v Pariz. Leta 1937 se je vrnil domov za del časa. Sufanuvong je bil eden prvih laoskih inženirjev. Izdelal je načrte za številne mostove in vodil potem graditev. Zadnji, najlepši most — kakor ga je ocenil sam princ — je zgradil pri Čeponu. Ameriško letalstvo je pred leti razdejalo ta most.

Ko je Japonska kapitulirala, je bil Sufanuvong v Hanoju. Tam se je srečal s Hošiminhom, poznejšim predsednikom prve delavske in kmečke države v jugovzhodni Aziji. Princ je tedaj nemudoma odpotoval v Laos, v Savanakot, in se pridružil osvobodilnemu boju.

Oktober 1945 je postal predsednik prve vlade neodvisnega Laosa princ Kanamao. Princ Sufanuvong je postal vojni minister in glavni poveljnik, princ Suvana Fuma pa minister za družbeno dejavnost. Sufanuvong je bil marca 1946 ranjen med umikom zadnjih enot rodoljubnega gibanja na Tajsko. V Laos so se spet vrnil francoski kolonizatorji. Večina začasne vlade je prestopila na stran Francozov. Medtem se je v deželi širilo osvobodilno gibanje.

Članj začasne vlade, ki so ostali na Tajskem, so 25. oktobra 1945 sklenili razpustiti gibanje Patet Lao Isar, narodno vojsko Patet Laoja in začasno

vlado. Princ Sufanuvong s svojimi pripadniki je sklenil nadaljevati boj. Vrnili so se na osvobodeno ozemlje v Laos.

Avgusta 1950 je bil na osvobojenem ozemlju narodni kongres osvobodilnega gibanja. Na njem so sklenili ustanoviti enotno osvobodilno fronto Laosa — Neo Lao Itsala. Za predsednika fronte in vlade so izvolili princa Sufanuvonga. Boj se je nadaljeval.

Zenevska konferenca o Indokini leta 1954 pomeni konec francoske kolonializacije Laosa.

Januarja 1956 so sklicali kongres osvobodilne fronte (NLI). Tedaj so sprejeli ime fronte v Leo Lao Haksat (Laoska domovinska fronta). Za predsednika osrednjega odbora fronte so izvolili Sufanuvonga. Toda desničarske organizacije, ki so bile sprva prisiljene sprijazniti se s koalicijo z domovinsko fronto na podlagi ženevske pogodbe, so prekršile dogovor. Maja 1959 so zaprli Sufanuvonga in druge ugledne aktiviste. Grozila jim je smrt. Čez leto dni pa se jim je ob pomoči ilegalnih organizacij posrečilo pobegniti.

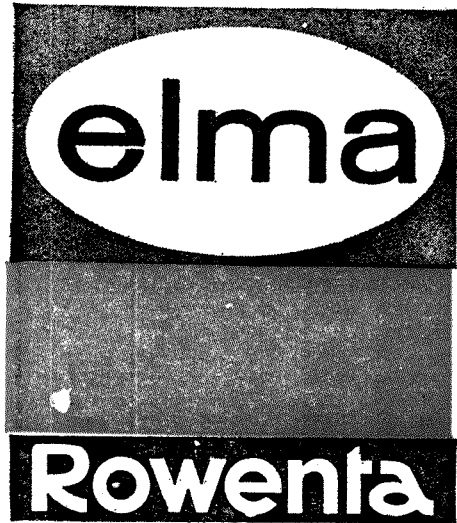
Drugi kongres domovinske fronte je bil aprila 1964. Že čez nekaj tednov se je začela vojna. V vseh obdobjih dolge poti narodnoosvobodilnega gibanja v Laosu je bil njegov splošno priznani voditelj »rdeči princ« Sufanuvong, hkrati z njim pa bojni sodelavci Kejson, Nuhak in drugi.

Ugled »rdečega princa« je tako velik, da si sovražniki ne upajo odkrito napadati Sufanuvonga. — Princ zna štirinajst tujih jezikov. V desetih jezikih bere, piše in govori pa francoski, ruski, angleški, španski, nemški, italijanski; obvlada tudi grščino in latinščino razen tajskega in vietnamskega jezika.

Skozi tanke stene iz bambusa se je slišal šum dežja. Bojišče je čisto blizu. Princa je čakalo neodložljivo delo. Ogrnil sem se s pelerino in se previdno spustil po lesenih stopnicah... Prenehalo je deževati. Nekaj minut sem se ustavil. Obotavljal sem se. Na nebu so bila ameriška izvidniška letala.

POPRAVEK

V članku »Revolucionarna pot Andreja Benčiča« se je prikadla neljuba tiskovna napaka, tako da so bili »udarni oddelki« prekrščeni v »uradne oddelke«. Pravilno se besedilo mora glasiti: »Benčič je bil v Logatcu zelo delaven. Hodil je na številne stanke na Vrhniko, v Cerknico in kdo ve, kam še. Sestavil je pravila za komunistične »udarne oddelke«.

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din.

Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev.

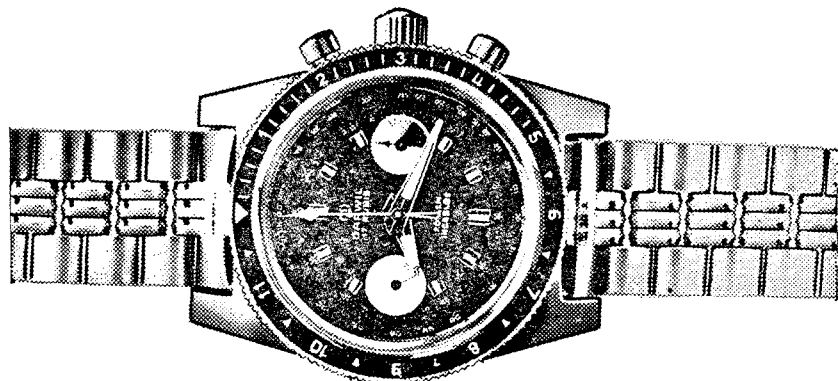
Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške, a največ do 15 dinarjev.

Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.

Biseri proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki štiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojenj elegance in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK: žensku moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO. IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/II

Lady 71

Lord 71